

Kristin Stanwick Bårnås

Masteroppgave

To trender møtes – ISO og miljøstandardene

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historie og klassiske fag

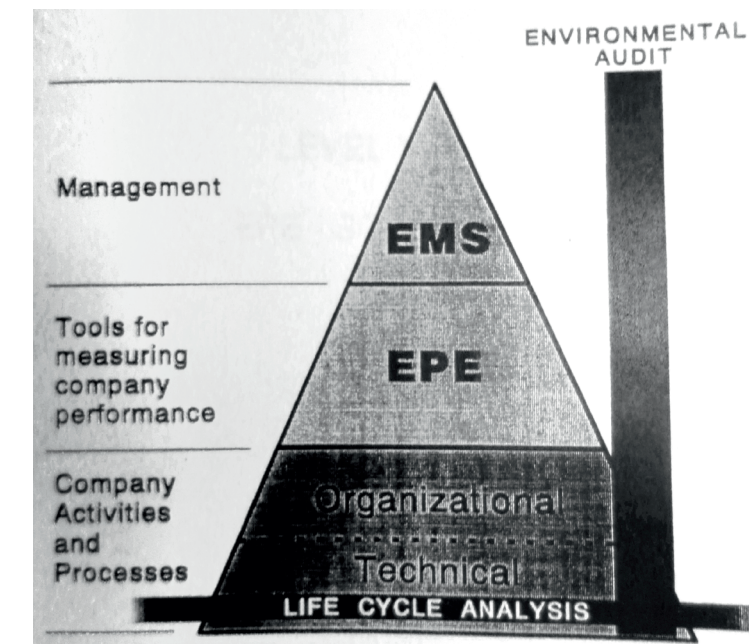
Kristin Stanwick Bårnås

To trender møtes – ISO og miljøstandardene

The International Organization for Standardization (ISO) og deres miljøstandarder (14000 familien)

Masteroppgave i historie

Trondheim, våren 2013

To trender møtes – ISO og miljøstandardene

The International Organization for Standardization (ISO) og deres
miljøstandarder (14000 familien)

Kristin Stanwick Bårnås

Masteroppgave i historie
Institutt for historie og klassiske fag
NTNU
Trondheim våren 2013

Omslagsfoto: Fra Standard Norge sitt prosjekt Standardisert Miljøvern. Bilde er en del av deres arbeid for å styrke norsk kandidatur for et EPE sekretariat i den tekniske komiteen for miljøstyring.

EMS står for Environmental Management Systems (Miljøstyringssystemer).

EPE står for Environmental Performance Evaluation (Miljøytelseevaluering).

Forord

Når jeg begynte dette arbeidet viste jeg knapt hva ISO var. I dag, to år senere, ser jeg derimot ISO og resultatet av deres standarder overalt. Høydepunktet var å oppdage at slalomstavene jeg har hatt i mange år er markert med ”not according to ISOxxx”. Disse siste to årene har inneholdt mange morsomme stunder, noen nedturer, et høyt antall kaffekopper, alt for mye sjokolade og mye arbeid. I løpet av denne tiden har jeg lært veldig mye, og jeg har klart det jeg satte meg som mål – å levere en oppgave jeg er stolt over.

Det er veldig mange som fortjener en takk i forbindelse med arbeidet på denne oppgaven. Først og fremst vil jeg takke min veileder, Håkon With Andersen, for gode tilbakemeldinger, motivasjon og svar på alle spørsmål som har dukket opp underveis i arbeidet. Jeg vil også rette en stor takk til alle som har lest og kommentert tekst og ideer i forbindelse med ”Managing Risk” prosjektet. Disse har bidratt til at min tekst har blitt vesentlig bedre. Jannicke Witzø, Aage Enghaug, John Peter Collet, Gard Paulsen og Ole Evensen - takk for en koselig hyttetur og mange gode innspill. Thomas Brandt, Joakim Ziegler Gusland, Kristoffer Lund Langli, Iver Stensrud, Inger Monstad, Øystein Paulsen, Kim Rune Jensen, Jonas Krogh, Jens Wærum, Martin Slettvoll og Sindre Johansen - takk for gode tilbakemeldinger og motivasjon gjennom hele arbeidet.

Tusen takk til de som hjalp meg med å finne kilder – Dick Hortensius i Nederland, Patricia Bartels ved ISO sitt hovedkontor, Erik Veldman i Canada og Ivar Jachwitz ved Standard Norge, som til og med tok seg tid til å gå gjennom kildene med meg. Jeg ønsker også å rette en stor takk til Ulrich Wengenrot for muligheten til å studere i fantastiske München. Danke!

Alle venner og medstudenter som har holdt ut med meg når alt har handlet om ISO fortjener også en stor takk. Spesielt gjelder dette alle på lesesal 6383,6393 og 6394. Takk for motivasjon, kaffepauser og hyggelige samtaler.

Til sist er det noen mennesker som har vært helt uunnværlig for denne oppgaven, og det er også disse som har stått for korrekturlesning. Tusen takk Jorun, Leif, Anette og Bjørn. Jeg setter utrolig stor pris på at dere tok dere tid til å lese oppgaven, og for all motivasjonen jeg har fått fra dere gjennom arbeidet.

Kristin Stanwick Bårnås,

Trondheim 18.05.13

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	1
1.1. PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	2
1.2. KORT INTRODUKSJON AV ISO SINE MILJØSTANDARDE	3
1.3. LITTERATUR	4
1.4. KILDER	5
1.5. OPPGAVENS STRUKTUR	6
2. FREMVEKSTEN AV ISO.....	9
2.1. FREMVEKSTEN AV STANDARDER OG OPPRETTELSEN AV ISA.....	9
2.2. FRA ISA OG UNSCC TIL THE INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION, ISO.....	11
2.3. ISO FRA NY TIL VELETABLERT - DE FØRSTE 40 ÅRENE.....	12
2.4. FRA 1987 TIL I DAG – ISO 9000-FAMILIEN.....	13
3. ISO - ORGANISASJONEN OG ORGANISASJONSSTRUKTUR.....	17
3.1. ISO SINE GRUNNLEGGENDE PRINSIPPER.....	17
3.2. DELTAGELSE I ISO	18
3.3. ISO SIN STRUKTUR	20
3.4. Å LAGE EN NY STANDARD.....	22
4. MILJØ I VINDEN	25
4.1. BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG FN SITT MILJØARBEID	26
4.2. INTERNASJONALT MILJØARBEID	30
4.2.1. <i>Business Council for Sustainable Development (BCSD)</i>	31
4.2.2. <i>European Green Table</i>	33
4.2.3. <i>Den Britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, European Committee for Standardization og International Chamber of Commerce sitt arbeid</i>	33
4.2.4. <i>ISEP advisorygroup (rådgivningsgruppe)</i>	35
5. ISO/IEC STRATEGIC ADVISORY GROUP ON THE ENVIRONMENT (SAGE)	41
5.1. HVORFOR MILJØSTANDARDE GJENNOM ISO.....	42
5.2. SAGE – DELTAGELSE OG MANDAT	43
5.3. SAGE SITT FØRSTE MØTE	50
5.4. SAGE SINE UNDERGRUPPER	53
5.5. VEIEN FRA SAGE TIL EN TEKNISK KOMITÉ.....	60
5.5.1. <i>SAGE sine anbefalinger til ISO og IEC</i>	64
5.6. FRA ISEP TIL EN TEKNISK KOMITÉ – EN KORT OPPSUMMERING	65
6. TECHNICAL COMMITTEE 207	67
6.1. OPPRETTELSEN AV TC 207	67
6.2. TC 207 SINE UNDERKOMITEER (SC)	71
6.2.1. <i>SC 1: Environmental Management Systems (Miljøstyringssystemer, EMS)</i>	72
6.2.2. <i>SC 2: Environmental Auditing and related Environmental Investigation (Miljørevisjon og relatert miljøetterforskning)</i>	74
6.2.3. <i>SC 3: Environmental Labeling (Miljømerking)</i>	76
6.2.4. <i>SC 4: Environmental Performance Evaluation (Miljøprestasjonsvurdering, EPE)</i>	77
6.2.5. <i>SC 5: Life-Cycle Analysis (Livsløpsanalyse, LCA)</i>	78
6.2.6. <i>SC 6: Terms and Definitions (Begreper og definisjoner)</i>	79

6.2.7. SC 7:Greenhouse gas management and related activities (Klimagassadministrasjon og relaterte aktiviteter)	80
6.2.8. Working Group for the inclusion of environmental aspects in product standards (WG EAPS).....	81
6.3. ORGANISATORISKE GRUPPER.....	82
7. AVSLUTNING.....	85
7.1. ISOS VEKST OG ØKT MILJØFOKUS – TO TRENDER MØTES	85
7.2. STRATEGIC ADVISORY GROUP ON THE ENVIRONMENT.....	87
7.3. TC 207	88
APPENDIKS.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
FORKORTELSER	92
ORDLISTE NORSK – ENGELSK.....	94
ISO 14000- SERIEN OG ANDRE RELEVANTE STANDARDER	95
LITTERATUR.....	99
INTERNETTRESSURSER	102

1. Innledning

”ISO, hva er det?” er den reaksjonen jeg som oftest har fått når jeg har fortalt andre om hva min masteroppgave handler om. Konseptet ”standarder” kan være vanskelig å forstå, at det finnes en internasjonal organisasjon som bare jobber med å lage standarder liksom, og konseptet med miljøstandarder enda vanskeligere. Miljø har vært, og er, et omdiskutert tema både blant eksperter og politikere, og standarder om miljø kan derfor høres ut som en ganske merkelig ide. Det var dette møtepunktet mellom standarder, miljø og en viktig, men relativt ukjent, internasjonal organisasjon som gjorde at jeg syns ISO sine miljøstandarder fremsto som et spennende tema.

ISO (The International Organization for Standardization) er en internasjonal organisasjon som lager standarder, men hva er så en standard? I følge kunnskapsforlagets bok *Fremmedord og synonymer blå ordbok* er en standard det samme som klasse, målestokk, rettesnor, mønster, mål eller gjennomsnitt.¹ Lawrence Busch sier i sin bok *Standards* at ”Standards are about the ways in which we order ourselves, other people, things, processes, numbers, and even language itself”.² Ordet standard kan brukes i flere anledninger og med ulik betydning, men de fleste av disse forskjellige brukene har noe å gjøre med hvordan vi organiserer virkeligheten. Vi sier for eksempel at noe er ”helt standard”, når vi refererer til noe vi ser på som vanlig eller helt normalt. Vi sier gjerne at noe har ”høy standard” hvis det har jevnt over bra kvalitet, eller hvis vi omtaler personer som setter høye krav. Hvis noe er dårligere enn forventet omtaler vi det gjerne med å si at ”det nådde ikke helt opp til standarden”.³ Standarder kan brukes både til å inkludere og ekskludere, gjennom å sette en norm som skiller de som er innenfor og følger denne, fra de som er utenfor og ikke følger normen eller standarden. Begrepene *norm* og *standard* tilsvarer i så stor grad det samme at flere av de Europeiske standardiseringsorganisasjonene har ”Norm” i navnet istedenfor standard.

En standard er dermed en måte vi kan organisere og sortere verden og vår virkelighet på. ISO sin oppgave kan derfor beskrives som å hjelpe organisasjoner, bedrifter og mennesker til å sortere og organisere verden. At verden er sortert og organisert på samme måte har vært viktig for internasjonal handel, for hvis to selskaper fra ulike deler av verden skal kunne handle med hverandre må deres syn på verden være noenlunde likt. En skrue må være en skrue uansett hvor i verden denne er kjøpt. Dette problemet har blant annet NASA i USA fått

---

¹ Bjarne Berulfsen og Dag Gundersen, *Fremmedordbok og synonymer blå ordbok*, Oslo 2001: 428 og 292.

² Lawrence Busch, *Standards: recipes for reality*, Cambridge 2011: 3.

³ For eksempler på ulike bruk av standarder se: Martha Lampland og Susan Star, *Standards and their stories*, New York 2009.

erfare. På grunn av ulike måleenheter i ulike deler av verden, førte feil konvertering til at et av deres prosjekt, Mars Orbit Spacecraft, ble fullstendig mislykket.⁴

Ut fra dette kan vi si at standarder på miljø er en måte å organisere virksomheter og organisasjoners påvirkning på miljøet. Hvor ideen til dette oppsto og hva som ble innholdet i de endelige standardene er i grove trekk det denne oppgaven tar for seg.

Denne masteroppgaven er en del av et prosjekt med navn "Risiko" støttet av Det Norske Veritas (DNV). Hva har så ISO sine miljøstandarder med denne bedriften å gjøre? Kort forklart så driver DNV med sertifisering etter ISO 14001 standarden. Lengre forklart så henger dette sammen med en av bakgrunnene for standarder på miljø. Som vi skal se på i denne oppgaven var en av årsakene til at virksomheter ønsket internasjonale miljøstandarder at det skulle være mulig for disse å reklamere for deres arbeid for miljøet og bedriftens miljøpåvirkning. Dette kunne igjen bidra til å forbedre bedriftens omdømme. Det var også viktig å unngå gratispassasjer, altså virksomheter som skrøt av deres miljøinteresse uten faktisk å legge ressurser og arbeid inn i dette. Løsningen i ISO ble en standard som kunne bli sertifisert, altså at en utenforstående tredjepart går igjennom virksomheten sitt miljøarbeid og ser hvorvidt denne følger standarden eller ikke. Hvis virksomheten består denne gjennomgangen får de deretter et bevis for at de følger standarden. Dette beviset kan senere brukes for å reklamere for virksomheten. Det Norske Veritas er en av de største sertifiseringsorganisasjonene i Norge. En viktig del av deres arbeid er nettopp å sertifisere bedrifter og organisasjoner som har innført ISO 14001, som er den viktigste av ISO sine miljøstandarder.

1.1. Problemstilling og avgrensning:

ISO publiserte sine første miljøstandarder i 1996, men arbeidet med disse hadde begynt alt i 1991. I denne oppgaven skal jeg se på bakgrunnen for disse miljøstandardene og hvordan ISO endte opp med standarder som omhandler styringssystemer istedenfor standarder som setter konkrete krav. Jeg skal se på hvorfor og hvordan ISO kom til å lage standarder for miljøstyring. For å besvare dette skal jeg se på hvor ideen om miljøstandarder i ISO kom fra, og hvordan denne ideen har utviklet seg i løpet av de første årene med arbeidet på standardene i ISO. Så langt kildene tillater det skal jeg belyse hvorfor ISO endte opp med nettopp miljøstyringssystemer og hvilke valg de har gjort i retning mot dette i løpet av arbeidet. Tidsperioden jeg har valgt å se nærmere på begrenser seg derfor til tiden før ISO begynte

---

⁴ Robert Lee Hotz, *Mars Probe Lost Due to Simple Math Error*, LA Times 1999. Fra <http://articles.latimes.com/1999/oct/01/news/mn-17288> (Aksessert 01.05.2013).

dette arbeidet, og de første årene med arbeidet rundt miljøstandardene. Innen den tekniske komiteen for miljøsystemer holdt sitt første møte i 1993 var de fleste beslutningene rundt hvordan disse standardene skulle bli alt tatt. Jeg har derfor valgt kun å inkludere opprettelsen og starten av arbeidet til den tekniske komiteen i oppgaven. Grunnen til at det er denne perioden som er i fokus, er fordi det var i denne perioden at det ble foreslått for ISO å lage standarder på miljø. Det var også i denne perioden de viktigste valgene ble tatt for hvordan de fremtidige miljøstandardene skulle være. Jeg vil argumentere for at det i det senere arbeidet i stor grad bare var de mer tekniske detaljene i standardene som ble bestemt og at dette har vært mindre viktig for hvordan ISO sine miljøstandarder er i dag.

En annen begrensning for denne oppgaven er hva kildematerialet sier noe om. De fleste kildene jeg har er møttereferat eller utkast til disse. Det betyr at disse papirene har blitt nøye gjennomgått før de har litt sendt ut, og at det derfor i stor grad bare er konklusjonene som har blitt tatt med. Kildene legger heller ikke vekt på personer eller nasjonale standardiseringsorganisasjoner sine motiver eller intensjoner gjennom arbeidet. Det har derfor ikke vært mulig å finne svar på alt, men dette blir fremdeles lagt frem og diskutert i oppgaven, uten at jeg trekker noen alt for bestemte slutninger.

1.2. Kort introduksjon av ISO sine miljøstandarder:

ISO (the International Organization for Standardization) sine miljøstandarder er en rekke standarder som har blitt publisert siden 1996. Standardene er bedre kjent som ISO 14000-serien. Den viktigste av disse standardene er *ISO 14001: miljøstyringssystemer* (EMS, Environmental Management Systems). Denne standarden skal hjelpe organisasjoner med å kontrollere deres påvirkning på miljøet gjennom et styringssystem som fokuserer på bedriftens miljøpåvirkning. Et miljøstyre eller en miljøledelse er i denne standarden definert som "[...] de deler av den totale ledelsesfunksjonen som fastsetter og iverksetter virksomhetens miljøpolitikk."⁵

En virksomhet som ønsker å innføre ISO 14001 må først definere og dokumenter sin miljøpolitikk.⁶ Miljøpolitikk defineres som de holdninger, retningslinjer og prinsipper som virksomheten har bestemt som retningsgivende i deres miljøarbeid.⁷ Denne politikken skal være orientert mot å redusere virksomhetens negative miljøpåvirkning og ha fokus på

---

⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. Fra Environmental Management Systems Subgroup (SG 1), *Standardisation of Environmental Management Systems. A model for discussion*, (ISO/IEC SAGE N55) 1993: 8-9.

⁶ Ibid: 8-11.

⁷ Tilsendt fra Standard Norge. "Definisjoner og forklaringer av sentrale begreper og metoder innen miljøområdet", *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:2.

bærekraftig utvikling. Videre må erklæringen om virksomhetens miljøpolitikk være offentlig tilgjengelig og virksomheten må publisere regelmessige miljørapporter. En virksomhet som innfører miljøstyringssystemstandarder inngår også en forpliktelse for å møte alle reguleringer og krav fra nasjonale myndigheter som angår virksomheten og dens arbeid. Virksomhetens miljøpolitikk skal innføres på alle nivåer i organisasjonen, og opplæring av ansatte er derfor sett på som en viktig del av ISO sitt miljøstyringssystem. Miljøpåvirkning er innenfor denne standarden definert som alle positive eller negative, direkte og indirekte, påvirkninger av aktivitetene, produktene og service til organisasjonen på miljøet. Miljøet er videre definert som de omgivelsene og forholdene som en organisasjon driver sin virksomhet i.⁸ Det er disse definisjonene av miljø og miljøpåvirkning jeg bruker i denne oppgaven.

1.3. Litteratur:

Om ISO som organisasjon er det ikke skrevet veldig mye litteratur, og mye av det kapitlet som beskriver ISO sin historie er basert på JoAnne Yates og Craig Murphy sin bok og deres artikkel. Artikkelen heter *Coordinating International Standards: The formation of the ISO* fra 2007 og boka *The international Organization for Standardization (ISO). Global Governance through voluntary consensus* fra 2009. Begge tar for seg historien til ISO, men boka strekker seg lengre og går dypere inn på ISO i dag enn det artikkelen gjør. Boka går også gjennom hvordan ISO er organisert. Denne boka var den første fulle studien på ISO som organisasjon. I tillegg til dette har jeg også brukt boka *Friendship among equal* av Jack Latimer som var skrevet til ISO sitt 50-års jubileum i 1997. Boka tar for seg historien til ISO gjennom å intervjuer ulike aktører som har spilt en sentral rolle i etableringen og utvidelsen av organisasjonen. Boka trekker derfor frem og legger vekt på de områdene hvor ISO har lyktes. I kapitlet om hvordan ISO er organisert har jeg også brukt *Quality and Legitimacy of Global Governance: Case Lessons from Forestry* av Timothy Cadman fra 2011. Denne boka går gjennom hvordan en standard blir til i ISO, selv om boka først og fremst fokuserer på hvordan standarder har påvirket skogbruket.

Av miljørelatert litteratur har boka *Changing Course. A Global Business Perspective on Development and the Environment* vært spesielt relevant. Denne boka ble skrevet til FN sin miljøkonferanse i 1992 av Business Council for Sustainable Development (BCSD). Rapporten til Brundtlandkommisjonen, *Our Common Future*, har også blitt brukt fordi denne var en viktig årsak til den økte internasjonale miljøinteressen fra 1989. Rapporten er derfor

---

⁸ Ibid: 8-11.

også mye nevnt i annen relevant litteratur. Disse to bøkene har vært hovedlitteraturen til kapitlet om miljø, men det er skrevet mye om miljø fra mange ulike perspektiver og jeg har derfor også brukt annen litteratur i dette kapitlet.

1.4. Kilder:

Scholars who go to Geneva and ask to see the ISO archives are told that, because work is organized by the voluntary secretariats of the technical committees, there are no central archives; records are with the member bodies. Historians hear the same thing at the next level down, for example, the American National Standards Institute (ANSI) directs you to the trade associations or professional organizations that provide secretaries for its various the technical committees.⁹ – Murphy and Yates

Dette sitatet fra Murphy and Yates beskriver godt de opplevelsen jeg har hatt når jeg prøvde å finne kilder. Det har derfor vært både vanskelig og tidkrevende å finne kilder og jeg opplevde ofte å bli fortalt av de jeg kontaktet at de ikke hadde tatt vare på noe fra den tiden. Jeg fikk deretter som oftest beskjed om at jeg heller burde kontakte noen andre. Det er generelt opp til hver enkel person eller hver enkel nasjonale standardiseringsorganisasjon å ta vare på de dokumentene de selv mener er viktig. Dette har ført til at mye ikke har blitt tatt vare på, spesielt ved kontorbytter eller lignende. Jeg har derfor ofte bare blitt videresendt i min ”jakt” etter kilder. Heldigvis hadde ISO tatt vare på mange relevante dokumenter fra arbeidet med Strategic Advisory Group on the Environment, fordi dette ikke var en egen teknisk komité. Det er fra disse dokumentene jeg har hentet hoveddelen av mine kilder. Disse kildene befinner seg ved ISO sitt kontor i Genève, og er samlet i tre permer sortert etter hvilket år dokumentene er fra. Ulempen med disse kildene er at jeg fikk veldig liten tid til å se igjennom permene og det kan derfor være at jeg har gått glipp av noe viktig der. Jeg tror allikevel at jeg i stor grad har funnet kilder som dekker de største endringene gjennom arbeidet med standardene. Et annet stort problem med kildene er at så godt som alle er offisielle dokumentene som har blitt sendt ut enten før eller etter ulike møter. Disse papirene er derfor nøye evaluert og gjennomgått før de har blitt sendt rundt, og det er kun det viktigste som kommer frem. Kun ved noen anledninger er diskusjoner og uenigheter blitt utdypet mer enn at det er konkludert med hva de har kommet frem til. Personer er heller ikke nevnt, og kun tidvis og gjerne etter ønske fra deltagerne er det notert i disse papirene hva de forskjellige mener, ellers er det kun hva det er kommet frem til på møtet som er notert. Spesielt har denne begrensningen i kildene påvirket mine muligheter til å diskutere hvilke motiver som har vært

---

⁹ Craig Murphy og JoAnne Yates, *The international organization for standardization (ISO). Global governance through voluntary consensus*, Oxon 2009: 55.

bakenforliggende for hvordan standardene har blitt utarbeidet. Dette er et problem med min oppgave, og det har ført til at jeg ved flere anledninger i løpet av denne oppgaven kun stiller spørsmål rundt det som har blitt gjort, uten at jeg kan konkludere med hvorfor disse endringene har blitt gjort. Andre steder trekker jeg konklusjoner der flere av kildene peker mot det samme, uten at jeg kan si sikkert at det er dette som er årsaken.

I tillegg til papirene fra ISO har jeg fått de papirene Standard Norge (før: Norges standardiserings forbund, NSF) har tatt vare på fra deres forarbeid og deltagelse i arbeidet med internasjonale standarder på miljø. Jeg har også fått tilsendt noen papirer fra Dick Hortensius fra Nederland. De siste kildene jeg har hatt tilgjengelig er møtereferater fra den tekniske komiteen og fra Chairman's Advisory Group sine første møter. Disse har jeg fått tilsendt på e-post fra Erik Veldman, som er sekretær i den tekniske komiteen for miljøstandarder (TC 207). Den norske og den nederlandske standardiseringsorganisasjonen var spesielt aktive innenfor hvert sitt tema. Norge var aktive innenfor begreper og definisjoner, og til en viss grad, miljøtelsesevaluering, mens Nederland var aktiv innenfor miljørevisjon. Dette har ført til at jeg har mer materiale om disse temaene enn jeg har hatt om de andre miljøtemaene ISO har arbeidet med. Dette vises til en viss grad i oppgaven fordi delene om disse temaene er lengre og mer utfyllende enn de andre temaene. Aller helst skulle jeg selvfølgelig hatt mer informasjon på også de andre temaene, men dette har det ikke vært mulig å få tak i. Jeg mener allikevel at jeg har fått utdypet de ulike temaene grundig nok.

1.5. Oppgavens struktur:

Oppgaven består av til sammen syv kapitler, hvorav det første er innledningen og det siste er et avslutningskapittel. Kapitlene er i stor grad sortert kronologisk, hvor kapittel to til fire omhandler ISO og miljø før ISO begynte å se på miljøstandarder. Kapittel fem og seks omhandler arbeidet med standardene. Oppgaven kan derfor sies å være delt i to, hvor den første delen tar for seg bakgrunnen for ideen om miljøstandarder. Den andre delen tar for seg hvordan det første arbeidet ble gjennomført og hvordan ISO sine miljøstandarder utviklet seg mot å fokusere på styringssystemer.

Kapittel 2 omhandler ISO og deres utvikling, og vil gi en kort oversikt over hvordan ISO oppsto og hvordan denne organisasjonen har utviklet seg. ISO gikk fra å være en liten teknisk-rettet standardiseringsorganisasjon, til å bli anerkjent som verdens standardiseringsorganisasjon med et større arbeidsområde enn bare tekniske spesifikasjoner. I og med at miljøstandardene ikke er tekniske standarder, viser dette kapitlet litt om hvordan

ISO først begynte med disse ikke-tekniske standardene og hvordan resultatet av disse påvirket ISO til å fortsette arbeidet med ikke-tekniske standarder.

Kapittel 3 omhandler hvordan ISO er organisert og strukturert. Dette kapitlet viser hvordan arbeid i ISO forgår og hvem som kan delta. I dette kapitlet prøver jeg å gi en enkel innføring i hva ISO er som organisasjon og hvordan denne fungerer. Målet med kapitlet er å gi en forståelse av ISO som organisasjon, noe som vil gjøre det lettere å forstå hvordan miljøstandardene ble laget.

Kapittel 4 tar for seg den økte interessen for miljø som startet på slutten av 1980-tallet. Kapitlet omhandler to miljørelaterte temaer, hvor den første delen omhandler den økte internasjonale miljøinteressen og FN sin rolle i dette. Den andre delen omhandler andre organisasjoner og bedrifter som var pådrivere for ISO sine miljøstandarder, enten gjennom å være konkurrenter for ISO eller gjennom å komme med ønsker og forslag til ISO. Målet med kapitlet er å vise hvor ideen om miljøstandarder kom fra, og for å vise at denne ideen oppsto som et internasjonalt forslag til noe som ellers ble gjort både nasjonalt og regionalt.

Kapitel 5 er det første kapitlet som omhandler arbeidet med standardene i ISO. Dette er det viktigste kapitlet, fordi det er her det første og avgjørende arbeidet med standarder på miljø ble gjort. Konkret omhandler kapitlet ISO sin Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE) som eksisterte fra 1991 til 1993. Kapitlet går gjennom hvordan standardene utviklet seg mot å være generelle standarder som ikke setter konkrete krav til miljøforbedring. Jeg vil argumentere for at dette skyldes hvem som deltok i SAGE og at mer konkrete standarder ville ført til at det hadde vært vanskeligere å komme til enighet om standardene. Kapitlet ser også på hvilke interesser deltagerne i SAGE hadde, og jeg vil argumentere for at miljø ofte ikke var den mest fremtredende interessen blant disse.

I kapittel 6 ser jeg på etableringen av en teknisk komité for miljøstandarder og hvordan denne var organisert. I dette kapitlet går jeg dypere inn på hvert av områdene som ISO så på som relevant nok til å lage en egen underkomité for, og hvilke diskusjoner det var rundt opprettelsen av disse. Kapitlet tar også for seg plasseringen av de ulike underkomiteene og hvilke diskusjoner det var rundt disse.

2. Fremveksten av ISO

2.1. Fremveksten av standarder og opprettelsen av ISA:

Nasjonal og internasjonal standardisering er en trend som begynte på tidlig 1900-tallet, selv om mer uformell standardisering hadde eksistert i århundrer. Den første nasjonale standardiseringsorganisasjonen het Engineering Standards Committee og ble opprettet i England i 1901.¹⁰ Denne ble senere til den britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen British Standards Institute (BSI).¹¹

Fem år etter opprettelsen av Engineering Standards Committee, altså i 1906, ble den første permanente internasjonale standardiseringsorganisasjonen opprettet. Denne het International Electrotechnical Commission (IEC) og besto av USA og 13 europeiske land. Organisasjonen begynte arbeidet med sine første standarder i 1911.¹² IEC begrenset seg til kun å omfatte elektrotekniske standarder, men organisasjonen har likevel hatt en stor påvirkning på de senere standardiseringsorganisasjonene. Spesielt har IEC påvirket hvordan de senere generelle standardiseringsorganisasjonene har vært organisert. Et eksempel på dette er at ved opprettelsen av IEC ble bestemt at hvert land skulle være representert av en lokal komité satt sammen av en nasjons tekniske foreninger. Dette ble i stor grad overført til ISO, hvor nasjonale standardiseringsorganisasjoner har i oppgave å representere alle interessene til den nasjonen standardiseringsorganisasjonen kommer fra. Det var også IEC som i 1911 begynte med underkomiteer, som var små komiteer hvor enighet lettere kunne oppnås på bestemte temaer. Dette ble senere overført til ISO under navnet tekniske komiteer (TC), og det er en slik teknisk komité som har utarbeidet ISO sine miljøstandarder.¹³ USA sin første nasjonale standardiseringsorganisasjon, the American Engineering Standards Committee (AESC), ble også opprettet etter IEC modellen i 1918. Dette var en av verdens første nasjonale standardiseringsorganisasjoner som dekket et bredere område istedenfor bare en spesifikk sektor.¹⁴ Året før, i 1917, hadde Tyskland opprettet sin første nasjonale standardiseringsorganisasjon og disse publiserte sin første standard i mars 1918. Tyskland sin standardiseringsorganisasjon var først begrenset til standarder relatert til industri, men den ble utvidet i 1926 til også å gjelde flere temaer. Denne organisasjonen representerer i dag

---

¹⁰ JoAnne Yates og Craig Murphy, *Coordinating International Standards: The Formation of the ISO*, 2007: 4.

¹¹ Murphy og Yates 2009: 12.

¹² John Boli og George Thomas, *Constructing world culture: International nongovernmental organizations since 1875*, Stanford 1999: 172.

¹³ Yates og Murphy 2007: 9-10.

¹⁴ Ibid: 4.

Tyskland i ISO under navnet Deutsches Institut für Normung (DIN).¹⁵ Frankrike opprettet sin første generelle standardiseringsorganisasjon, Association Française de Normalisation (AFNOR) i 1926. Denne eksisterer fremdeles i dag under det samme navnet, og fungerer som Frankrikes representant i ISO.¹⁶

Den første internasjonale generelle standardiseringsorganisasjonen ble grunnlagt i 1926 og het *The International Federation of the National Standardizing Association (ISA)*.¹⁷ Organisasjonen fokuserte først og fremst på tekniske problemer, men den lagde også standarder innenfor blant annet papirstørrelser.¹⁸ Et av de største problemene for ISA var manglende representasjon fordi mange av de store nasjonene, blant annet USA, var lite engasjert i organisasjonen. USA sin nasjonale standardiseringsorganisasjon (AESC) ble med i ISA først i oktober 1929, rett før depresjonen slo inn, og deres deltagelse hadde dermed lite påvirkning på organisasjonens arbeid. ISA var derfor aldri en fullstendig internasjonal standardiseringsorganisasjon og arbeidet deres ble derfor mindre akseptert og mindre brukt rundt om i verden. I tillegg til lite aktiv deltagelse av mange av de største nasjonene, opplevde ISA også store diskusjoner og problem rundt de to største målesystemene, det metriske og tommesystemet. Organisasjonens medlemmer fordelte seg på de to sidene og kom ikke frem til enighet. Ironisk nok regnes ISA sitt arbeid med å lage en standard for et fast konverteringsforhold mellom måleenhetene tommer og cm som et av deres mest vellykkede prosjekt. Papirstørrelser, blant annet A4 og A3, er en av deres andre få suksesser som fremdeles er i bruk i dag.¹⁹ Hovedfokuset til ISA var å koordinere de mange eksisterende nasjonale standardene rundt om i verden, men de hadde ikke som mål eller oppgave å lage nye internasjonale standarder. The International Federation of the National Standardizing Association (ISA) eksisterte, og prøvde å fungere, frem til litt etter utbruddet av andre verdenskrig. I 1941 innså lederne av organisasjonen at det var umulig å fortsette med standardiseringsarbeidet mens krigen pågikk og arbeidet ble satt på vent til krigens slutt.²⁰

---

¹⁵ DIN.de, *History*, Fra: <http://www.din.de/cmd?cmsrubid=55284&menurubricid=55284&level=tpl-unterrubrik&cmssubrubid=55340&menuid=47566&languageid=en&menubid=55340&cmsareaid=47566> (Aksessert 06.03.2013).

¹⁶ AFNOR.org, *AFNOR timeline of key dates*, Fra: <http://www.afnor.org/en/group/about-afnor/afnor-timeline-of-key-dates> (Aksessert 06.03.2013).

¹⁷ ISA er også noen steder forkortet til IFNSA. ISA er en mer brukt og mer anerkjent forkortelse, og jeg har derfor valgt å bruke denne. Se for eksempel: Aseem Prakash og Matthew Potoski, *The Voluntary Environmentalist: Green Clubs, ISO 14001, and Voluntary Environmental Regulations*, Cambridge 2006.

¹⁸ Murphy og Yates 2009: 16.

¹⁹ Ibid: 16.

²⁰ Yates og Murphy, 2007: 20-21.

2.2. Fra ISA og UNSCC til the International Organization for Standardization, ISO:

ISO ble grunnlagt i 1947 på bakgrunn av organisasjonene the International Federation of the National Standardizing Association (ISA) og United Nations Standards Coordinating Committee (UNSCC).²¹ UNSCC var en organisasjon som ble opprettet i 1944 for de allierte landene under andre verdenskrig. Organisasjonens hovedmål var å koordinere standarder som skulle gjøre krigføringen både lettere og mindre økonomisk kostbar for de allierte landene. I tillegg var ideen at denne organisasjonen skulle hjelpe til med gjenoppbyggingen etter krigens slutt.²²

Det første møtet om en ny internasjonal standardiseringsorganisasjon ble holdt i New York i oktober 1945. Her ble det framlagt et forslag til hva som burde være grunnleggende prinsipper for den nye organisasjonen. Forslaget gikk ut på at organisasjonen kun skulle bestå av nasjonale standardiseringsorganisasjoner, at tekniske divisjoner skulle bli lagd og at arbeidet i organisasjonen kun skulle være å koordinere, og ikke lage, standarder.²³ Den andre konferansen ble holdt i Paris i juli 1946, og den siste og viktigste konferansen ble holdt i London fra 14. til 26. oktober samme år.²⁴ Til sammen 60 delegater fra 25 nasjoner deltok på møtet i London. Konferansen begynte som en konferanse mellom UNSCC (United Nations Standards Coordinating Committee) og den tidligere internasjonale standardiseringsorganisasjonen, ISA. Det ble raskt fastslått at ISA hadde sluttet å eksistere i 1942 og konferansen ble derfor endret til en konferanse mellom UNSCC og nasjonale standardiseringsorganisasjoner. Det ble også bestemt at UNSCC skulle opphøre med en gang denne nye organisasjonen hadde blitt etablert.²⁵ På konferansen i London i oktober 1946 ble de grunnleggende prinsippene endelig fastlagt etter store diskusjoner. Den største endringen fra førsteutkastet til de endelige prinsippene var at det ble bestemt at ISO også kunne lage sine egne standarder. Førsteutkastet hadde foreslått at ISO kun skulle koordinere alt eksisterende standarder, men endringen førte til at ISO kunne publisere sine egne standarder. Denne endringen har nok bidratt mye til at ISO i dag har blitt en anerkjent og relativt effektiv organisasjon. Denne endringen førte også til at ISO droppet Coordinating (koordinering) i

---

²¹ UNSCC ble opprettet før United Nation (FN) og har derfor ikke fått navnet sitt fra denne organisasjonen. United Nations delen av navnet kommer nok heller fra "the declaration by United Nations" om å opprettholde krigføringen til Aksemaktene var slått. "Declaration by United Nations", *The American Journal of International Law*, nr. 36, 1942: 191-192.

²² Yates og Murphy, 2007: 21.

²³ Ibid: 25.

²⁴ Ibid: 25.

²⁵ Jack Latimer, *Friendship among equals: Recollections from ISO's first fifty years*, Genève 1997: Kapittel 1, The founding of ISO.

navnet på organisasjonen, slik de første utkastene hadde foreslått. ISO fikk dermed navnet *the International Organization for Standardization* på engelsk og *Organisation Internationale de Normalisation* på fransk. Forkortelsen ISO er en internasjonal forkortelse og brukes derfor likt over hele verden. På ISO sine internettsider oppgir organisasjonen at forkortelsen opprinnelig var inspirert av det greske ordet isos, som betyr lik.²⁶ Craig Murphy og JoAnne Yates drøfter i deres bok *The International Organization for Standardization* hvorvidt dette stemmer, eller hvorvidt denne betydningen er tillagt forkortelsen i nyere tid.²⁷

På Londonkonferansen i 1946 ble det bestemt at engelsk, fransk og russisk skulle være de offisielle språkene til ISO. Allikevel var det først i 1954 at russisk ble tatt inn i ISO som et offisielt språk på like linje med engelsk og fransk, og fremdeles i dag er det først og fremst engelsk og fransk som fungerer som de offisielle språkene.²⁸

Innen april 1947 hadde 15 land akseptert ISO sin grunnlov og ISO ble offisielt etablert som en internasjonal standardiseringsorganisasjon. I juni samme år holdt ISO sitt første offisielle møte i Genève, Sveits, hvor det var bestemt, med en stemmes overvekt, at ISO sitt hovedkontor skulle ligge.²⁹

2.3. ISO fra ny til veletablert - de første 40 årene:

Fra opprettelsen av ISO i 1947 og frem til 1980-tallet produserte ISO relativt få standarder, og de var også en relativt ukjent organisasjon.³⁰ Fra starten av 1980-tallet endret dette seg, og det ble en sterk økning i antall produserte standarder. Deres betydning internasjonalt har ført til at så mye som opptil 80 prosent av dagens handel er påvirket av standarder eller lignende tekniske reguleringer.³¹ ISO har siden grunnleggelsen i 1947 utviklet over 18 000 internasjonale standarder, og de produserer nå i gjennomsnitt over 1000 nye standarder i året.³² Fra 1990-tallet har ISO så godt som hatt monopol på standardisering innenfor et stort flertall av de områdene hvor det i dag drives standardisering.³³ Denne økningen av internasjonale standarder sin rolle i samfunnet kan komme av at verdens handel har blitt mer internasjonal og grensekryssende, noe som begrepet globalisering beskriver. Dette har bidratt til at ulike bedrifter ikke lengre har personlig kjennskap til alle de andre virksomhetene de har

---

²⁶ ISO.org, *About ISO*, Fra: <http://www.iso.org/iso/home/about.htm> (Aksessert 18.2.2013).

²⁷ Murphy og Yates 2009: 108-109.

²⁸ Yates og Murphy, 2007: 29-30.

²⁹ Ibid: 31.

³⁰ Walter Mattli og Tim Buthe, "Setting International Standards: Technological Rationality or Primacy of Power?" *World Politics* 56, nr. 1, 2003: 1-2.

³¹ Ibid: 2.

³² Murphy og Yates 2009: xiii.

³³ Ibid: 21.

kontakt med. Internasjonale standarder kan bidra til å lage et felles mål for bransjer og industrier, og det blir dermed lettere å stole på de virksomhetene man ikke har personlig kjennskap til. Standarder har også blitt en måte å skape et felles språk, og ”a way of achieving mutual understanding” som Kristina Hallström beskriver det.³⁴ Økningen i antall standarder er ikke bare et resultat av den økete verdenshandelen, men også en bidragsyter for at internasjonal handel kan være mulig på en kostnadseffektiv måte. Et godt eksempel på dette er ISO sin standard for konteinerstørrelser fra 1965. Denne standarden har vært ekstremt viktig for utviklingen av global handel. Standarden gjorde det mulig å sende varer i konteinere på en billigere og mer effektiv måte, fordi alle begynte å bruke den samme størrelsen på konteinere istedenfor sine egne private, og ulike, størrelser. Murphy og Yates argumenterer for at denne standarden fikk kostnadene ved å laste varer over på skip til å gå ned med over 90 prosent.³⁵

Siden grunnleggelsen av ISO og frem til i dag har organisasjonen også blitt mer internasjonal. De største endringene skjedde på 1960-tallet. Frem til da hadde ISO først og fremst vært en europeisk organisasjon, med hovedkontor i Europa og med et høyt flertall av aktive medlemsorganisasjoner fra Europa. Som et tydelig eksempel på den europeiske dominansen i ISO, var nesten halvparten av sekretariatene for de ulike tekniske komiteene knyttet til den britiske eller den franske nasjonale standardiseringsorganisasjonen.³⁶ Fra midten av 1960 og utover har det vært en økning i antall deltagende land, og også en større internasjonal spredning. Dette gjelder både i hvor de tekniske komiteene blir holdt og i hvor de forskjellige medlemmene kommer fra. En av grunnene til dette er at det har blitt opprettet nasjonale standardiseringsorganisasjoner i flere ikke-vestlige land, blant annet gjennom et samarbeid mellom ISO og FN.³⁷ I dag består ISO av nasjonale standardiseringsorganisasjoner som representerer rundt 160 nasjoner fra hele verden.³⁸

2.4. Fra 1987 til i dag – ISO 9000-familien:

I 1987 publiserte ISO sine første ikke-tekniske standarder og ISO tok med dette på seg et bredere arbeidsområde enn de hadde hatt sine første 40 år. Busch sier om standardene at ”These standards bridge the gap between people and things”³⁹ fordi de ikke er rent tekniske

---

³⁴ Kristina Hallström, *Organizing international standardization: ISO and the IASC in quest of authority*, Cheltenham 2004: 3.

³⁵ Murphy og Yates 2009: 50-51.

³⁶ Ibid: 18.

³⁷ Ibid: 21.

³⁸ ISO, *ISO in brief - International Standards for a Sustainable World*, 2011.

³⁹ Busch 2011: 26.

standarder. Disse nye ikke-tekniske standardene i ISO omhandlet kvalitetsstyringssystemer og var lagd i den tekniske komiteen med nummer 176. Standardene er bedre kjent som ISO 9000-familien og de meste kjente av disse standardene er ISO 9000 og ISO 9001 som begge ble utgitt i 1987. ISO 9000: *Kvalitetsstyring - og kvalitetssikringsstandard: Retningslinjer for valg og bruk* ble revidert i 2000 og i 2005 og tar for seg det grunnleggende ved en kvalitetsstyringssystemstandard.⁴⁰ ISO 9001: *Kvalitetssystemer - Modeller for kvalitetssikring i design / utvikling, produksjon, installasjon og service* ble revidert i 2000 og 2008. De øvrige standardene i ISO 9000-serien knytter seg til denne standarden, som tar for seg kravene til et kvalitetsstyringssystem.⁴¹ Standardene hadde bakgrunn i den britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen (BSI) sin kvalitetsstyringssystemstandard (BS 5750) som ble publisert i 1979.⁴² De første av ISO sine kvalitetsstandarder (ISO: 9001, 9002 og 9003) var utformet med tanke på produksjonsbedrifter, men siden har også standarder som er utformet med tanke på servicebedrifter blitt publisert.⁴³ ISO 9001 er den eneste av kvalitetsstyringssystemstandardene som kan sertifiseres. Bedriften som blir sertifisert mottar et bevis på at de oppfyller alle kravene standarden setter. Sertifiseringen skjer av et utenforstående, såkalt tredjeparts selskap som gjør en systemrevisjon på bedriften. Denne revisjonen må gjentas, både internt og av en utenforstående part, for at bedriften skal få beholde sin sertifisering. Det vanlige er at en sertifisering har gyldighet i tre år før bedriften må få gjort revisjonen og godkjenningen på nytt. Tredjeparts selskaper som utsender sertifiseringen kan ikke ha interesser i selskapet det sertifiserer. I Norge må tredjeparts sertifiseringsorganisasjoner være godkjent gjennom Norsk akkreditering før de kan utsende sertifikater på ISO 9001. Det er ikke nødvendig for en bedrift å bli sertifisert selv om de innfører ISO 9001 standarden. Noen ganger kan det allikevel være nødvendig med sertifisering, i og med at dette ofte kreves i internasjonal sammenheng som et bevis på bedriftens kvalitet.⁴⁴ Med bedriftens kvalitet menes at bedriften lever opp til deres egne målsetninger om kvalitet. Standarden definerer ikke bra eller dårlig kvalitet, men målet er jevn kvalitet slik at forbruker eller kunde får det de forventer.

---

⁴⁰ ISO 9000: 2005 har ved revisjonen endret navn til *Systemer for kvalitetsstyring - Grunntrekk og terminologi*. ISO 9001: 2008 har endret navn til *Systemer for kvalitetsstyring – Krav*.

⁴¹ ISO.org, *TC 176 - Quality management and quality assurance*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=53882 (Aksessert 5.2.2013).

⁴² Bsigroup.com, *Our history*, Fra: <http://www.bsigroup.com/en-GB/about-bsi/our-history/> (Aksessert 7.2.2013).

⁴³ John Brix, *Kvalitetsstyring ISO 9000*, Oslo 1994: 13.

⁴⁴ Standard Norge, *Kvalitetsstyring ISO 9000*, 2007: 5, Fra: <http://www.standard.no/Global/PDF/Kvalitet/Kvalitet%20endelig%20web.pdf> (Aksessert 14.5.2013)

Kvalitet blir av Standard Norge forklart som ”evne til å tilfredsstille fastsatte krav etter kundens behov”.⁴⁵ Et kvalitetsprodukt skal oppfylle spesifiserte krav, dekke kundens behov og oppfylle kundens forventning. Et kvalitetsstyringssystem er et sett ”spilleregler” som skal følges av bedriften for å sikre at de fremstiller produkter og/eller leverer tjenester som oppfyller disse kravene.⁴⁶ Innenfor disse ”spillereglene” inngår både organisasjonsstruktur, ansvar, prosedyrer, prosesser og ressurser. I følge ISO skal det å innføre en kvalitetsstyringsstandard gi kunder og forbrukere en sikkerhet for at de konsekvent får jevn kvalitet på produkter og tjenester fra bedriften eller organisasjonen. I tillegg kan et kvalitetsstyringssystem bidra til å sikre stabil utvikling for bedriften i fremtiden. Fordi ISO sine kvalitetsstyringssystemstandarder ikke setter konkrete krav, men er generelle, skal det være mulig å innføre standarden både i store og i små bedrifter.⁴⁷

ISO sine kvalitetsstyringssystemstandarder baserer seg på åtte kvalitetsstyringsprinsipper. Disse går ut på (1) fokus på kunden, (2) lederskap, (3) involvering av mennesker, (4) prosesstilnærming, (5) systemtilnærming til lederskap, (6) kontinuerlig forbedring, (7) faktainformert beslutningstaking og (8) gjensidig fordelaktig leverandørforhold. Kunden er den viktigste i et kvalitetssystem og det er kundens opplevelse av god kvalitet som er målet. En bedrift som innfører ISO 9001 setter seg derfor som mål å forstå kundens behov, og å oppfylle dens forventninger til produktet eller bedriften. Lederskapets oppgave er definert som å skape et miljø innad i bedriften, hvor arbeiderne blir motivert for å møte bedriftens mål. Prinsippet om å involvere mennesker går ut på å bruke arbeidernes evner og kunnskap til det fulle.⁴⁸ Forbedring er et viktig punkt ved kvalitetsstyringssystemstandardene og beskrivelsen ”kontinuerlig prosess” er et av kjernebegrepene innenfor denne standarden. Dette gjennomføres i fire steg, hvor den nåværende situasjonen først blir gjennomgått, så bestemmes målene og fremgangsmåten for gjennomføringen av forbedringene. Deretter blir disse innført, før man til sist måler og vurderer resultatene. Så gjennomføres prosessen på nytt for å opprettholde og forbedre kvaliteten ytterligere.⁴⁹

ISO sine kvalitetsstyringssystemstandarder ble en stor suksess og i 2011 fantes det over 1 million sertifiserte bedrifter på verdensbasis. Denne første kvalitetsstandard bidro til

---

⁴⁵ Ibid: 3.

⁴⁶ Brix 1994: 15.

⁴⁷ Iso.org, *ISO 9000 - Quality management*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso_9000.htm (Aksessert 1.12.2012).

⁴⁸ Iso.org, *Quality management principles*, 2012, Fra: http://www.iso.org/iso/qmp_2012.pdf (Aksessert 14.5.2013).

⁴⁹ Iso.org, *ISO 9000 - Quality management*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/standards/management-standards/iso_9000.htm (Aksessert 1.12.2012).

at ISO utvidet sitt arbeidsområdet, til at de fikk en viktigere rolle i verdensøkonomien og til at det ble inngått flere avtaler mellom ISO og andre internasjonale organisasjoner. Et eksempel på dette er samarbeidet mellom verdens handelsorganisasjon (World Trade Organization, WTO) og ISO. I følge denne avtalen forplikter de som har skrevet under på ”Technical Barriers to Trade” seg til å promotere og bruke standarder av den typen ISO lager så lenge dette bidrar til internasjonal handel.⁵⁰ ISO ble dermed allment anerkjent som verdens standardiseringsorganisasjon.

---

⁵⁰ ISO, *ISO in brief - International Standards for a Sustainable World*, Geneve 2011.

3. ISO - organisasjonen og organisasjonsstruktur

ISO er en relativt desentralisert organisasjon med få faste ansatte og mange tekniske komiteer, underkomiteer og arbeidsgrupper fordelt ut over hele verden. Mesteparten av standardiseringsarbeidet er gjort frivillig av såkalte ”tekniske eksperter” som er mennesker med ulik kunnskap innenfor relevante tema. Disse tekniske ekspertene representerer først og fremst sin nasjonale standardiseringsorganisasjon, som også er de eneste aksepterte medlemmene i ISO. Når en ny standard skal publiseres må den gjennom flere faser, både innad de tekniske komiteene og ute på høring før den kan bli publisert som en offisiell ISO standard. Dette er som regel tidkrevende og det tar gjerne flere år fra ISO begynner arbeidet med en standard til en endelig versjon blir publisert.

ISO er en forvirrende organisasjon som til tider kan virke rotete organisert. I dette kapitlet skal jeg gå kort igjennom hva ISO står for som organisasjon, hvem som kan delta i organisasjonen og hvordan en ny standard blir til. Målet med kapitlet er å gi en kort innføring i hvordan arbeidet med en standard er organisert, og hva de forskjellige gruppene og rådene i ISO gjør, slik at det blir letter å forstå de prosessene som miljøstandardene har gjennomgått. De grunnleggende prinsippene til ISO blir også gjennomgått, fordi disse har spilt en viktig rolle for hvorfor det var ønskelig at nettopp ISO skulle lage miljøstandarder.

3.1. ISO sine grunnleggende prinsipper:

ISO definerer seg selv som en frivillig, markedsdrevet og enighetsbasert organisasjon. Av deres grunnleggende prinsipper er konsensus sett på som en av de viktigste. Det skal være enighet om standardene, og disse skal godkjennes med minst 2/3 flertall, og ikke flere enn 1/4 kan stemme mot.⁵¹ Dette bidrar til at deltagelse i ISO er viktig for å få gjennom nasjonale interesser, fordi dette gir en reel mulighet for å kunne påvirke arbeidet. Deltagelse i ISO er et av kravene for å kunne stemme over standardene, spesielt gjelder dette i de lavere nivåene av arbeidet. Konsensusprinsippet bidrar også til at ISO sine standarder blir anerkjent over hele verden, fordi det alt er en stor grad av enighet om standardene før de blir publisert.

Et annet av ISO sine grunnleggende prinsipper er at de er en privat organisasjon hvor nasjonale styresmakter ikke er akseptert som medlemmer. Hver nasjon er istedenfor representert gjennom en nasjonal standardiseringsorganisasjon.⁵² Denne begrensningen på medlemmer, samt ISO sitt konsensusprinsipp, fører til at det er interesserte organisasjoner,

---

⁵¹ Timothy Cadman, *Quality and legitimacy of global governance: case lessons from forestry*, New York 2011:81.

⁵² ISO, *ISO in brief - International Standards for a Sustainable World*, Geneve 2011.

industrier og bransjer som utvikler standardene. ISO sitt standardiseringsarbeid settes også ofte opp som kontrast til hvordan nasjonale lover og reguleringer blir utarbeidet, hvor virksomheter hverken har mulighet til å delta eller å komme frem til en enighet rundt en regulering de senere blir tvunget til å innføre. Å lage en standard i en organisasjon med et sterkt enighetsprinsipp som ISO er dermed en måte virksomheter kan regulere seg selv. Dette er blant mange sett på som en mer effektiv løsning enn når regjeringer og styresmakter utarbeider lover og regler som virksomhetene må innføre uten mulighet for å ha innflytelse på resultatet. Standardene ISO publiserer er i tillegg frivillig å bruke, men det blir mer og mer vanlig at standarder relatert til miljø og helse blir brukt som en del av nasjonal lovgivning.⁵³ Deltagelse i ISO gir dermed bedrifter og industrier en mulighet for å utvikle sine egne lover og regler, og dermed kan deres behov prioriteres istedenfor bare nasjonale lovgivningsbehov. Det er allikevel viktig å påpeke at ISO sine standarder, og standarder generelt, ikke bryter med nasjonal lovgivning og regulering, men de fungerer heller som en ekstra frivillig regulering.⁵⁴

Noen av standardene til ISO har vært innenfor omdiskuterte områder hvor andre internasjonale organisasjoner, som for eksempel FN, har hatt problemer med å komme frem til fungerende løsninger på grunn av deres politiske rolle. For ISO har dette vært lettere nettopp fordi de ikke har hatt en politisk rolle, fordi det ikke er nasjonale regjeringer som deltar, og på grunn av ISO sitt konsensusprinsipp. Den muligheten for selvregulering som ISO gir virksomheter har ofte vært sett på som mer effektiv enn offentlig lovgivning. Miljøstandarder er et godt eksempel på dette, og det samme er ISO standarder relatert til menneskerettigheter og arbeidsrettigheter. Disse standardene er ofte sett på som mer vellykket enn det FN sitt relaterte arbeid har vært.⁵⁵

3.2. Deltagelse i ISO:

Medlemskap i ISO kan deles inn i tre kategorier, fullstendige medlemmer, korresponderende medlemmer og abonnement medlemmer. De fullstendige medlemmene kalles også medlemsorganer og er en nasjons mest representative standardiseringsorganisasjon. Kun et medlemsorgan kan delta per land, men dette medlemsorganet kan til gjengjeld delta i og stemme innen alle de tekniske komiteene i ISO og i generalforsamlingen.⁵⁶ Et medlemsorgan må representere alle standardiseringsinteressene til et land, både bedrifters, forbrukers,

---

⁵³ ISO, *ISO in brief - International Standards for a Sustainable World*, Geneve 2011.

⁵⁴ Mattli og Buthe 2003: 4.

⁵⁵ Murphy og Yates 2009: 2.

⁵⁶ Cadman 2011: 80.

industrienes og regjeringens interesser. En nasjonal standardiseringsorganisasjon må godkjennes av et enstemmig råd i ISO før de blir akseptert som et lands medlemsorgan.⁵⁷ I følge ISO er 112 av deres 163 medlemmer av denne typen.⁵⁸ Norge blir i dag representert av organisasjonen Standard Norge (SN) i ISO. Tidligere var det Norsk Standardiseringsforbund (NSF) som representerte norske interesser. Standard Norge holder gjerne en såkalt ”speilkomité” for de tekniske komiteene som er relevante for norske interesser. Medlemmene i disse speilkomiteene representerer de ulike interessene i Norge, og disse kommer til enighet om hva Norge skal stå for. Den norske delegasjonen drar deretter på møter, og stemmer i de ulike komiteene til ISO eller i generalforsamlingen.⁵⁹ Det var også denne prosedyren som ble fulgt under arbeidet med miljøstandardene. Norsk Standardiseringsforbund (NSF) representerte da Norge, og rundt fire delegater deltok på hvert av de større møtene i den første fasen av arbeidet med miljøstandardene. Disse fire deltagerne representerte de norske interessene i samsvar med det som det hadde blitt oppnådd enighet om på møtene i speilkomiteen.⁶⁰ Ideen er at norske interesser og synspunkt kan fremmes i ISO med tyngde fordi alle de relevante norske interessene står bak forslagene, og dermed kan det være større mulighet for at Norge får gjennomslag for sine synspunkter.

Den andre kategorien av deltagere i ISO er korresponderende medlemmer. Dette er for de landene som ikke har en full utviklet standardiseringsorganisasjon som kan delta på vegne av landet. Disse medlemmene deltar vanligvis ikke aktivt i tekniske komiteer og det er kun i noen tilfeller de deltar i de tekniske komiteene. Korresponderende medlemmer blir informert om standardiseringsarbeidet og kan bruke standardene i sine egne land, men de kan ikke delta i utviklingen av ISO sin politikk og deres mål.⁶¹ De har derimot lov til å innføre og selge ISO sine standarder i den nasjonen de representerer. Korresponderende medlemmer inkluderer nasjoner med en dårlig utviklet nasjonal standardiseringsorganisasjon, eller regioner med bra økonomi og mange ingeniører, men som ikke er en selvstendig nasjon. Eksempler på dette er Honk Kong og Macao, og til sammen har ISO, i følge seg selv, 47 medlemmer av denne

---

⁵⁷ Boli og Thomas 1999: 175.

⁵⁸ Iso.org, *ISO members*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/about/iso_members.htm?membertype=membertype_MC (Aksessert 5.3.2013).

⁵⁹ Standard.no, *Standard Norge*, Fra: <http://www.standard.no/sn> (Aksessert 8.11.2011)

⁶⁰ Tilsendt fra Standard Norge. ”Standardisering innenfor forebyggende miljøvern”, *Standardisering av kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:36.

⁶¹ Murphy og Yates 2009: 26.

typen.⁶² Både korresponderende medlemmer og ikke aktivt deltagende medlemsorganisasjoner blir omtalt som observatører.

Den tredje kategorien er abonnementsmedlemmer. Dette er en kategori for land med veldig liten økonomi og disse betaler derfor kun en redusert medlemspris. Det er også forventet at disse landene kun opprettholder en grunnleggende kontakt med ISO, selv om de kan delta på generalforsamlingen som observerende medlemmer hvis de ønsker dette. Disse landene har ikke lov til å innføre og selge ISO sine standarder i sitt hjemland, men i og med at ISO i dag kun har fire medlemmer av denne typen spiller denne gruppen liten rolle i ISO sitt arbeid.⁶³

Selv om det kun er et lands nasjonale standardiseringsorganisasjon som kan være medlemmer i ISO kan også andre internasjonale organisasjoner ha innflytelse på standardene eller være direkte engasjert som rådgivningsekspert i en teknisk komité. Denne gruppen kalles liaison medlemmer.⁶⁴ Flere internasjonale organisasjoner har samarbeidet med ISO innenfor de temaene de selv mener de har interesse av eller innenfor de temaene de mener de kan bidra på. I arbeid med miljøstandardene deltok blant annet *International Network for Environmental Management (INEM)*, *United Nations Environment Programme (UNEP)* og *International Chamber of Commerce (ICC)*.⁶⁵

3.3. ISO sin struktur:

Generalforsamlingen til ISO møtes årlig for å bestemme ISO sin bredere strategi for kommende år. Generalforsamlingen består av opptil tre delegater fra hvert medlemsorgan, men hvert medlemsorgan har kun en stemme ved valg, uavhengig av hvor mange delegater de har. I tillegg består generalforsamlingen av ISO sin ledelse, som er en president, to visepresidenter, en kasserer og en generalsekretær. I dag ledes ISO av Terry Hill fra Storbritannia.⁶⁶

Forslagene som fremlegges på generalforsamlingene er utarbeidet av et council, eller råd, som består av 20 roterende medlemmer.⁶⁷ Medlemmer i rådet velges blant de mindre medlemsorganisasjonene i ISO, mens de største nasjonale standardiseringsorganisasjonene

---

⁶² Iso.org, *ISO members*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/about/iso_members.htm?membertype=membertype_MC (Aksessert 5.3.2013).

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Cadman 2011: 80-81.

⁶⁵ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993:14.

⁶⁶ Iso.org, *Structure and Governance*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/about/about_governance.htm (Aksessert 14.5.2013).

⁶⁷ Cadman 2011: 82-83.

har fast plass.⁶⁸ Rådet møtes to ganger i året og ledes av en president som sitter for to år om gangen. ISO sine tre politisk-utviklings komiteer, samsvarsvurdering (Conformity Assessment, CASCO), forbrukerinteresser (Consumer matters, COPOLCO) og utviklingslands interesser (Developing country matters, DEVCO) må rapportere direkte til dette rådet. Det må også generalsekretariat og de to stående komiteene i ISO gjøre. Disse to er finanskomiteen og strategikomiteen som har ansvar for nettopp ISO sin økonomi og ISO sin strategi. Generalsekretariatet, som ligger i Genève, består av rundt 160 ansatte og tar seg av de daglige gjøremålene til ISO. Sammenlignet med andre internasjonale organisasjoner er ISO sitt generalsekretariat forholdsvis lite.⁶⁹

Det tekniske arbeidet ved utviklingen av en standard er organisert av det tekniske administrasjonsstyret (Technical Management Board (TMB), tidligere Technical Board) som består av en leder og tolv medlemsorganer. Disse tolv medlemsorganene er enten utpekt eller valgt av ISO sitt råd (council). Technical Management Board er ansvarlig for å gå gjennom og undersøke forslag til nye arbeidsområder for ISO, for å etablere tekniske rådsgrupper (Technical advisory groups, TAG) og for å opprette tekniske komiteer (Technical committee, TC). Det er i de tekniske komiteene at det faktiske arbeidet med å lage en standard blir utført, og det er kun disse som kan produsere standarder. For at en ny standard skal bli lagd og publisert kreves det derfor at det enten eksisterer en relevant teknisk komité eller at en ny blir opprettet for å utføre arbeidet. TMB kan også opprette ad hoc grupper, både tekniske og strategiske, når de ser et behov for dette.⁷⁰ Technical Management Board sine avgjørelser har en relativ stor betydning på hva slags arbeid ISO gjennomfører. ISO har godt over 200 tekniske komiteer og enda flere underkomiteer fordelt utover hele verden.⁷¹ I de tekniske komiteene deltar eksperter som representerer en nasjonal standardiseringsorganisasjon. For å kunne stemme i de ulike tekniske komiteene kreves det at disse representantene møter opp til et flertall av møtene. Ved fravær av flere enn to møter på rad risikerer delegatene å miste sin stemmerett, noe som er gjort for å hindre at representanter bare avgir sin stemme uten å ha deltatt, og lagt ned ressurser, i arbeidet.

Arbeidet til de tekniske komiteene, underkomiteene og arbeidsgruppene blir koordinert av et sekretariat i Genève. I 2011 var ISO sine totale utgifter på rundt 850 millioner

---

⁶⁸ Murphy og Yates 2009: 32.

⁶⁹ Cadman 2011: 82-83.

⁷⁰ Ibid: 83.

⁷¹ Murphy og Yates 2009: 25.

kroner, hvorav sekretariatet i Genève sto for ca. 220 millioner kroner av de totale utgiftene.⁷² Rundt 80 prosent av de totale utgiftene blir finansiert gjennom de medlemslandene som holder de tekniske komiteene og underkomiteene. De resterende 20 prosentene blir dekket av inntekter fra salg av standardene (45 prosent) og fra medlemsbetalinger (55 prosent).⁷³ Med tanke på ressurser er ISO en forholdsvis liten organisasjon og mesteparten av standardiseringen er gjort frivillig. Det å påta seg å holde en teknisk komité eller underkomité medfører dermed høye kostnader for den nasjonale standardiseringsorganisasjonen som velger å ta på seg dette. I tillegg kommer kostnader som reise og deltagelse i de ulike sekretariatene. Dette blir som regel betalt av arbeidsgiver eller de nasjonale standardiseringsorganisasjonene. Selv når det er arbeidsgiver som betaler utgifter ved reise og deltagelse representerer fremdeles delegaten først og fremst sin nasjonale standardiseringsorganisasjon, og ikke sin arbeidsgiver.

3.4. Å lage en ny standard:

En standard må generelt gjennom fem forskjellige faser før den kan publiseres som en offisiell ISO standard.⁷⁴ Den første av disse fasene er en uformell planleggingsfase. Det er her det første behovet for en standard blir introdusert for ISO. Behovet for og ideen til en standard går gjerne fra industrier og/eller bedrifter til de nasjonale standardiseringsorganisasjonene, før de går videre til ISO. Hvis ISO så bestemmer seg for at det kan være interessant med en standard innenfor dette området fortsetter forslaget til den neste fasen. I denne fasen blir en arbeidsgruppe med tekniske eksperter fra landene som har interesse av standarden satt sammen. Ekspertene i arbeidsgruppene blir som regel utpekt av, og representerer, de nasjonale standardiseringsorganisasjonene som alt er offisielle medlemmer av ISO. Denne arbeidsgruppen må oppnå enighet om hva standarden skal dekke før den går over til den neste fasen. I den tredje fasen skal en teknisk komité utarbeide de detaljerte spesifikasjonene til standarden. Denne komiteen, dens underkomiteer og eventuelt underkomiteenes arbeidsgrupper lager forslag til de endelige standardene. Disse forslagene blir deretter sendt til ISO sine medlemmer, og de blir publisert som et forslag til standarder. Meningen med dette er at den tekniske komiteen kan få tilbakemeldinger og ønsker om endringer i standarden før den endelige versjonen blir vedtatt og publisert. I den femte og siste fasen blir en endelig ISO

---

⁷² Iso.org "ISO in 2011" *ISO annual report*, 2011: 35-36, Fra: http://www.iso.org/iso/annual_report_2011.pdf (Aksessert 14.5.2013).

⁷³ Boli og Thomas 1999: 177-178.

⁷⁴ Mattli og Buthe 2003: 8.

standard publisert etter en avstemning i den tekniske komiteen.⁷⁵ For at den endelige standarden kan publiseres må minst 2/3 av komiteen stemme for den, og ikke flere en 1/4 kan stemme i mot. Hvert land har en enkelt stemme.⁷⁶ Etter at standarden er publisert kan interesserte organisasjoner og bedrifter kjøpe og innføre standarden. Noen av standardene kan også sertifiseres av en utenforstående tredjepart og organisasjonen eller bedriften får dermed et bevis på at de har innført og følger standarden.

---

⁷⁵ Ibid: 8.

⁷⁶ Murphy og Yates 2009: 30.

4. Miljø i vinden

Ultimately, sustainable development will result from the billions of choices individuals make every day. It will happen when people are committed to making it happen. And the time to make it happen has arrived.⁷⁷

Ideen om miljøstandarder kom ikke først og fremst fra ISO, men derimot fra andre internasjonale organisasjoner og grupper med miljø som interessefelt. Disse ideene oppsto parallelt med en økt internasjonal miljøinteresse på slutten av 1980-tallet. Ideen om standarder relatert til miljø var nok allikevel ikke helt ukjent for ISO før disse andre internasjonale organisasjonene begynte å diskutere dette. Blant annet hadde to forskjellige rådgivningsorganer, Advisory board on Technological trends (ABTT) og Ad hoc Group on Long range planning (LRPG), anbefalt ISO å ” (...) establish new mechanism (in addition to their traditional consensus procedures) to serve the needs for global collaboration on standardization questions at early stages of technological innovation”.⁷⁸ LRPG gjennomførte til og med en undersøkelse hvor de konkluderte med at standardiseringsarbeid innen miljø og sikkerhet var så pressende at arbeid burde starte med en gang.⁷⁹ ISO var nok forberedt på at de nye standardiseringsområdene (ikke-tekniske) som hadde åpnet seg etter publiseringen av kvalitetsstyringssystemstandarder muligens ville medføre endringer i hvordan organisasjonen fungerte. Tross disse gruppens anbefalinger og ISO sin tidligere suksess med ikke-tekniske standarder var det, som tidligere nevnt, andre organisasjoner som var initiativtakere til ISO sitt miljøarbeid. Ideen utviklet seg i takt med økt internasjonalt fokuset på miljø, og det var spesielt Brundtland rapporten, *Our Common Future*, fra 1987 og FN sin konferanse om miljø og utvikling (United Nation Confernce on Environment and Development, UNCED) som bidro til dette. Miljø ble på slutten av 1980-tallet et internasjonalt tema med stor fokus, høy interesse og mye prestisje.

Dette kapitlet inneholder to deler som begge er relatert til miljø og den voksende internasjonale miljøinteressen. Den første delen av kapitlet omtaler kort hvordan miljøinteressen vokste frem. Fokuset er på FN sitt miljøarbeid, fra deres første miljøkonferanse i 1972 og frem til Rio-konferansen i 1992. Fokuset er på FN fordi dette er en av de organisasjonene som har bidratt mest for å øke fokuset på miljø internasjonalt, blant

---

⁷⁷ Stephan Schmidheiny 1992, *Changing course : a global business perspective on development and the environment*, Massachuset 1992: 96.

⁷⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. “Agenda Item 2 - Background on the ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 2)”, *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 1-11)*, 1991.

⁷⁹ Ibid.

annet gjennom å gjøre begrepet ”bærekraftig utvikling ” berømt. Den andre delen av kapitlet omtaler andre organisasjoner som var faktiske pådrivere for miljøstandarder gjennom ISO. Noen av disse kom til ISO med ønsker og forslag om ulike miljøstandarder, og det er gjennom forslag fra andre til Technical Management Board at nye arbeidsområder for ISO som regel blir til. Resten av disse miljørelaterte organisasjonene som blir tatt opp i dette kapitlet bidro til ISO sitt arbeid fordi de skapte sine egne standarder og miljøavtaler som fungerte som forbilder og/eller som potensielle konkurrenter for ISO sine standarder. Målet med kapitlet er å vise hvordan og hvorfor internasjonal miljøinteresse oppsto, og hvilke ulike interesser som påvirket ISO til å begynne å se på internasjonale standarder innenfor miljø. I kapitlet er begrepet ”miljøfokus” brukt for å dekke en bred gruppe ulike miljøinteresser, med ulike fokusområder, ulike interesser og målsettinger og ulike gjennomføringsmetoder. Det de har til felles er at alle fokuserer på miljø, selv om hva de konkret fokuserer på varierer. Dette er hva jeg her legger i begrepet ”miljøfokus”.

4.1. Bærekraftig utvikling og FN sitt miljøarbeid:

Miljø var ikke et nytt tema på slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet. Det hadde vært et viktig tema på slutten av 1960-tallet og starten av 1970-tallet også. Blant annet hadde boken *Silent Spring* av Rachel Carson bidratt til en sterk økning av miljøinteresse og miljøfokus etter at den ble utgitt i 1962. Forskjellene mellom denne perioden og slutten av 1980-tallet var først og fremst at miljøfokuset endret seg fra lokale miljøproblemer til internasjonale og grensekryssende miljøproblemer. På 1980-tallet ble miljøproblemer som sur nedbør, nedbrytingen av ozonlaget og global oppvarming satt på agendaen, og dette var problemer som utviklet seg på tvers av nasjonale grenser.⁸⁰ Tsjernobyl-ulykken i april og mai 1986 bidro nok også til å sette miljø på tvers av landegrenser på agendaen. Ulykken tydeliggjorde at miljøproblemer ikke alltid var begrenset til en nasjons grenser, noe som demonstreres tydelig i rapport fra den norske utredningen av ulykken:

Den øvre delen av den første utslippsskyen drev raskt mot øst og ble trolig spredt og oppløst i luftmassene over et stort område. Deler av dette nådde helt til Japan og USA. [...] Det var altså utslippet den 26.april som ble brakt til Skandinavia og Norge. Senere snudde luftstrømmen mot Polen, Tsjekkoslovakia, Østerrike og Øst-Tyskland.⁸¹

---

⁸⁰ Schmidheiny 1992: 4.

⁸¹ Regjeringen.no, ”NOU 1986:24” Tiltak mot kjernekraftulykker: *Delutredning 1: Erfaringene etter kjernekraftulykken i Tsjernobyl*, 1986: 1-2, Fra: <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/odn/tmp/2002/0034/ddd/pdfv/154623-nou1986-24.pdf> (Aksessert 14.5.2013).

En annen viktig endring mot slutten av 1980-tallet var bedrifters engasjement i miljøraken. Deres forhold til miljøbevegelsen på 1960-tallet er beskrevet veldig treffende av miljøforkjemperen Paul Hawken i hans bok *Blessed Unrest*:

But as the environment movement gradually became more diverse in its membership and broader in scope, it incrementally lost the support of business and politicians, and was even seen as their enemy, and was abandoned to fend for itself.⁸²

Det som fantes av miljøinteresse blant virksomheter på 1960-tallet gikk altså først og fremst ut på hvordan de kunne motarbeidet miljøbevegelsens krav, gjennom blant annet egne forskningsprosjekter og ulike pressgrupper. Ellers var miljøengasjementet blant bedrifter og industrier ikke-eksisterende.⁸³

Miljøfokus endret seg på 1980-tallet og spesielt FN prosjektet som resulterte i Brundtlandrapporten, *Our Common Future* (Vår felles framtid), fra 1987 bidro sterkt til det økte internasjonale fokuset på miljø blant bransjer, politikere og industrier. Dette nye engasjementet kan blant annet sees i antall miljøorganisasjoner som ble opprettet i 1988 og 1989 og i hvor omtalt miljø ble i årene etter *Our Common Future* ble utgitt. Virksomheter kunne ikke lengre bare ignorere eller motarbeide miljøbevegelsens krav, blant annet fordi regjeringer og styresmakter økte antall miljøregulerende krav og fordi mangel på fokus på miljø førte til negativ omtale. Amerikanske M. Acerra som bidro i arbeidet med miljøstandardene sa under arbeidet at "Industry leaders are conscious that the page of history has turned and environmental sound solutions will be an everyday requirement".⁸⁴ Miljø gikk på slutten av 1980-tallet fra å være noe virksomheter kunne ignorere, til å bli en del av deres hverdag.

Selv om Brundtland rapporten kan sies å markere et skille i den internasjonale interessen for miljø, så hadde FN sitt miljøarbeid startet godt over ti år tidligere, i 1972. Da holdt FN sin første miljøkonferanse "United Nations Conference on the Human Environment", bedre kjent som Stockholm-konferansen, i Sverige. Kun to statsledere deltok på konferansen som var preget av det politiske skillet mellom de vestlige og de kommunistiske landene. Sovjetunionen boikottet konferansen fullstendig fordi Øst-Tyskland

---

⁸² Paul Hawken, *Blessed Unrest : how the largest movement in the world came into being, and why no one saw it coming*, New York 2007: 51.

⁸³ Mye kritikk har blitt gitt til bedrifter og industriens respons på miljøbevegelsens krav. På grunn av at miljøstandardene først og fremst var en respons til et spørsmål om hvordan bedrifter og industrier kunne forbedre miljøet/deres forhold til miljøbevisste aktører er ikke denne kritikken tatt med i denne oppgaven. Se for eksempel Paul Hawken sin bok *Blessed Unrest* fra 2007 for kritikk av virksomheter sin respons.

⁸⁴ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

ikke hadde blitt invitert. Tross dette bidro konferansen til at FN fortsatte sitt miljøarbeid. Dette skyltes i stor grad at miljø var sett på som et område hvor FN kunne bidra, på tross av de politiske konfliktene organisasjonen slet med ellers.⁸⁵ I forbindelse med konferansen ble en ”Declaration of Stockholm” underskrevet og utgitt med en rekke prinsipper. Målet med denne erklæringen var å ”(...) inspire and guide the peoples of the world in the preservation and enhancement of the human environment”.⁸⁶ Enda viktigere enn disse prinsippene var nok opprettelsen av United Nations Environment Programme (UNEP) som kom i kjølvannet av konferansen, og som på mange måter var et resultat av arbeidet som ble gjort under konferansen. UNEP hadde i oppgave å jobbe for at miljøprinsippene fra Stockholm-konferansen ble gjennomført, og å fortsette med FN sitt miljøarbeid. På konferansen ble det også besluttet å holde en ny miljøkonferanse en gang i fremtiden. Denne miljøkonferansen ble holdt først i 1992, men Maurice Strong fungerte som generalsekretær under begge disse to miljøkonferansene. Han var i tillegg leder av UNEP fra den ble opprettet i 1972 og frem til 1975.⁸⁷ Strong har vært en av de store forkjemperne for miljøarbeid innenfor FN og dette arbeidet er noe han har mottatt flere utmerkelse og anerkjennelse for, og selvfølgelig også noe kritikk, som de fleste andre viktige miljøforkjemperne.⁸⁸

Maurice Strong deltok også under arbeidet med den tidligere nevnte *Vår Felles Framtid* rapporten som ble utgitt i 1987. Denne rapporten var en del av FN sitt neste store miljøprosjektet etter Stockholm-konferansen, nemlig opprettelsen av World Commission on Environment and Development (WCED). Den norske statsministeren Gro Harlem Brundtland ledet arbeidet med rapporten, og denne er derfor ofte referert til som Brundtlandrapporten. Kommisjonen som skrev rapporten besto av til sammen 21 medlemmer og deres oppgave var å formulere ”A global agenda for change” gjennom blant annet å se på hvordan bærekraftig utvikling kunne oppnås. Arbeidet begynte i 1983, og den endelige rapporten ble publisert i 1987.⁸⁹ Rapporten fokuserte spesielt på begrepet ”bærekraftig utvikling”, som ble definert som en ”utvikling som ivaretar dagens behov uten å ødelegge mulighetene for kommende

---

⁸⁵ Stanley Johnson, *UNEP The First 40 Years; A Narrative*, 2012: 8-9.

⁸⁶ ”Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment” *Audiovisual library of International law*, 1972, Fra: <http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/dunche/dunche.html#3> (Aksessert 14.5.2013).

⁸⁷ Johnson 2012.

⁸⁸ For kritikk av Maurice Strong se blant annet: Foxnews.com, *At the United Nations, the Curious Career of Maurice Strong*, 2007, Fra: <http://www.foxnews.com/story/2007/02/08/at-united-nations-curious-career-maurice-strong/#ixzz2MxIKDb8z> (Aksessert 14.5.2013).

⁸⁹ Gro Brundtland og World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford 1987: Chairman’s foreword.

generasjoner til å dekke sine behov”.⁹⁰ Dette begrepet har siden gått igjen som et av de viktigste begrepene i miljøbevegelsen.

Rapporten skapte mye fokus på miljø over hele verden, og den bidro til at flere seminarer om miljø ble holdt. Den bidro også til en økning i hvor mye forskning som ble gjort på miljø, både i internasjonale og i nasjonale sammenhenger. I mai 1987 ble det for eksempel holdt en ”Nordic Conference on Environment and Development” i Stockholm hvor blant annet Gro Harlem Brundtland deltok. Norge holdt sin egen konferanse i Oslo med navnet ”Research Policy Conference on Environment and Development” i 1988. På denne konferansen ble *Our Common future* og hvilke miljøforbedringsmuligheter Norge hadde grundig diskutert. En bok med samme tema og med tittel *One Earth – One World* ble publisert etter konferansen.⁹¹

FN sin neste miljøkonferanse ble holdt i Rio De Janeiro i Brasil mellom 3. og 14. juni 1992. Denne konferansen, United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), går også under navnene ”Rio-konferansen” og ”Earth Summit”. Konferansen, og spesielt arbeidet frem mot konferansen, bidro sterkt til å sette fokus på verdens miljøproblemer. Hele 178 land var representert på konferansen, og 117 av disse landene var representert gjennom sine statsledere, noe som gjorde at Rio-konferansen var verdens største konferanse mellom statsledere da den ble holdt. Konferansens mål var å finne måter å stoppe forurensning og ødeleggelse av naturressurser på, ved å finne nye måter å se økonomisk utvikling på. De viktigste resultatene av konferansen var en internasjonal avtale om miljøprinsipper, *Rio deklarasjonen*, og et program for å sette disse prinsippene ut i live. Dette programmet er kjent som *Agenda 21*, en forkortelse for ”Agenda for the 21st Century”, og ble undertegnet av over 178 regjeringer og styresmakter.⁹²

Det økte internasjonale fokuset på miljø påvirket også bransjer og industrier. Blant annet førte det nye miljøfokuset til at det stadig kom nye og mer omfattende krav fra lovgivende myndigheter. Dette førte til at det ble stadig mer krevende å følge alle lover og reguleringer for ulike virksomheter og disse fikk derfor en større interesse for miljøutviklingen. Lederne fra verdens syv rikeste nasjoner holdt i juli 1989 en konferanse, Paris Summit, hvor miljø ble diskutert. Lederne på konferansen, bedre kjent som G7-landene, konkluderte med at de ønsket internasjonal innføring av politikk basert på bærekraftig

---

⁹⁰ Lloyd Timberlake, *Catalyzing change. A short history of the WBCSD*, Sveits 2006: 4.

⁹¹ Se: Panos Institute, *Towards Sustainable Development. Nordic Conference on environment and development*, Storbritannia 1987 og The Norwegian Research Council for Science and the Humanities, *One earth – one World. Report from a Research Policy Conference on Environment and Development*, Oslo 1988.

⁹² Maurice Strong m/flere, ”Agenda 21: Sustaining the Spirit of Rio”, *Proceedings of the American Philosophical Society*, nr. 139, 1995: 233-239.

utvikling.⁹³ Gjennomføringen av dette målet ville naturligvis måtte medføre flere og strengere reguleringer og krav til organisasjoner og bedrifter. Rio-erklæringen fra FN sin konferanse (UNCED) i 1992 var også en sterk oppfordrer til strengere miljøreguleringer og sterkere innblanding fra nasjonale styresmakter. Et eksempel på oppfordring til dette var prinsipp åtte i erklæringen som sa ”To achieve sustainable development and a higher quality of life for all people, states should reduce and eliminate unsustainable patterns of production and consumption and promote appropriate demographic policies”. I tillegg oppfordret prinsipp elleve helt konkret stater til å innføre effektiv miljølovgivning.⁹⁴

Det økte fokuset bidro også til å gjøre miljø til en viktig reklamemulighet for bedrifter fordi det bidro til å gjøre kunder mer oppmerksom på verdens miljøproblemer. Et veldig godt eksempel på dette er det nordiske miljømerkingssamarbeidet ”Svanen”. Dette miljømerket ble startet i 1989 for å være ”(...) a practical tool for consumers to help them actively choose environmentally-sound products”.⁹⁵ For andre bedrifter og industrier som bidro til verdens miljøproblemer og som ikke tok hensyn til miljøet i hele tatt skapte dette økte fokuset på miljø mye dårlig omtale. Flere bøker og artikler med kritikk av organisasjoner, bedrifter og produkters mangel på miljøbeskyttelse har siden blitt produsert.⁹⁶

4.2 Internasjonalt miljøarbeid:

Det økte fokuset på internasjonalt miljø og Brundtlandkommisjonens fokus på ”bærekraftig utvikling” førte til at det ble opprettet flere nye private organisasjoner som fokuserte på bedrifters rolle i utviklingen av miljø. I tillegg begynte tidligere opprettede organisasjoner, både private og statlige, å fokusere mer på miljøspørsmålet og mulige løsninger. Også ulike bedrifter begynte gradvis å innføre ulike miljøløsninger i sine bedrifter. Eksempler på dette er SAS sitt miljøkontroll-system, the federation of Netherlands Industry Systematic Environmental management system, TRN management consultants Environmental Performance indicators, Norske Veritas industrisikkerhetsstyringssystem, og Felles behov på tvers av industrisektorer⁹⁷ ved Erasmus universitet i Rotterdam.⁹⁸ Noen av disse spilte en

---

⁹³ Schmidheiny 1992: 3.

⁹⁴ Un.org, *Rio Declaration on Environment and Development*, 1992, Fra:

<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm> (Aksessert 16.11.2012).

⁹⁵ Nordic-ecolabel.org, *The Nordic Ecolabel - the official Ecolabel in the Nordic countries*, Fra:

<http://www.nordic-ecolabel.org/about/> (Aksessert 8.3.2013).

⁹⁶ For eksempler på miljøpolitikk som har ført til negativ omtale se den mye omtalte boka: *Silent Spring* av Rachel Carson fra 1962. Andre eksempler er *Global Spin* av Sharon Beder fra 1997 og *Blessed Unrest* av Paul Hawken fra 2007. Disse tre er kun noen av mange eksempler på bøker som kritiserer konkrete selskaper sin miljøpåvirkning og/eller hvordan disse selskapene selv benekter at de har negativ påvirkning på miljøet.

⁹⁷ Felles behov på tvers av industrisektorer omhandlet et prøveprosjekt i Nederland hvor ISO 9000 ble brukt til å vurdere miljøytelse og miljøstyringssystem på tre kjemiske anlegg.

viktig rolle i utviklingen av miljøstandarder gjennom å arrangere seminarer og møter for industriledere. Andre organisasjoner fungerte som et pressmiddel eller forbilde gjennom å være trendsettere og/eller konkurrenter for både ISO og for bedrifter. I denne delen av oppgaven blir de som har hatt størst påvirkning på ISO sitt senere arbeid gjennomgått. Det alle disse organisasjonene og gruppene har til felles er at de fokuserer på virksomheters medvirkning til å bedre miljøet, og ingen av organisasjonene inkluderer regjeringer og styresmakter i noen særlig grad.

4.2.1. Business Council for Sustainable Development (BCSD):

Business Council for Sustainable Development var en gruppe opprettet i 1991 som besto av viktige ledere fra virksomheter fra hele verden. Gruppen ble startet av Stephan Schmidheiny etter at han ble invitert til å presentere globale bedrifters perspektiv på bærekraftig utvikling på den tidligere nevnte FN konferanse på miljø og utvikling (UNCED). Denne gruppen var en av de største initiativtakerne til ISO sitt miljøstandardiseringsarbeid, og de bidro også senere i arbeidet med standardene. Det var lederen av UNCED konferansen, Maurice Strong, som valgte Stephen Schmidheiny til å være ansvarlig for, og presentere, bedrifters interesser på FN konferansen, og dermed ble Business Council for Sustainable Development opprettet. Alle deltagerne i BCSD var eller hadde vært viktige ledere i ulike store og viktige bedrifter. Nestlederen i Norsk Hydro, presidenten i Mitsubishi Corporation, og formannen i American International Group, Inc, var alle deltagere. Lederen av BCSD, Stephan Schmidheiny, var også leder av den Sveitsiske investeringsgruppen UNOTEC og av selskapet Eternit Switzerland. Schmidheiny har av mange blitt sett på som en helt og et forbilde for sitt arbeid for mer miljøvennlig industri, men han er i dag dømt til 16 års fengsel for bruk av asbest i produksjon av eternit produkter i Italia på 1970- og 1980-tallet.⁹⁹

BCSD ble først og fremst opprettet for å representere bedrifter og industrier på denne konferansen, men gruppen ble også opprettet som en respons til den økende internasjonale interessen for miljø og bærekraftig utvikling blant verdens bedrifter. Gruppen hadde som intensjon "(...) to play a leadership role in helping industries and governments to understand and adapt to the concept of Sustainable Development".¹⁰⁰ Spesielt Brundtland-rapporten, *Vår felles framtid*, og begrepet "bærekraftig utvikling" fra denne rapporten spilte en viktig rolle i BCSD sitt arbeid. Viktigheten av disse to for BCSD sitt arbeid resulterte blant annet i at deres

---

⁹⁸ Fra ISO sine permer om SAGE, *Report of the first meeting of SAGE*, (ISO/IEC SAGE 11) 1991.

⁹⁹ Telegraph.co.uk, *Pair sentenced to 16 years in Italy asbestos trial*, 2012 (Aksessert 31.03.2013).

¹⁰⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Opening Address*. Tale holdt av Frank Bosshardt på SAGE sitt første møte. 1991: 1.

erklæring fra 1992 ender med setningen ”We members of the BSCD commit ourselves to promoting this new partnership in changing course toward our common future”.¹⁰¹ Selv om dette var BCSD sitt offisielle mål, så har de også blitt anklaget for at deres arbeid først og fremst gikk ut på å beskytte virksomheter, og deres egne, interesser fremfor å beskytte og forbedre miljøet. Sharon Beder går så langt i sin bok *Global Spin* som å anklage Business Council for Sustainable Development for å ha bidratt til å hindre at effektive miljøreformer ble innført under FN sin Rio-konferanse i 1992.¹⁰²

BCSD var, uansett om miljø eller andre interesser ble prioritert, en av de organisasjonene som bidro mest til at ISO begynte å se på mulighetene for standarder innenfor miljø. BCSD sitt arbeid besto av å prøve å gjøre seg selv, og andre, mer miljøbevisste og deres fokus på bedrifter og industrier er noe som går igjen også i ISO og mange andre sitt arbeid med miljø på 1980- og 1990-tallet. På ”International Leadership and Economic Growth to meet the Environmental Challenge” seminaret som ble holdt i oktober 1991, ble det blant annet argumentert for at ”International Business is now willing to take on responsibility in order to safeguard the environment for generations to come”.¹⁰³

Våren 1991 holdt Business Council for Sustainable Development (BCSD) sitt første møte i Haag hvor 35 av deres 48 medlemmer deltok. Resultatet fra møtet ble et ønske om å kunne produsere mer, men med mindre ressurser, og dermed fremdeles drive bærekraftig utvikling. Business Council for Sustainable Development uttrykte dette ønsket i det selvskapte ordet ”Eco-efficiency” eller miljø-effektivitet. Dette ønsket om en vinn-vinn situasjon, hvor bedrifter kan forbedre miljøet samtidig som de selv sparer penger, er noe som går igjen i det meste av miljøarbeidet som er gjort av virksomheter selv. Dette ønsket har også gått igjen innenfor ISO sitt arbeid med miljøet. For å spre informasjon om bærekraftig utvikling holdt også BCSD over 50 seminarer og konferanser mellom opprettelsen i 1991 og FN sin Rio-konferanse i 1992.¹⁰⁴ BCSD deltok aktivt på ISEP-møtet (Internasjonal standards for Environmental Performance) hvor det ble bestemt å sende et forslag til ISO på internasjonale standarder innen miljø. Vi skal se nærmere på dette møtet senere.

Business Council on Sustainable Development sitt innlegg på FN sin Rio-konferanse førte til mye oppmerksomhet fordi dette var første gang en bedriftsgruppe deltok og

---

¹⁰¹ Schmidheiny 1992: XII.

¹⁰² Sharon Beder, *Global spin : the corporate assault on environmentalism*, Foxhole 1997: 110-111.

¹⁰³ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the "Industrial Leadership and Economic Growth to meet the Environmental Challenge"* seminar, (ISO/IEC SAGE 32). Sendt ut av SAGE sine sekretær, Neil Cook, til medlemmene av SAGE. 1991.

¹⁰⁴ Timberlake 2006: 13.

presenterte noe på en konferanse i regi av FN.¹⁰⁵ BCSD, med lederen Stephan Schmidheiny i spissen, produserte også en bok *Changing Course – A Global Business Perspective on Development and the Environment* i forbindelse med dette innlegget på konferansen.

4.2.2. *European Green Table:*

European Green Table (EGT) var en organisasjon som ble opprettet i 1989 og som fokuserte på miljø blant næringslivet. Mest relevant med tanke på ISO sitt senere miljøstandardiseringsarbeid er EGT sitt arbeid med miljøytelseevaluering (Environmental Performance Indicators, EPI).¹⁰⁶ Opprettelsen av European Green Table hadde også bakgrunn i det økte fokuset på miljø internasjonalt, og på begrepet bærekraftig utvikling. Denne organisasjonen var opprettet av bedriftsledere og den hadde et offisielt mål om å fremme bærekraftig utvikling gjennom markedsmekanismer. European Green Table sitt arbeid besto først og fremst av å arrangere rundebordssamtaler og konferanser mellom regjeringer, ikke-statlige organisasjoner (NGO) og næringslivet. Målgruppen til EGT var først og fremst, som de fleste andre organisasjonene omtalt i dette kapitlet, ledere i store bedrifter og andre viktige personer i næringslivet. EGT var en privat ikke-profitt organisasjon ledet av Tron Kleivane fra Norge, og de involverte seg spesielt innenfor miljøytelseevaluering og rapportering.¹⁰⁷ European Green Table var knyttet opp mot både Business Council for Sustainable Development og International Chamber of Commerce (ICC) sitt miljøarbeid og var gjennom dette med på å legge press på ISO for internasjonale miljøstandarder.¹⁰⁸ EGT så også på konkrete standarder og temaet de fokuserte på, miljøytelseevaluering og rapportering har blitt mye diskutert i forbindelse med det senere standardarbeidet til ISO.

4.2.3. *Den Britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, European Committee for Standardization og International Chamber of Commerce sitt arbeid:*

Alle disse tre organisasjonene hadde i mer eller mindre grad begynt med miljøstandarder eller miljørelatert arbeid før ISO begynte med det. Dette er noen eksempler på organisasjoner som bidro til at ISO begynte med standardisering på miljø, fordi de viser hvordan virksomheters

---

¹⁰⁵ Ibid: 17.

¹⁰⁶ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:31.

¹⁰⁷ Tilsendt fra Standard Norge. "Environmental Performance Indicators in Industry. Report 3: Draft handbook", *Standardisert miljøvern. Sluttrapport – vedlegg 11*. Skrevet av European Green Table, 1993.

¹⁰⁸ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:31.

interesse for miljø hadde økt. Disse tre organisasjonene, BSI, CEN og ICC var alle anerkjente og viktige organisasjoner innenfor internasjonale standarder og/eller internasjonalt samarbeid og de illustrerer at ISO sitt miljøstandardiseringsarbeid ikke var noe unikt og spesielt på den tiden. Disse organisasjonene sitt miljøarbeid hadde ikke mål om å sette konkrete krav til miljøforbedring, sånn som for eksempel det nordiske Svane-merket gjorde. BSI, CEN og ICC kan derfor sies å være både en inspirasjon og en konkurrent for ISO.

BSI, Den Britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, var den organisasjonen som hadde kommet lengst med standardiseringsarbeid innenfor miljøsektoren. De publiserte, i følge dem selv, verdens første miljøstyringssystemstandard i 1992, men arbeidet var påbegynt flere år tidligere. Blant annet publiserte de utkastet til standarden i juni 1991.¹⁰⁹ Standarden, med navn *BS 7750*, beskrev ledelsesstruktur, og ansvar, for å planlegge og kontrollere en bedrifts miljøpåvirkning. BSI sier selv at de lagde standarden som et svar på ønske fra ansvarsfulle organisasjoner. Disse organisasjonene ønsket enighet om en standard som ville gi de mulighet til å demonstrere miljøansvar. Standarden var også sett på som et utgangspunkt for et opplegg for sertifisering.¹¹⁰ Initiativtakerne til denne standarden var opptatt av de reklamemulighetene miljøarbeid kunne gi i lys av det økte internasjonale miljøfokus.

At BSI var så tidlig ute kan ha påvirket ISO til å ville ta på seg arbeidet med å lage en egen miljøstandard på to måter. Den ene var fordi ISO, gjennom BSI sitt arbeid, så at det var muligheter for å lage en miljøstyringssystemstandard. Dette er spesielt interessant fordi ISO sin kvalitetsstyringssystemstandard (ISO 9001) i stor grad bare var en videreføring av BS 5750, den britiske kvalitetsstyringssystemstandard fra 1979. ISO 9001 var en stor suksess for ISO, og det er derfor ikke overraskende at BSI sin miljøstyringssystemstandard fungerte som et slags forbilde for ISO sine miljøstandarder på samme måte som deres kvalitetsstyringssystemstandard hadde gjort tidligere. I tillegg kan BSI sitt arbeid og publisering av en nasjonal miljøstandard ha blitt sett på som en potensiell konkurrent for ISO sine standarder og for internasjonale miljøinteresser, og dermed kan denne standarden ha bidratt til at ISO startet arbeid med internasjonale miljøstandarder. Den britiske standarden har selvfølgelig først og fremst tatt hensyn til britiske interesser, mens en standard utarbeidet gjennom ISO derimot må ta hensyn til flere lands interesser på grunn av konsensusprinsippet. Norsk Standardiserings Forening (NSF) argumenterte for at "Dersom en standard er vidt akseptert, kan en bedrift eller tjenesteytende virksomhet ikke fravike standarden uten å

---

¹⁰⁹ Bsigroup.org, *Our History*, Fra: <http://www.bsigroup.com/en-GB/about-bsi/our-history/> (Aksessert 7.2.2013).

¹¹⁰ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurenningstilsyn*, 1991:23-24.

risikere at produktet blir avvist av mulige kundegrupper”.¹¹¹ Det var derfor mange ikke-britiske virksomheter som hadde interesse av å få til en internasjonal konsensusstandard på miljø før den britiske ville rekke å bli vidt akseptert.

CEN (European Committee for Standardization) hadde, i motsetning til BSI, ikke noe konkret standardiseringsarbeid rettet mot miljø på starten av 1990-tallet, men de hadde en Ad Hoc Gruppe for miljø, og det var derfor en reell mulighet for at CEN ville produsere fremtidige miljøstandarder.¹¹² På grunn av at CEN var en standardiseringskomité kun for Europeiske land, ville også standarder gjennom denne organisasjonen forhindre at interesser fra land utenfor Europa var representert i standardiseringsarbeidet. Siden CEN også var en organisasjon med stor tyngde og mange medlemsland, ville deres eventuelle standard ha vært en sterk konkurrent for ISO.

ICC (International Chamber of Commerce) har aldri jobbet med å produsere standarder, men i 1991 utarbeidet de istedenfor en “Business Charter for Sustainable Development”. Denne besto av 16 prinsipper med mål om å oppfordre selskaper til å forplikte seg til å forbedre selskapets miljøytelse. Innen tidlig 1992 hadde over 600 firmaer fra hele verden skrevet under og forpliktet seg til å forberede sin miljøpåvirkning gjennom blant annet å innføre styringspraksiser for å forbedre miljøytelse og for å måle fremgang. Denne fremgangen skulle det være mulig å rapportere både internt og eksternt, slik at den kunne sammenlignes med andre selskaper sin miljøytelse og fremgang.¹¹³ ICC sitt arbeid i forbindelse med ISO sine miljøstandarder viser først og fremst at det var interesse innenfor selvpålagte miljøbegrensninger og reguleringer for bedrifter. Også disse prinsippene har mange likheter med ISO sine endelige standarder, og ICC har fungert som ”liaison medlem” i standardiseringsarbeidet til ISO.

4.2.4. ISEP advisorygroup (rådgivningsgruppe):

Det aller viktigste bidraget for miljøstandarder kom fra ISEP møtet som ble holdt i februar 1991. ISEP står for International standards for Environmental Performance (internasjonale standarder for miljøytelse), og det ble holdt et møte med ISEP som tittel i Zurich, Sveits. På dette møtet ble mulighetene for fremtidige miljøstandarder diskutert. Møtet ble organisert av den Sveitsiske standardiseringsorganisasjonen (SNV) og ble ledet av Frank W. Bosshardt,

---

¹¹¹ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991: 45.

¹¹² Fra ISO sine permer om SAGE. “Annex 2: CEN Consultation Document – environmental standardization by CEN”, *Working documents for the fourth meeting of SAGE*, (ISO/IEC SAGE 83) 1993: iii.

¹¹³ Schmidheiny 1992: 6.

formannen i BCSD (Business Council for Sustainable Development). Det var også BCSD som var initiativtakere til dette møtet. Til sammen 20 deltagere fra forskjellige bedrifter og standardiseringsorganisasjoner deltok, blant annet deltok ISO med deres generalsekretær.¹¹⁴ Målet med standarder på miljøytelse var at disse standardene skulle kunne bidra med regler og metoder for å måle og vurdere miljøytelse for ulike produkter, eller grupper av produkter. Standardene skulle ikke inkludere minimum og maksimumsnivåer, men heller kunne vurderes i en skala fra dårlig til bra.¹¹⁵

Et av de viktigste temaene på møtet var hvorvidt ISO var rett organisasjon for å lage eventuelle miljøstandarder. Deltagerne på møtet ble, etter noe diskusjon, enig om at det var sett på som ønskelig at ISO fortsatte standardiseringsarbeidet, fordi de anså dette som den mest passende organisasjonen for et sânt arbeid. Årsakene til at de ønsket at ISO skulle fortsette arbeidet oppga deltagerne på konferansen var ISO sitt tidligere standardiseringsarbeid innenfor luftkvalitet, vannkvalitet og jordkvalitet.¹¹⁶ Deltagerne på ISEP møtet argumenterte for at dette ga ISO kompetanse og ekspertise innenfor miljøstandardisering.¹¹⁷ Selv om arbeidet med disse standardene ble brukt som argument for hvorfor det var akkurat ISO som burde fortsette med standardiseringsarbeidet, hadde nok ikke ISO sitt arbeid innenfor disse feltene så mye å si som det ble gitt uttrykk for på ISEP møtet. Det var for eksempel ingen garanti at erfaringene fra disse standardene ville bli videreført, fordi deltagelse i de tekniske komiteene er opp til hver enkelt nasjonale standardiseringsorganisasjon, og til hver enkelt person. Det er derfor ikke mulig å garantere at de med erfaring fra det tidligere miljørelaterte arbeidet ville delta i arbeidet med de nye miljøstandardene, og dermed kunne det heller ikke garanteres for at relevant erfaring ville bli videreført. I tillegg var disse standardene mer tekniske enn det var tiltenkt at ISO sine nye miljøstandarder skulle være. Det tidligere miljøstandardiseringsarbeidet til ISO hadde derfor lite til felles med hvordan de nye miljøstandardene var tiltenkt å være. Standardene for vannkvalitet, jordkvalitet og luftkvalitet omhandlet istedenfor hvordan man kan måle denne kvaliteten og hvilke begreper man skulle bruke.

---

¹¹⁴ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE. Brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

¹¹⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. *Agenda Item 9 - New initiative on environmental performance standardization*, (ISO/ Executive Board) 1991.

¹¹⁶ De tekniske komiteene innad i ISO som drev med dette arbeidet var luft: ISO/TC 146, vann: ISO/TC 147 og jord: ISO/TC 180.

¹¹⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment*. Brev fra generalsekretæren i ISO, Lawrence Eicher, til Executive Board med utkast på informasjonsbrev og avstemning til ISO sitt råd, (ISO/EXC.BOARD) 1991.

ISO sin erfaring med 9000-serien (kvalitetsstyringssystemstandardene) har antageligvis hatt mer å si for at valget blant deltagerne på ISEP møtet falt på ISO. Dette skyldes blant annet fordi ISO gjennom kvalitetsstyringssystemstandardene hadde bevist at de kunne lage ikke-tekniske standarder. Dette kan nok også være årsaken til at de tidligere miljørelaterte standardene ikke ble nevnt i det senere arbeidet med miljøstandardene, noe som skiller seg veldig fra ISO 9000 som ofte blir nevnt i det videre standardiseringsarbeidet. Også andre som har studert miljøstandardene til ISO vektlegger betydningen av ISO 9000 sin suksess for det videre arbeid med miljøstandardene. Et eksempel på dette er Prakash og Potoski i deres bok om frivillig miljøregulering, hvor de sier at ”The success of ISO 9000 spurred the ISO to extend the quality control approach to environmental governance”.¹¹⁸ Deltagerne på ISEP møtet hadde til og med blitt enige om å foreslå at et godt sted å starte det nye standardiseringsarbeidet ville være en utvidelse av ISO sine kvalitetsstyringssystemstandarder for å få disse til også å omhandle miljø. Kun innenfor miljørevisjon mente deltagerne på ISEP møtet at det kunne være aktuelt å se på behovet for en helt ny standard.¹¹⁹ Man kan også stille spørsmål om hvorvidt ISO ville ha påtatt seg et så omfattende arbeid med miljøstandarder hvis ikke deres kvalitetsstyringssystemstandard hadde oppnådd den graden av suksess og anerkjennelse de alt hadde internasjonalt. ISO 9001 har for eksempel vært ISO sin mestselgende standard gjennom tidene.¹²⁰ Fordi arbeidet med miljøstandarder har vært sett på som mer krevende enn arbeidet med kvalitetsstandardene må suksessen til ISO 9001 standarden ha vært ekstra viktig for ønsket om å utvikle lignende miljøstandarder, og for at ISO valgte å påta seg denne oppgaven. Miljøstandardene var sett på som mer krevende fordi de hadde flere interesser å ta hensyn til. I kvalitetsstyringssystemer var fokuset på kunde og produsenter. I arbeidet med miljøstandardene måtte også andre gruppers interesser ivaretas om standarden skulle bli vellykket. Eksempler på dette var internasjonale organisasjoner, regjeringer eller lovgivende myndigheter, og aksjonærer.¹²¹ Hadde ISO ikke hatt suksess med sin første ikke-tekniske standard er det vanskelig å se for seg at de ville ha tatt på seg å lage en enda vanskeligere standard.

---

¹¹⁸ Aseem Prakash og Matthew Potoski, *The Voluntary Environmentalists: Green Clubs, ISO 14001, and Voluntary Environmental Regulations*, Cambridge 2006: 87.

¹¹⁹ Fra ISO sine permer om SAGE. “Minutes of the first meeting of the ISEP Advisory Group on “International standards for environmental performance””, *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE fra Lawrence Eicher til ISO sitt råd, inkludert referat fra ISEP-møtet, (ISO/SAGE) 1991:1.

¹²⁰ Nigel H. Croft. *ISO 9001:2015 and beyond - Preparing for the next 25 years of quality management standards*, ISO.org, 2012, Fra: http://www.iso.org/iso/home/news_index/news_archive/news.htm?refid=Ref1633 (Aksessert 07.02.2013).

¹²¹ TC207.org, “Environment: management systems standards build on common ground” i *ISO Bullitin*, 1995. (Aksessert 16.05.2012).

Det var også få andre reelle alternativer for internasjonale miljøstandarder enn at disse ble laget gjennom ISO. Nasjonale og regionale standardiseringsorganisasjoner ville kun ha tatt hensyn til egne interesser, slik som den britiske standardiseringsorganisasjonen (BSI) sitt arbeid med egen miljøstandard kun tok hensyn til britiske interesser. For å få representert alle interessene fra ISEP møtet og fra Business Council for Sustainable Development, som var initiativtakere til møtet, var ISO det eneste alternativet. Det er derfor selvfølgelig at konferansedeltagerne ønsket at ISO, istedenfor en nasjonal eller regional organisasjon, fortsatte standardiseringsarbeidet. Andre alternativer hadde eventuelt vært organisasjoner som ikke drev med standarder, sånn som International Chamber of Commerce (ICC). Fordi det var standarder som var ønskelig, og fordi ISO på denne tiden var blitt anerkjent som verdens internasjonale standardiseringsorganisasjon, noe som ga standardene deres stor internasjonal tyngde, var ISO et mer reelt valg enn det en ikke-standardiserings organisasjon ville ha vært. ISO sitt system med konsensusprinsipp bidro også til at ISO var sett på som et effektivt system for å få til internasjonal enighet. Dette var nok hovedgrunnene til at ISEP deltagerne oppga at de så på ISO som det mest effektive systemet for å få til internasjonal enighet rundt miljøstandardene på, og at de derfor ønsket at det var akkurat ISO som tok på seg denne oppgaven.¹²² Konsensusprinsippet til ISO bidro også til at bedrifter ville få delta i prosessen og være med på å komme fram til enighet rundt standarden. Dette gjorde at standardene hadde muligheter for å bli mer relevant for ISEP og ISO sin målgruppe, og derfor også mer akseptert enn andre løsninger kunne ha blitt.¹²³ En standard for miljø laget gjennom ISO ville dermed ha større muligheter for å bli både anerkjent og brukt, noe som også bidro til å motivere ISEP deltagerne til å foretrekke ISO fremfor andre alternativer.

Under ISEP møtet i Zurich ble det gitt signaler fra ISO om at de var interessert i å delta i et arbeid rundt internasjonale standarder for miljø. Blant annet sa generalsekretæren i ISO som deltok på møtet at ”ISO hopes to be able to provide its services in the appropriate ways to this effort”. Han fortsatte med å slå fast at ISO til og med vurderte å innføre nye strukturer og / eller prosesser hvis dette skulle vise seg å være nødvendig for å få laget internasjonale standarder på miljø.¹²⁴ I tillegg var miljørelatert arbeid fra andre organisasjoner begynt fra flere hold. Dette la press på å få laget en internasjonal standard før alle hadde sine

---

¹²² Fra ISO sine permer om SAGE. “Minutes of the first meeting of the ISEP Advisory Group on “International standards for environmental performance””, *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE fra Lawrence Eicher til ISO sitt råd, inkludert referat fra ISEP-møtet, (ISO/SAGE) 1991.

¹²³ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *Subgroup on Environmental Auditing - Recommendation to SAGE*, 1992: 3.

¹²⁴ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment*. Brev fra generalsekretæren i ISO, Lawrence Eicher, til Executive Board med utkast på informasjonsbrev og avstemning til ISO sitt råd, (ISO/EXC.BOARD) 1991.

egne regionale og nasjonale standarder, noe som kunne føre til handelsbarrierer og/eller ekstra kostnader ved en eventuelt senere omlegging.

Deltagerne på ISEP møtet ble enige om å anbefale ISO å opprette en såkalt E-BAG (Environmental Business Advisory Group) som skulle være rettet mot sentrale virksomheter. Gruppen skulle ha i oppdrag å rapportere mulige strategier og arbeidsområde for potensielle miljøstandarder til styret til ISO. Den sveitsiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen påtok seg arbeidet med å sende et miljøstandardiseringsforslag til ISO. Dette er i henhold til de vanlige prosedyrene i ISO hvor en nasjonal standardiseringsorganisasjon må sende forslag til nye standarder eller arbeidsområder til ISO. ISEP møtets deltagere konkluderte også med at de mente at internasjonale standarder innen miljø ville ha et potensial for å promotere og introdusere bærekraftige teknologier til bedrifter.¹²⁵ ISEP deltagerne hadde derfor høye forventninger til mulige fremtidige standarder og til deres bidrag til miljøet.

---

¹²⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. "Minutes of the first meeting of the ISEP Advisory Group on "International standards for environmental performance"", *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE fra Lawrence Eicher til ISO sitt råd, inkludert referat fra ISEP-møtet, (ISO/SAGE) 1991.

5. ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE)

Ideen om standarder på miljø oppsto, som vi har sett, ikke hos ISO men hos andre organisasjoner som den britiske standardiseringsorganisasjonen (BSI) og Business Council for Sustainable Development (BCSD). Og som ISO selv sa

Numerous environmental, governmental, international and private groups have countless ideas and proposals often of significantly different nature. Naturally, the question of harmonizing divergent approaches at the international level is valid.¹²⁶

Det var nettopp alle disse ulike organisasjonene og gruppene sitt forskjellige miljøarbeid som førte til et behov for internasjonale, og harmoniserte, miljøstandarder gjennom ISO. ISEP møtet var som tidligere nevnt, det møtet som spilte størst rolle som pådriver for at ISO skulle begynne med miljøstandarder. Dette møtet resulterte i at det ble sendt et forslag om standarder på miljø til ISO. I april 1991 ble dette forslaget diskutert på møtet til ISO Executive Board, og målet var å opprette en gruppe som kunne fortsette arbeidet som ISEP møtet hadde påbegynt.¹²⁷ Konkret ble det besluttet at en rådgivningsgruppe med oppgave i å utdype temaet og deretter komme med anbefalinger til ISO Executive Board skulle opprettes. Denne gruppen fikk navnet ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment, men var som oftest bare omtalt som SAGE.

Dette kapitlet omtaler hvordan og hvorfor denne gruppen ble opprettet og hva arbeidet til denne gruppens besto av. Først går kapitlet gjennom miljøinitiativet i ISO før SAGE ble opprettet og litt mer om hvorfor ISO valgte å ta på seg arbeidet med å lage internasjonale standarder for miljø. Hoveddelen av kapitlet tar for seg hvorfor SAGE ble opprettet og hvordan gruppen fungerte, samt noe om hva de kom frem til. Eventuelle diskusjoner rundt gruppens arbeid og endringer som ble gjort i arbeidet underveis blir også tatt opp og drøftet der kildematerialet tillater det. De endelige miljøstandardene til ISO skiller seg noe fra ideene på ISEP møtet. De minner derimot mer om miljøstandardene til den britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen (BSI). Hvorfor disse endringene ble gjort og hvilke avgjørelser som ble tatt som førte til disse endringene er hva kapitlet belyser.

---

¹²⁶ Fra ISO sine permer om SAGE. "Agenda Item 2 - Background on the ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 2)", *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment*, (ISO/IEC SAGE 1-11) 1991.

¹²⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *Agenda Item 9 - New initiative on environmental performance standardization*, (ISO/ Executive Board) 1991.

5.1. Hvorfor miljøstandarder gjennom ISO:

Ved opprettelsen av SAGE var ikke miljørelatert arbeid et helt ukjent tema innenfor ISO. De tekniske komiteene for vannkvalitet, luftkvalitet og jordkvalitet har alt blitt nevnt, men mye viktigere var nok ISO sin Ad hoc gruppe på miljømerking (Ad Hoc Group on Environmental Labeling). Denne gruppen ble opprettet i september 1990 og holdt sitt første møte i Genève fra 7. til 8. mai 1991. Gruppen var satt opp av ISO sitt råd (ISO Council) for å se på spørsmål rundt ulike miljømerker. Inkludert i dette var både kriterier for miljømerker og eventuell harmonisering av ulike regionale og nasjonale miljømerker. Målet med gruppens arbeid var å finne ut om det var behov for internasjonalt standardiseringsarbeid innenfor temaet miljømerking. Gruppen skulle deretter komme med anbefalinger til ISO om hvordan dette arbeidet eventuelt burde organiseres.¹²⁸ Ad hoc Gruppen la frem en rapport i juli hvor resultatet av deres første arbeid ble gjennomgått. Deres konklusjon var at, selv om det ikke ville være ønskelig å definere miljømerking for spesifikt, ville noe harmonisering være nyttig, samt at terminologi og symbolbruk burde standardiseres.¹²⁹ Gruppen konkluderte også med at denne typen arbeid ville falle under ISO ”paraplyen”, altså at standardisering på miljø ville være arbeid som ISO kunne gjennomføre og få produsert anerkjente standarder innenfor. Konklusjonen etter det første arbeidet til denne gruppen var altså at standardarbeid med miljømerking som tema burde fortsette. Denne gruppen er derfor nevnt som en av årsakene som førte til opprettelsen av Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE).¹³⁰ Ad Hoc gruppen ble senere inkludert som en egen enhet under SAGE.

Miljømerkingsgruppen var blant de første i ISO som så på mulighetene for standardiseringsarbeid innenfor ikke-tekniske miljøaspekter, og deres konklusjon bidro nok til at ISO fortsatte arbeidet. Blant annet viste miljømerkingsgruppen at det kunne være mulig å komme til enighet i ISO også for miljørelaterte standarder, selv om miljø generelt hadde vært et omdiskutert tema. Viktig var det antageligvis også at denne gruppen var ledet av Lawrence D. Eicher som var en av de store pådriverne for at ISO skulle fortsette arbeidet med miljøstandardisering.¹³¹ Eicher var personlig opptatt av miljø og han deltok som en av ISOs representanter på ISEP møtet. Han var også lederen på det første møtet til Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE). Han hadde i tillegg en viktig stilling innenfor ISO som

---

¹²⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *Confirmed report of the first meeting of the ad hoc group on environmental labeling*, 1991.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. “Agenda Item 2 - Background on the ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 2)”, *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 1-11)*, 1991.

¹³¹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Confirmed report of the first meeting of the ad hoc group on environmental labeling*, 1991.

organisasjonens generalsekretær, noe som gjorde at han hadde gode påvirkningsmuligheter på ISO sitt arbeid. Blant annet har generalsekretæren en viktig rolle på ISO sine generalforsamlinger hvor ISO sin strategi for året bestemmes. Eicher hadde dermed gode muligheter til å påvirke ISO sine avgjørelser i retning mot å fokusere på hans interesse, nemlig internasjonale standarder innenfor miljø. Eicher sa i 1993 i forbindelse med etableringen av den tekniske komiteen for miljøstyringssystemer at:

Environmental problems are by their nature international and can only be solved at international level. All laws, regulations and standards concerning air and water should repose on the same scientific and technological base. By developing the appropriate International Standards, ISO can provide that base.¹³²

5.2. SAGE – deltagelse og mandat:

ISO og IEC (International Electrotechnical Commission) etablerte Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE) 16. August 1991 etter et møte i ISO i mai samme år. Denne gruppen tilsvarer omtrent det som ble foreslått på ISEP møtet, men da med navnet E-BAG (Environmental Business Advisory Group). Gruppens oppgave skulle være å se på muligheten for miljøstandarder i ISO, for deretter å komme med råd til ISO om hvordan et sånt arbeid burde organiseres.

ISO/IEC SAGE (heretter SAGE) ble etablert etter avstemning gjennom brev til og med svar fra deltagerne i ISO sitt råd, hvor de fikk valget om de ønsket at SAGE skulle bli opprettet, eller ikke.¹³³ SAGE ble besluttet opprettet etter at et stort flertall av deltagerne stemte ja, selv om opprettelsen også førte til noe kritikk. Blant annet kritiserte den Malaysiske standardiseringsorganisasjonen opprettelsen av SAGE på et økonomisk grunnlag. De fryktet at SAGE ville føre til høyere medlemskostnader og dermed til lavere interesse, eller fullstendig utmelding fra ISO for utviklingslandene og de nyindustrialiserte landene.¹³⁴ Først i de siste årene har denne kritikken blitt tatt til etterretning innenfor den tekniske komiteen for

---

¹³² Lawrence D. Eicher "The road from Stockholm via Rio to sustainable development in the 21st century" i *ISO Management Systems*, nr. 2, 2002: 8. Republisering av *Lawrence D. Eichers "New Year Message"* tale fra 1993. Talen var originalt lagd i forbindelse med etableringen av TC 207. Talen ble igjen publisert i *ISO Management Systems* i full utgave i forbindelse med Eichers død i 2002.

¹³³ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment*. Brev fra generalsekretæren i ISO, Lawrence Eicher, til Executive Board med utkast på informasjonsbrev og avstemning til ISO sitt råd, (ISO/EXC.BOARD) 1991.

¹³⁴ Fra ISO sine permer om SAGE. *Malaysian comments on the Draft Council resolution regarding the establishment of SAGE*, 1991.

miljøstyringssystemer. Blant SAGE sine deltagere var så godt som alle medlemmene fra industrialiserte land.¹³⁵

Bakgrunnen for at ISO sitt råd bestemte seg for å opprette SAGE nevnte de i sitt informasjonsbrev til rådets medlemmer som et svar på to utviklinger. Den første var etableringen av den tidligere nevnte ad hoc gruppen på miljømerking. Denne gruppens anbefalinger til ISO etter deres første møte i mai 1991, var at de burde fortsette å jobbe videre med standardiseringsarbeid innenfor miljømerking. Den andre årsaken til opprettelsen av SAGE som var nevnt i informasjonsbrevet, var Business Council for Sustainable Development (BCSD) sitt forslag til ISO om opprettelsen av miljøstandarder etter ISEP møtet. Dette var selvfølgelig viktig fordi ISO vanligvis, i henhold til sine prosedyrer, ikke kommer med forslag til nye standarder selv.¹³⁶ Begge disse to gruppene og deres arbeid har vi sett på tidligere.

I juni 1991 sa International Electrotechnical Commission (IEC) seg villige til å delta sammen med ISO i SAGE.¹³⁷ IEC er den internasjonale organisasjonen for standardisering innenfor elektrotekniske områder som ble etablert i 1906, og som på mange måter fungerte som et forbilde for ISO ved deres opprettelse. Det har siden vært et nært samarbeid mellom ISO og IEC på flere områder, så deres deltagelse i SAGE var ikke uvanlig. Etter at brevet for avstemning om opprettelsen av SAGE ble sendt rundt og godkjent med et stort flertall ble ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment etablert i august 1991.¹³⁸

Medlemskap i SAGE baserte seg på de vanlige reglene for medlemskap i ISO. Nasjonale standardiseringsorganisasjoner med medlemskap i ISO og/eller IEC kunne utpeke deltagerdelegasjoner, og det samme kunne "liaison" medlemmer fra internasjonale organisasjoner gjøre etter invitasjon fra ISO. Det var ingen begrensninger på hvor store disse delegasjonene kunne være. Frank Bosshardt og resten av deltagerne fra ISEP møtet ble invitert til å delta i SAGE gjennom en "liaison" delegasjon for Business Council for Sustainable Development (BCSD) organisert av Bosshardt.¹³⁹ ISO påpekte i sitt brev om

---

¹³⁵ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the fourth meeting of SAGE*. Fra Neil Cook, SAGE sin sekretær til SAGE sine medlemmer, 1993.

¹³⁶ Fra ISO sine permer om SAGE. "Agenda Item 2 - Background on the ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 2)", *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment (ISO/IEC SAGE 1-11)*, 1991.

¹³⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. "Minutes of the first meeting of the ISEP Advisory Group on "International standards for environmental performance"", *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE fra Lawrence Eicher til ISO sitt råd, inkludert referat fra ISEP-møtet, (ISO/SAGE) 1991:2.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Fra ISO sine permer om SAGE. *BCSD invitasjon til SAGE*. Brev fra Lawrence Eicher til Bosshardt med invitisjon til delagelse i SAGE, 1991.

opprettelsen av SAGE at de ønsket delegasjoner bestående av personer med mellomstor eller høyere ledelsesansvar innen bransjer og/ eller industri, "[...] as the task requires broad perspectives and experience in business oriented strategic planning work".¹⁴⁰

Gjennom hele arbeidet med SAGE var det et sterkt fokus på industrier og bransjer, og spesielt deres ledere. Det skulle være disse som utarbeidet standardene, og ikke de nasjonale standardiseringsorganisasjonene. Også valget av Frank Bosshardt fra Business Council for Sustainable Development (BCSD) som leder av SAGE, viser at det var viktige personer i næringslivet som var i fokus i arbeidet med standardene. Han representerte først og fremst en gruppe av viktige ledere (BCSD), mens hans motkandidat, Michelle Acerra først og fremst representerte en nasjonal standardiseringsorganisasjon. Acerra var foreslått og promotert som kandidat av den amerikanske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, ANSI.¹⁴¹ Hvorfor SAGE hadde dette fokuset på deltagelse fra sentrale personer fra næringslivet er vanskelig å fastslå ut fra de kildene som ligger til grunn for denne oppgaven. En mulig årsak kan ha vært forventninger til at standarden ville bli mer anerkjent og mer brukt hvis den var utarbeidet av de som faktisk kom til å innføre og bruke den endelige standarden. På denne måten fikk næringslivets lederskap en mulighet til å bestemme sine egne reguleringer, noe som står i kontrast til reguleringer fra nasjonale myndigheter hvor næringslivet ofte ikke får delta. ISO sine miljøstandarder kan derfor bli sett på som selvregulering av de virksomhetene som deltok i arbeidet. Selvregulering var et av forslagene Business Council for Sustainable Development foreslo i deres bok for å gjøre virksomheter mer interessert i å forbedre sin miljøpåvirkning.¹⁴²

Dette fokuset på deltagelse av ledere og andre sentrale personer i industrier og bedrifter i arbeidet med standardene har nok bidratt mye til at ingen av standardene setter konkrete krav til miljøtiltak. Istedenfor fokuserer standardene på at en bedrift skal ha oversikt over hvordan de påvirker miljøet, at bedrifter kan sette sine egne miljøkrav og at bedrifter skal kunne bli evaluert ut fra like prinsipper. Hvordan dette konkret ble gjennomført i arbeidet med standardene kommer vi tilbake til senere.

At det var sentrale næringslivsaktører som deltok i SAGE kan også ha vært årsaken til at SAGE hadde et sterkt fokus på at innføring av de endelige miljøstandardene skulle bidra til økonomiske fordeler. Antageligvis av samme grunn var det sett på som viktig at standardene

---

¹⁴⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE, brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

¹⁴¹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁴² Schmidheiny 1992: 19.

ikke ble for dyre å innføre, for da ville denne økonomiske fordelene forsvinne.¹⁴³ Dette samsvarer i stor grad med Business Council for Sustainable Development sitt begrep ”eco-efficiency”. Også her, ved å ha mål om standarder som gir økonomiske fordeler, virker det som det er virksomheters interesser som blir prioritert fremfor faktisk miljøinteresse, noe som ofte vil samsvare med interessene til personer med ledelsesansvar innenfor de fleste virksomheter.

I løpet av de to årene SAGE eksisterte holdt de fire møter, mens deres seks undergrupper møttes oftere. Resultatet av en avstemning holdt etter SAGE sitt første møte i 1991 ble at SAGE skulle ledes av, som tidligere nevnt, Frank Bosshardt fra BCSD (Business Council for Sustainable Development). Michelle Acerra fra ANSI, den amerikanske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, ble istedenfor utpekt som viseformann og leder av Industrimobiliseringsplanen.¹⁴⁴ Denne skal vi komme tilbake til senere. Sekretæren til SAGE var Neil Cook fra ISO sitt sekretariat.¹⁴⁵ SAGE eksisterte frem til november 1993 og gruppens anbefalinger bidro sterkt til opprettelsen av ISO-TC 207, den tekniske komiteen for miljøstyring, som senere har utarbeidet miljøstandardene. ISO-TC 207 var på mange måter bare en videreutvikling av SAGE sitt arbeid.

5.2.1. SAGE sitt mandat:

Mandatet til SAGE, som ble endelig bestemt på ISO rådets møte gjennom vedtak 31/1991, inkluderte noen endringer fra det foreløpige vedtaket. Årsaken til at SAGE hadde fått et midlertidig mandat var for at arbeidet skulle kunne komme raskere i gang, i stedet for at de måtte vente på at den endelige beslutningen ble tatt. En annen konsekvens av at SAGE ble opprettet med bare et midlertidig mandat var at SAGE sin oppgave kunne bli diskutert av medlemmene på det første møtet, noe det også ble. I denne diskusjonen tok SAGE et stort skritt i retning mot hvordan de endelige miljøstandardene ble seende ut.

SAGE sitt endelige mandat var delt i tre deler hvor første del av deres oppgave var

– to assess the needs for future international standardization work to promote worldwide application of the key elements embodied in the concept of sustainable industrial development, including but not limited to consumer information, and eco-labeling; the use and transport of

---

¹⁴³ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Standards for environmental performance evaluation*, (Annex 2 ISO/IEC SAGE 50) 1992.

¹⁴⁴ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁴⁵ Ibid.

resources, in particular raw materials and energy; and environmental effects during production, distribution, use of products, disposal and recycling,¹⁴⁶

I følge dette mandatet hadde SAGE sine oppgaver utgangspunkt i begrepet ”Bærekraftig utvikling”, som ble et kjent begrep gjennom Brundtlandrapporten fra 1987. Målet med SAGE var å promotere kjerneelementene til dette begrepet internasjonalt. Spesielt gjaldt dette altså innenfor forbrukerinformasjon og miljømerking, bruk og transport av ressurser, miljøpåvirkning under produksjon, distribusjon, bruk av produktet, avfallshåndtering og resirkulering.

Disse siste begrepene omfatter miljøpåvirkningen for hele levetiden, fra start til resirkulering, for et produkt, noe som tilsvarer det en livsløpsanalyse dekker. I følge Norsk Standard forening (NSF) var en livsløpsanalyse definert som en ”Systematisk analyse av produkters eller produktsystemers råvareforbruk, energiforbruk, miljøpåvirkning og sosiale virkninger gjennom produktenes livsløp”.¹⁴⁷ Det er vanskelig å tolke ut fra mandatet hvorvidt de siktet til konkrete standarder innenfor livsløpsanalyser, eller om det kun var ment for å holde fokus på at hele varens levetid måtte være inkludert i standardene. Transport, som er en viktig del av livsløpsanalyse, ble lagt til først ved det endelige mandatet. Dette kan tyde på at livsløpsanalyser ikke var påtenkt ved det første utkastet til SAGE sitt mandat, men at det heller ble det etter hvert.¹⁴⁸ Det ble heller ikke opprettet en egen gruppe med oppgave i å se på livsløpsanalyser før SAGE holdt sitt andre møte, altså først etter at det endelige mandatet var offisielt vedtatt. Dette kan peke i samme retning. Opprettelsen av SAGE sine undergrupper er noe vi kommer tilbake til senere.

En annen endring fra det foreløpige mandatet til det endelige mandatet, var at mye av det tidligere fokus på ikke-fornybare ressurser og alternative energikilder i stor grad var fjernet. Vi har tidligere sett på hvordan det først og fremst var lederskapet fra bedrifter og industrier som var invitert til å delta i SAGE. Det var ingen av SAGE sine deltakere som fremsto som spesielt interessert i alternative energikilder, verken i å promotere disse eller å gjøre det lettere å bruke alternative energikilder. Derimot var noen av deltagerne fra oljeindustrien eller relaterte områder som for eksempel fra Shell og Norsk Hydro A/S.¹⁴⁹ Disse kan man tenke seg at ikke hadde stor interesse i å bruke ressurser og tid i SAGE og ISO

---

¹⁴⁶ Fra ISO sine permer om SAGE. “Agenda Item 3 – Terms of reference of SAGE“ *Draft Agenda for the second meeting of the Strategic Advisory Group on Environment (SAGE)*, 1991.

¹⁴⁷ Tilsendt fra Standard Norge. ”Vedlegg 13: et første høringsutkast for generelle miljøtermer” *Standardisert Miljøvern. Sluttrapport fra prosjektets arbeid*, 1994: 5.

¹⁴⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*, Brev om opprettelsen av SAGE. Brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

¹⁴⁹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the first meeting of SAGE*, (ISO/IEC SAGE 11) 1991: 3.

sitt arbeid på alternative energikilder, i og med at dette på mange måter er konkurrenter til oljeindustrien.

Det er også interessant at SAGE valgte å opprettholde resirkulering som en del av det endelige mandatet på tross av at dette fikk sterk kritikk fra det amerikanske Institute of Scrap Recycling Industries, INC (ISRI). De mente at SAGE sitt arbeid innenfor dette ville føre til mer forvirring i amerikanske og internasjonale forum, fordi det alt foregikk arbeid innenfor dette i flere andre ulike organisasjoner og forum. Responsen fra SAGE var at ISRI ble invitert til å delta i SAGE sitt arbeid på lik linje med andre organisasjoner, og resirkulering ble altså stående som en del av SAGE sitt endelige mandat.¹⁵⁰

Det andre punktet i SAGE sitt mandat var

– to recommend an overall ISO / IEC strategic plan for environmental performance and / or management standardization; including primary objectives, proposed new work areas, timing needs, and guidance for the inclusion of environmental considerations in product standards and test methods within the existing ISO / IEC technical committee system.¹⁵¹

SAGE skulle altså anbefale en overordnet ISO og IEC strategiplan for miljøytelse og/eller styringssystemstandarder. I motsetning til det foreløpige mandatet til SAGE var det i det endelige mandatet tatt med at SAGE skulle se på en styringssystemstandard (altså en standard med de samme prinsippene som ISO sin kvalitetsstyringssystemstandard) og/eller en miljøytelsesstandard. Rapporten fra møtet utdyper ikke noe mer om hvorfor denne endringen har blitt gjort, eller om det var store diskusjoner rundt dette. Tillegget med styringssystemstandarder i det endelige mandatet var nok antageligvis en viktig endring i mandatet, fordi det alt her ble tatt en beslutning om hvordan de endelige standardene til ISO skulle være. Sentralt i ideen om en styringssystemstandard er fokuset på hvordan en bedrift kan ha oversikt over sin miljøpåvirkning, og ikke nødvendigvis på å forbedre miljøet. Et miljøstyringssystem var sett på som et verktøy for å oppnå det nivået av miljøytelse som organisasjonen selv satte seg som mål.¹⁵² Allikevel, eller kanskje nettopp på grunn av dette, er ISO sin standard på miljøstyringssystem blitt den viktigste av deres miljøstandarder.

---

¹⁵⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Brev fra ISRI (underskrevet Cutler) om resirkulering, med svar fra Eicher, 1991.*

¹⁵¹ Fra ISO sine permer om SAGE. "Agenda Item 3 – Terms of reference of SAGE" *Draft Agenda for the second meeting of the Strategic Advisory Group on Environment (SAGE), 1991.*

¹⁵² Fra ISO sine permer om SAGE. Fra Environmental Management Systems Subgroup (SG 1), *Standardisation of Environmental Management Systems. A model for discussion, (ISO/IEC SAGE N55) 1993: 20.*

Ideen om en miljøtelsesstandard bygger på det European Green Table også jobbet med. Innenfor dette temaet har det også blitt publisert miljøstandarder av ISO, selv om disse ikke har blitt tatt i bruk i like stor grad som miljøstyringssystemstandardene.

Det begge disse gruppene av standarder har til felles er at de ser på hvordan man kan måle miljøtelse eller hvordan man kan styre en virksomhet med hensyn til miljøet, men ingen av dem setter spesifikke krav til miljøhensyn. Det er fint mulig å innføre en av ISO sine miljøstandarder uten å forbedre bedriftens miljøpåvirkning vesentlig. Dette er et viktig punkt som går igjen i alt arbeidet med ISO standardene, og det har nok mye til felles med hvem de fremtidige standardene var beregnet på. SAGE var, som vi har sett, satt sammen av en gruppe med ledere og viktige personer fra en rekke ulike virksomheter, og det var disse standardene var beregnet på. Konkrete mål og krav ville det derfor ha vært mye vanskeligere å komme frem til enighet om, fordi SAGE sine deltagere antageligvis hadde forskjellige ønsker og interesser. ISO og SAGE kunne selvfølgelig heller valgt å fokusere på mer konkrete krav til miljøforbedring eller miljøtelse, noe som antageligvis ville bidratt til å gjøre ISO sine miljøstandarder mer akseptert blant miljøforkjempere. Dette fokuset ville gjort det mye vanskeligere for ISO å komme frem til enighet om hva standardene skulle være. Mer generelle standarder gjør at bedrifter med ulike interesser kan innføre standarden på lik linje. Standarder som satte konkrete krav og kriterier ville også ha risikert å bli brukt i mindre grad, på grunn av at ISO sine standarder er frivillige å bruke.

Veiledning for miljøhensyn i produktstandarder og testmetoder var heller ikke med i det foreløpige mandatet og bestemmelsen om at miljøstandardarbeidet skulle skje innenfor teknisk komité systemet og ikke bare innen ISO og IEC systemet var en annen endring.¹⁵³ Denne siste endringen var ganske viktig fordi det dermed var bestemt av ISO sitt råd at det ikke var nødvendig å innføre nye strukturer eller å endre hvordan ISO sine standarder blir laget. Generalsekretæren i ISO, Lawrence D. Eicher, hadde uttalt at dette kunne være en mulighet under ISEP møtet, men med det endelige mandatet var det altså besluttet å ikke gjøre dette. Gjennom hele arbeidet med miljøstandardene har ISO i veldig stor grad fulgt alle sine vanlige prosedyrer, som etablering av en teknisk komité er et eksempel på, og det har blitt gjort få spesialhensyn i arbeidet med miljøstandardene.

Det største hensynet som ble tatt av ISO med miljøstandardene var bruken av tid. Selv om de første standardene ble utgitt først i 1996, gikk det forholdsvis kort tid fra forslaget om miljøstandarder ble gitt til ISO til en teknisk komité ble opprettet. SAGE ble for eksempel

---

¹⁵³ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE. Brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

opprettet raskere enn det som var vanlig prosedyre, og det var derfor de fikk dette midlertidige mandatet. Årsaken til dette hastverket med opprettelsen av SAGE var at ISO ønsket å rekke å komme godt i gang med miljøarbeid før den tidligere omtalte Rio-konferansen i 1992. Dette gjorde at ISO kunne komme med innspill på denne konferansen.¹⁵⁴ Fra ISO og IEC sin side var deltagelse der sett på som viktig fordi dette kunne føre til anerkjennelse og promotering for deres SAGE initiativ blant verdens statsledere, noe som igjen kunne føre til at de endelige standardene ble mer brukt.¹⁵⁵ Deltagelse på Rio-konferansen kunne bidra til omtale av standardene, noe som ville være både til fordel for ISO og for de organisasjonene og bedriftene som i fremtiden ville komme til å innføre standardene. I tillegg var det forventet at en rask publisering av ISO sine standarder ville føre til at de regionale alternativene vil bli mindre attraktive. Dette var selvfølgelig en fordel for ISO, som har en del av inntektene sine fra salg av standarder. Men det var også sett på som viktig fordi det var bekymringer for at mange ulike alternativer kunne bidra til handelsbarrierer.¹⁵⁶

SAGE sin siste oppgave, både i det foreløpige og det endelige mandatet var ” – to report its recommendations to the ISO and IEC Councils”.¹⁵⁷ Med utgangspunkt i disse rapportene skulle ISO og IEC sine råd bestemme hva de ønsket å gjøre videre med hensyn til miljøstandardene.

5.3. SAGE sitt første møte:

Det første møtet til SAGE ble holdt i Genève, Sveits, fra 11. til 12. september 1991. Rundt 50 deltagere fra 17 forskjellige nasjonale standardiseringsorganisasjoner og 8 forskjellige internasjonale organisasjoner deltok. Blant deltagere fra internasjonale organisasjoner var BCSD (Business Council for Sustainable Development) representert med to deltagere, mens ICC (International Chamber of Commerce) og UNCED (United Nations Conference on Environment and Development) var representert med en deltager hver.¹⁵⁸ Opprinnelig var møtedatoene satt for senere i september, men møtet ble flyttet ettersom de originale datoene

---

¹⁵⁴ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment*. Brev fra generalsekretæren i ISO, Lawrence Eicher, til Executive Board med utkast på informasjonsbrev og avstemning til ISO sitt råd, (ISO/EXC.BOARD) 1991.

¹⁵⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE. Brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

¹⁵⁶ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *ISO/IEC SAGE/SG1 n53*, Fra Sub-group 1: Environmental Management systems til SAGE sine medlemmer, (Annex 1 ISO/IEC SAGE 82) 1993.

¹⁵⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*. Brev om opprettelsen av SAGE. Brevet er underskrevet ISO sin daværende generalsekretær, Lawrence Eicher, (ISO/SAGE) 1991.

¹⁵⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the first meeting of SAGE*, (ISO/IEC SAGE 11) 1991: 2-5.

fungerte dårlig for F. Bosshardt, formann i BCDS, og en av initiativtakerne til SAGE. At datoene ble flyttet kun for han viser hvor viktig BCSD sin deltagelse og støtte var i opprettelsen av SAGE. Det første møtet til SAGE ble ledet av Lawrence D. Eicher, generalsekretæren i ISO, og også en av initiativtakerne til SAGE.¹⁵⁹ At han fikk rollen som leder på dette første møte vitner om hans viktige rolle i promoteringen av miljøstandarder i ISO.

Det første møtet ble åpnet av en tale holdt av det som senere skulle bli lederen av SAGE, Frank Bosshardt. I denne åpningstalen oppsummerte han hva han så på som konferansens mål, og hva han håpet og ønsket at en ny miljøstandard skulle bli. Denne talen gir en pekepinn på hvilke ideer og ønsker som eksisterte rundt det nye standardiseringsarbeidet. Veldig mange av ideene Bosshardt presentert i denne talen ble senere ført videre i det konkrete arbeidet med standardene. Målet til SAGE på deres første møte definerte Bosshardt som den første tilnærmelsen til konseptet miljøstandarder. Et viktig punkt i denne talen var at en ny miljøstandard skulle komplimentere de eksisterende standardene, istedenfor å være en konkurrerende standard.¹⁶⁰ Om standardene, spesielt miljø og kvalitetsstandardene, hadde vært konkurrerende standarder, eller standarder som skilte seg veldig fra hverandre, ville dette antageligvis ha ført til redusert bruk, fordi organisasjoner og bedrifter ville ha blitt tvunget til å velge mellom de ulike standardene. Desto likere miljøstandarder og kvalitetsstyringssystemstandardene var, desto lettere ville det være for en organisasjon eller en bedrift å innføre begge. Tilnærmet like standarder ville også gi økonomiske fordeler for bedriftene som alt hadde innført ISO 9001 standarden, fordi innføringen av miljøstandarder da ville ha krevd mindre ressurser. Dette er noe som kunne ha bidratt til å motivere virksomheter til å innføre begge standardene.

For Bosshardt fungerte kvalitetsstyringssystemstandardene istedenfor som et slags forbildet for ideen om miljøstandarder. Det har vært mye fokus gjennom standardiseringsarbeidet på et nært samarbeid mellom den tekniske komiteen for miljøstandarder og den tekniske komiteen for kvalitetsstyring. Hvor viktig kvalitetsstyringssystemstandardene til ISO fra 1987 var for miljøstyringssystemstandardene, kan man også se i hvor mange likheter det er mellom disse standardene. Det var, og er, diskutert hvorvidt ISO bare burde lage en overordnet styringssystemstandard og ha miljø og kvalitet som to forskjellige dimensjoner av denne standarden. Business Council for

---

¹⁵⁹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the first meeting of SAGE, (ISO/IEC SAGE 11) 1991.*

¹⁶⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Opening Address, Tale holdt av Frank Bosshardt på SAGE sitt første møte, 1991.*

Sustainable Development (BCSD) var en av de som ønsket denne tilnærmingen til miljøstandardene.¹⁶¹

Forslaget om å utvide ISO 9000-serien til å omfatte miljø, ble avvist en gang mellom ISEP møtet og ISO Technical Board sitt møte hvor opprettelsen av SAGE ble diskutert. Fokuset ble istedenfor lagt på at standardene skulle være relativt like, sånn at det ville være lett å implementere begge standardene. For eksempel deler den endelige miljøstyringssystemstandarden mange av de samme styringssystemprinsippene som ISO 9001 gjør. Hvorvidt ISO burde ha flere forskjellige styringssystemstandarder, eller å ha en felles standard med de ulike aspektene som varianter er noe som fremdeles er diskutert innenfor ISO, spesielt fordi gruppen av styringssystemstandarder har blitt utvidet. I dag finnes det blant annet styringssystemstandarder for Risikostyring (ISO 31000) og Energistyring (ISO 50001), men fremdeles er ISO sin løsning på dette problemet å lage standardene med så mange like grunnleggende prinsipp som mulig.¹⁶² Hvorfor ISO valgte denne løsningen i forbindelse med miljøstandardene, istedenfor en ISO 9000 utvidelse, har det ikke vært mulig å finne svar på med de kildene og den tiden jeg har hatt til rådighet. Men på grunn av at ISO fremdeles diskuterer dette temaet, så kunne dette ha vært interessant å finne ut ved en senere anledning.

I følge Bosshardt sin tale inkluderte miljøaspektet i de nye standardene, for han, bruk av ressurser, både råmaterialer og energi, utslipp til miljøet og avfall. Alt dette mente han at måtte inkluderes i den nye standarden.¹⁶³ Dette går ut på mye av det samme som livsløpsanalyse, og det er godt mulig at Bosshardt sin tale og hans meninger påvirket de tidligere nevnte endringene som ble gjort i SAGE sitt mandat.

Til sist i denne talen fra det første møtet satte Bosshardt opp noen punkter han ønsket skulle være inkludert i standardene og noen punkter han ønsket å holde unna standardene. Han ønsket at standardene burde gå fra varens start til slutt, og at standarden ikke burde skille mellom bra og dårlige produkter, men heller stimulere til kontinuerlig forbedring. For eksempel ønsket han ikke standarder med konkrete krav til utslipp, både fordi det er noe regjeringen regulerer og fordi det kan bidra til å hindre innovasjon og dermed heller fungere som en handelsbarriere. Standardene skulle heller ikke "(...) fix technical solutions, but rather

---

¹⁶¹ Fra ISO sine permer om SAGE. "Agenda Item 5.1 – Background on ISO 9000 international Standards for quality management" *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment, (ISO/IEC SAGE 1-11)* 1991.

¹⁶² Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

¹⁶³ Fra ISO sine permer om SAGE. *Opening Address*, Tale holdt av Frank Bosshardt på SAGE sitt første møte, 1991.

stimulate innovation and creativity.”¹⁶⁴ At standarden ikke skulle hindre handel, men heller bidrar til innovasjon og mer internasjonal handel, var noe som gikk igjen som en viktig faktor i store deler av arbeidet med standardene, helt fra denne talen til Frank Bosshardt og til de endelige standardene ble publisert. Dette var også et argument for hvorfor det hastet for ISO å komme i gang med arbeidet, som vi har sett tidligere. Hadde standardene fungert som handelsbarrierer istedenfor å bidra til handel ville de antageligvis blitt mindre brukt og mindre anerkjent. Også for ISO som organisasjon, ville standarder som hindret handel være negativ for deres status som verdens standardiseringsorganisasjon, når det er nettopp det at standarder bidrar til mer handel som er deres fremste argument. ISO har et mål om at standardene skal bidra til mer handel gjennom blant annet lik praksis, definisjoner og begreper.

5.4. SAGE sine undergrupper:

For å få gjennomgått behovet for miljøstandarder og for enklest å kunne komme med anbefalinger til ISO og IEC sine råd ble det opprettet til sammen seks undergrupper (SG) og en industrimobiliseringsplan. Industrimobiliseringsplanen er noen steder definert som en syvende undergruppe.¹⁶⁵ Denne oppdelingen i mindre grupper som tar for seg et eget tema har vært vanlig i alt av ISO sitt arbeid siden de ble opprettet. Hver av disse undergruppene representerte et område som hadde blitt sett på som spesielt viktig og/eller relevant for miljøstandardisering. Som oftest kom ideene om de ulike temaene fra grupper og personer som hadde jobbet med noe lignende utenfor ISO. Disse undergruppene møttes uavhengig av hverandre, og la frem hva de hadde kommet frem til på SAGE sine plenum møter. Deltagelse i de fleste undergruppene var mulig gjennom å være delegater fra en nasjonal standardiseringsorganisasjon, og tilsvarte dermed hvordan ISO sine arbeidsgrupper og tekniske komiteer fungerte.

SAGE sine undergrupper var følgende:

SG 1: Miljøstyringssystemer (Environmental Management systems, EMS)

SG 2: Miljørevisjon (Environmental auditing, EA)

SG 3: Miljømerking (Environmental labeling)

SG 4: Standarder for miljøytelseevaluering /Miljøytelseevaluering (Standards for Environmental Performance Evaluation /Environmental Performance Evaluation)

SG 5: Industrimobiliseringsplanen

---

¹⁶⁴ Ibid: 4.

¹⁶⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. Informasjon til deltagere i ISO/IEC SAGE, Underskrevet Neil Cook, 1992.

SG 6: Livsløpsanalyse (Life Cycle Analysis, LCA)

SG 7: Miljøaspekter i produktstandarder (Environmental Aspects in product standards, EAPS).¹⁶⁶

SG 1 til SG 4 ble opprettet på det første møtet til SAGE, altså i september 1991. De siste undergruppene ble opprettet på SAGE sitt andre møte i februar 1992. Det er litt uklart om det ble besluttet å opprette disse første fire gruppene før eller under det første møtet til SAGE. Ved utkastet til agendaen for dette møtet var det kun konkrete planer om å opprette to undergrupper. Den ene av disse to var en undergruppe for miljømerking, mens den andre var en undergruppe for internasjonale standarder for miljøytelse. Dette utkastet til agendaen sa videre at andre grupper kunne komme til å være nødvendige å opprette for å oppfylle SAGE sine mål, noe som altså ble gjort ganske raskt.¹⁶⁷

SG1: Miljøstyringssystemer hadde som oppgave å komme med anbefalinger relatert til standarder rundt og om miljøstyringssystemer. Et miljøstyringssystem er i denne undergruppen definert som den delen av et styringssystem som bestemmer og innfører miljøpolitikk. Inkludert under miljøpolitikk er organisasjonens struktur, ansvar, praksiser, prosedyrer, prosesser og ressurser for å innføre denne politikken.¹⁶⁸ En bedrifts miljøpåvirkning blir dermed påvirket av deres mål og deres miljøpolitikk. Dermed er miljøpåvirkningen opp til hver enkelt bedrift eller organisasjon og hvilke mål disse ønsker å oppnå. At en undergruppe ble opprettet for miljøstyringssystemer skyldes nok mye at ISO 9000, kvalitetsstyringssystemer hadde blitt såpass vellykkede og fordi den britiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen (BSI) arbeidet med en standard med akkurat dette som tema.

SG 2: miljørevisjon¹⁶⁹ hadde som oppgave å se på tidligere utarbeidet revisjoner. Ut fra dette skulle de utvikle definisjoner som var relatert til miljørevisjon og skissere et forslag til retningslinjer angående miljørevisjon. Miljørevisjon var i denne gruppen definert som en systematisk vurdering av miljøstyringssystemet og/eller miljøytelsen til en bedrift. Målet med denne gjennomgangen var for å kunne se hvorvidt miljøstyringssystemet og miljøytelsen samsvarer med bedriftens planer og om det eksisterende miljøsystemet er passende for å

---

¹⁶⁶ Ibid: "Numbering of SAGE subgroups".

¹⁶⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. "Agenda item 7.2 – Structure of SAGE" i *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment, (ISO/IEC SAGE 1-11)* 1991.

¹⁶⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. Fra Environmental Management Systems Subgroup (SG 1), *Standardisation of Environmental Management Systems. A model for discussion, (ISO/IEC SAGE N55)* 1993: 20.

¹⁶⁹ Begrepet revisjon assosieres gjerne med regnskap i Norge, men Norsk standardiseringsforening (NSF) har brukt revisjon som oversettelse av det engelske ordet "Audit" og jeg har derfor valgt å videreføre denne bruken av begrepet. Begrepet henviser til en gjennomgang (revisjon) av systemet, her miljøstyringssystemet.

oppnå bedriftens miljøpolitikk.¹⁷⁰ En revisjonsstandard er avgjørende for å kunne sammenligne og eventuelt sertifisere standarden etter de samme kriteriene.

SG 3: Miljømerking var en fortsettelse på den tidligere Ad hoc gruppen på miljømerking (Environmental labeling). Deltagere fra Ad Hoc gruppen fikk mulighet til å fortsette arbeidet gjennom å bli medlemmer i denne underkomiteen. Disse fikk være med selv om de ikke representerte en nasjonal standardiseringsorganisasjon, noe som var normen i de andre undergruppene. Miljømerkingsgruppen hadde som oppgave å se på mulighetene for å harmonisere miljømerkingsprogrammer.¹⁷¹

SG 4: Standarder for miljøytelseevaluering (EPE) hadde i oppgave å produsere veiledninger for miljøytelseevaluering. Miljøytelseevaluering er et verktøy som kan brukes for at organisasjoner skal kunne måle de kvantitative og kvalitative parameterne relatert til et produkts prosess eller tjenesters påvirkning på miljøet. Undergruppen sin oppgave var å produsere veiledninger for organisasjoner. Disse veiledningene skulle omhandle hvordan organisasjoner kan lage standardiserte måter å beskrive miljøytelsen til produkter, prosesser og/eller tjenester på. Miljøytelseevaluering har mange likhetstrekk med European Green Table sitt arbeid med Environmental performance indicators (EPI), som ble nevnt i forrige kapittel. Tron Kleivane, lederen av European Green Table, deltok også aktivt i arbeidet med miljøytelseevaluering i SAGE.¹⁷² Innenfor denne gruppen ble det etter hvert et veldig fokus på at det skulle produseres veiledninger og ikke standarder. Argumentet for dette var at en veiledning kunne produseres raskere enn det en standard kunne. Dette hadde muligens også sammenheng med en annen endring gruppen gjennomgikk. Navnet til undergruppa ble gjennom SAGE vedtak 4/1992 endret fra Environmental performance standards (miljøytelsestandard) til Standards for Environmental Performance Evaluation (standarder for miljøytelse evaluering).¹⁷³ Forslaget om navneendringen kom fra den norske delegasjonen i SAGE, og forslaget om endringen kom fordi gruppen ikke hadde hatt nevneverdig fremgang. I følge den norske delegasjonen bidro denne navneendringen til at gruppen ”deretter fikk et konstruktivt innhold i arbeidet”.¹⁷⁴ Denne endringen kan ha bidratt til å gjøre arbeidet lettere fordi det ikke lengre var fokus på selve miljøytelsen, altså hvor bra en bedrift skal prestere, men istedenfor på hvordan man kan måle en bedrifts miljøprestasjon. Denne forholdsvis lille navneendringen

¹⁷⁰ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*. Annex 2, 1992.

¹⁷¹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Draft Agenda for the first meeting of the Strategic Advisory Group on Environment, (ISO/IEC SAGE 1-11)* 1991.

¹⁷² Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Position paper on Environmental Performance Evaluation*. Skrevet av Tron Kleivane. 1993.

¹⁷³ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*. Annex 1 og SAGE resolution 4/1992. 1992.

¹⁷⁴ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisert Miljøvern. Sluttrapport fra prosjektets arbeid*, 1994: 8.

førte altså til at gruppen fikk et helt annet fokus og dermed et fokus som samsvarte mer med resten av arbeidet som ble gjort i de andre gruppene i SAGE. Fokuset ble altså flyttet fra konkrete krav til forbedring og mer mot hvordan man kan måle miljøpåvirkning. I tillegg ble det besluttet at arbeidet kun skulle føre til veiledninger. Igjen kommer denne ideen om å gjøre noe, uten å ha alt for store forpliktelser fram. Hvis det stemmer at denne navneendringen bidro til at arbeidet fikk fremgang, så blir det mer forståelig at ISO valgte en mer generell tilnærming til alle miljøstandardene. Mer konkrete standarder som setter krav virker det som det var vanskelig å komme til enighet om, så denne styringssystemtilnærmingen var kanskje den løsningen det var størst sannsynlighet for å få oppslutning om. Dette kan også komme av at miljø kanskje ikke var hovedinteressen bak miljøstandardene, men at det heller var andre motiver som var de viktigst i arbeidet med miljøstandardene. Med dette sagt er det viktig å påpeke at veiledninger for miljøytelseevaluering også har et potensial til å forbedre miljøet gjennom å gi virksomheter et likt grunnlag for sammenligning.

De to siste av undergruppene ble etablert på SAGE sitt andre møte i februar 1992. Opprettelsen av nye undergrupper måtte godkjennes av hele SAGE og det var derfor vanskelig å opprette disse mellom plenummøtene. Lederskapet i SAGE valgte derfor å vente til møtet i februar 1992 før disse to undergruppene ble etablert.¹⁷⁵

SG 6: Livsløpsanalyser ble etablert først på SAGE sitt andre møte selv om dette hadde vært en trend som hadde pågått en stund. Livsløpsanalyser (LCA) var blant annet blitt nevnt som ønskelig alt under ISEP møtet og det er ellers mye nevnt innenfor de fleste diskusjonene rundt standardisering av miljø. SAGE sitt mandat la, som tidligere drøftet, mye opp til at livsløpsanalyser skulle være en del av arbeidet. Det var i tillegg flere andre forum som hadde begynt å se på livsløpsanalyser i ulike varianter i 1990 og 1991, blant annet World Wildlife Fund og SETAC (Society of Environmental Toxicology and Chemistry).¹⁷⁶ Den offisielle grunnen til at det ble utsatt å opprette en egen gruppe for dette i SAGE var fordi det var usikkert om livsløpsanalyser ble behandlet under de andre undergruppene sitt arbeid eller ikke. Det var selvfølgelig viktig at det samme arbeidet ikke ble gjort i flere undergrupper og livsløpsanalyser er et tema som berører også de andre undergruppenes oppgaver. Allikevel så er det vanskelig å forstå at arbeid med livsløpsanalyser ikke ble påbegynt før, i og med at dette var et så omtalt tema i organisasjoner og på konferanser utenfor ISO. Det var også på et miljørelatert seminar utenfor ISO sammenheng at det ble vedtatt å foreslå at SAGE burde

---

¹⁷⁵ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁷⁶ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *LCA Subgroup Recommendations to SAGE*, (ISO/IEC SAGE 60) 1992: 3.

opprette en egen undergruppe for livsløpsanalyse. I oktober 1991 ble et "Industrial Leadership and Economic Growth to meet the Environmental Challenge" seminar holdt i Göteborg, Sverige. På dette seminaret ble livsløpsanalyser diskutert. Livsløpsanalyser ble, blant industrideltagerne på dette seminaret, sett på som et nyttig verktøy for å måle deres miljøpåvirkning. Innen oktober 1991, da dette seminaret ble holdt, var det også blitt klart at ingen av de alt eksisterende undergruppene til SAGE så på livsløpsanalyser som sin oppgave. Det ble derfor bestemt at en ny undergruppe med fokus på kun livsløpsanalyser skulle foreslås å opprettes, noe den altså ble i februar 1992.¹⁷⁷ En av de medvirkende årsakene til at ikke ble opprettet en egen undergruppe før i 1992 kan ha vært fordi livsløpsanalyser var sett på som et komplisert tema som krevde både mye tid og arbeid. Deltagerne på "Industrial Leadership and Economic Growth to meet the Environmental Challenge" seminaret sa blant annet at de følte at "(...) the topic needed considerable discussion and study before effective standards could be established".¹⁷⁸ Oppgaven til SG 6, livsløpsanalyser, var å gå gjennom ulike eksisterende livsløpsvurderingsprogrammene for å kunne anbefale fremtidig internasjonalt standardiseringsarbeid innenfor dette området.¹⁷⁹

SG 7: Miljøaspekter i produktstandarder (EAPS) hadde som oppgave å lage en veiledning for å integrere miljøaspekter i produktstandarder som enten alt var laget eller de som var under arbeid.¹⁸⁰ Denne gruppen hadde altså som mål å spre miljøhensyn også til andre områder av ISO sitt arbeid.

SG 5: Industrimobiliseringsplan ble også opprettet etter SAGE sitt andre møte, men dette var ikke en undergruppe på lik linje med de andre. Denne gruppen hadde som oppgave å øke interessen for miljøstandarder, og ikke se på behovet for standarder innenfor ulike temaer, sånn som de andre undergruppene hadde i oppgave. Denne gruppen er derfor kun tidvis definert som en undergruppe.¹⁸¹ Gruppen produserte en industrimobiliseringsplan som ble presentert på SAGE sitt tredje møte i oktober 1992. I denne planen ble det ramset opp fem punkter for hvorfor ledere i industrier burde være interessert i å delta i standardarbeidet til både SAGE og den fremtidige tekniske komiteen. De første argumentene omhandlet industriens forhold til regjering og styresmakter, og industriens forhold til standardene til ISO.

---

¹⁷⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the "Industrial Leadership and Economic Growth to meet the Environmental Challenge" seminar*, (ISO/IEC SAGE 32), Sendt ut av SAGE sine sekretær, Neil Cook til medlemmene av SAGE, 1991.

¹⁷⁸ Ibid: 1.

¹⁷⁹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *LCA Subgroup Recommendations to SAGE*, (ISO/IEC SAGE 60) 1992: 1-2.

¹⁸⁰ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁸¹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Environmental Auditing, status report prepared by ISO/IEC SAGE SG 2*, (Annex 4 to ISO/IEC SAGE 83) 1993.

Her var argumentene at deltagelse i SAGE kunne gi disse industriene muligheter til å passe på at selskapets interesser ble ivaretatt i standardiseringsarbeidet (argument a) og at reguleringene blir vedtatt gjennom konsensus (argument b) istedenfor pålagt av regjeringer hvor industrien har mindre påvirkningsmuligheter.¹⁸²

Konsensusprinsippet har vært viktig for hvorfor ISO ble foreslått til å lage miljøstandardene, både i offisielle og uoffisielle argumentere. Den norske standardiseringsforeningen, NSF, startet for eksempel et eget forprosjekt i 1991 som skulle fungere som et "[...] effektivt instrument til å fremme norske synspunkter og til å sørge for at norske interesser er forberedt på de krav man vil bli stilt overfor i fremtiden".¹⁸³ Norsk deltagelse i arbeidet med miljøstandardene var først og fremst basert på et ønske om å fremme norske interesser, noe som ikke hadde vært mulig i like stor grad om ISO ikke hadde hatt dette konsensusprinsippet som et grunnlag. At industriene og bedriftene fikk delta i prosessen og være med på å komme fram til enighet rundt standardene gjordet også at standardene hadde et potensial for å bli mer relevant for industriene og også mer akseptert enn andre løsninger. Dette var viktig med tanke på kostnadene som kreves både for å lage og innføre en ny standard.¹⁸⁴ ISO sitt konsensusprinsipp ga virksomheter en mulighet til å drive med en slags selvregulering, hvor de selv fikk sette sine egne regler og begrensninger. Selvreguleringer har ofte vært sett på som mer effektive enn tvangspålagte reguleringer. I SAGE sin gjennomgang av miljørevisjoner konkluderte de også med at revisjoner oppnådde mer støtte når de var frivillige enn når de var obligatoriske.¹⁸⁵

Konsensusprinsippet var sett på som viktig innenfor alle typer internasjonalt miljøarbeid, og ikke bare innenfor ISO. Blant annet sa Rio-erklæringen, punkt 12, fra FN konferansen i 1992 at "Environmental measures addressing transboundary or global environmental problems should, as far as possible, be based on an international consensus".¹⁸⁶ Business Council for Sustainable Development sa i sin bok *Changing Course* at "International

---

¹⁸² Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE*, (ISO/IEC SAGE 52) 1992.

¹⁸³ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:36.

¹⁸⁴ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *Subgroup on Environmental Auditing – recommendations to SAGE*, 1992: 3.

¹⁸⁵ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. "Annex 2 – Recommendations for international standardization in the field of environmental auditing" *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁸⁶ Un.org, *Rio Declaration on Environment and Development*, 1992, Fra: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm> (Aksessert 16.11.2012).

environmental concerns should be dealt with through international agreements, not by unilateral trade barriers".¹⁸⁷

De resterende punktene for å motivere industrier til å delta i arbeidet med miljøstandardene som var listet opp i industrimobiliseringsplanen omhandlet økonomiske fordeler for industrier. Det ble argumentert for at deltagelse i arbeidet med miljøstandardene kunne gjøre at industriene var tidlig forberedt på å innføre standardene og sånn sett kunne spare penger gjennom langsiktig planlegging (argument e), at standardene kunne brukes til å promotere og vise frem selskapet fra en positiv side (argument d) og at deltagelse i SAGE ga industriene en mulighet for å være med å skape det som kommer til å bli grunnleggende for selskapets fremtidige konkurransemuligheter (argument e).¹⁸⁸

Lederen av industrimobiliseringsplanen, M. Acerra, sa selv at "Industry will probably welcome international standards that will allow us to measure a true environmental solution from a false one".¹⁸⁹ Også lederen av SAGE, Frank Bosshardt, argumenterte for miljøstandarder i sin tale fra det første møtet ved å argumentere for nettopp det de siste poengene i industrimobiliseringsplanen gikk ut på. Han hadde et ønske om å lage like "spilleregler" for alle bedrifter. Bakgrunnen for dette ønsket var at det ofte kunne være dyrt for bedrifter og industrier å investere i miljøvennlig teknologi. Dermed risikerte man at det kunne bli mange "gratispassasjerer" som feilaktig reklamerte med å ha innført miljøvennlige tiltak og dermed oppnå et miljøvennlig bilde uten å ha blitt belastet med kostnadene. Det var derfor et ønske om like kriterier, slik at miljøvennlige bedrifter ville vinne mer på å gjøre miljøvennlige investeringer.¹⁹⁰

Målet med mobiliseringsplanen var altså å skaffe og opprettholde støtte hos industrier for utviklingen av miljøstandardene. I tillegg var håpet at disse ville ta i bruk standardene etter at de var ferdig utviklet. Acerra argumenterte for at dette ikke bare var viktig, men helt nødvendig, men det var også forventet at industriene ville ha egeninteresse i å støtte miljøstandardene. Denne industrimobiliseringsplanen hadde som mål at miljøstandardene skulle bli raskere tatt i bruk enn det kvalitetsstyringssystemstandard (ISO 9001) hadde blitt.¹⁹¹

---

¹⁸⁷ Schmidheiny 1992: XIII.

¹⁸⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE*, (ISO/IEC SAGE 52) 1992.

¹⁸⁹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

¹⁹⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Opening Address*. Tale holdt av Frank Bosshardt på SAGE sitt første møte. 1991.

¹⁹¹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992.

5.5. Veien fra SAGE til en Teknisk Komité:

SAGE sitt andre møte ble holdt 6. til 7. februar 1992 og til sammen 67 delegater deltok, de fleste fra Europa og Nord-Amerika. Delegatene i SAGE fra de nasjonale standardiseringsorganisasjonene representerte alle sin nasjonale organisasjon, men kom ofte fra vidt forskjellige industrier og interesser. Som eksempel var den norske delegasjonen på dette møte representert gjennom NSF (Norges Standardiseringsforbund), men besto av representanter fra Scandpower A/S, Hydro Aluminium A/S, Det Norske Veritas Industry A/S og European Green Table. Utenom delegater fra de nasjonale standardiseringsorganisasjonene deltok også fem internasjonale organisasjoner med representanter på SAGE sitt andre møte.¹⁹² Resultatet av møtet var at det ble, som tidligere nevnt, opprettet to nye undergrupper for å se på miljørelatert standardiseringsarbeid innenfor nye felter.¹⁹³

Etter møtet ble det også sendt en rapport til UNCED (United Nations Conference on Environment and Development, bedre kjent som Rio-konferansen) sin forberedelseskommité som holdt et møte i mars-april 1992. I denne rapporten ble ISO og IEC presentert, før bakgrunnen, målene og underkomiteene til SAGE ble presentert.¹⁹⁴ Gjennom hele rapporten var hovedfokuset på hvordan standardene ville kunne bidra til bedre miljø internasjonalt, og ikke på fordeler for industrier og virksomheter som har vært hovedfokuset i veldig mange av de andre SAGE rapportene. I denne rapporten sto det blant annet at "The main objective of environmental management system standards is to aid organizations in achieving and demonstrating sound environmental performance".¹⁹⁵ Hvordan standardene skulle kunne brukes til å sammenligne miljøprestasjon ble også vektlagt i denne rapporten. Årsaken til at det i denne rapporten var lagt mer vekt på miljø enn det som var tilfellet i de fleste andre rapportene var antageligvis at de regnet med at miljø var det som ville få størst gjennomslag og ha størst påvirkningskraft på en konferanse som dette. Årsaken til dette var at en konferanse om miljø med statsledere til stede, i motsetning til SAGE hvor de fleste deltagerne var fra større virksomheter, naturligvis ville ha et større miljøfokus. Det kan virke som SAGE i denne rapporten prøvde å fremstå som en gruppe som jobber sterkt for et bedre miljø. Som vi har sett tidligere har det ellers vært andre interesser som har hatt hovedfokus. Allikevel, på grunn av all tid og ressurser som har blitt nedlagt i arbeidet gjennom SAGE og med de endelige miljøstandardene, kan det være liten tvil om at ønsket om å forbedre miljøet har spilt

---

¹⁹² Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE, 1992.*

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Ibid: 2.

en rolle. Det virker derimot ut som hvor stor rolle dette faktisk har spilt, har variert ut fra personlige interesser og ut fra hvordan ISO og/eller SAGE har ønsket å fremstå.

I rapporten til FN ble det også ramset opp en rekke områder som hadde blitt notert i forbindelse med forberedelsene til Rio-konferansen hvor SAGE følte at de kunne bidra. Eksempler på dette var blant annet gjennom styrking av eksisterende metoder for miljøstyring og gjennom miljømerkingssystemer. I tillegg påpekte SAGE i denne rapporten at United Nation Conference on Environment and Development i sine forberedelsespapirer anerkjente at standarder er viktig for å skaffe kontroll over avfallsrelatert forurensning. Videre argumenterte de for at deres aktiviteter klart løp parallelt med standardiseringsbehovene skissert i mange av *Agenda 21* sine handlingsprogrammer. SAGE anbefalte også at *Agenda 21* burde oppfordre alle deltagere til å støtte utviklingen og bruken av internasjonale standarder utviklet av ISO og IEC som et grunnlag for miljømålinger, miljøkontroll, styring og harmonisering.¹⁹⁶ Ønsket var nok å få promotert standardene internasjonalt for at disse skulle få større anerkjennelse.

Det tredje møtet til SAGE ble holdt i Genève, Sveits, 15. til 16. oktober 1992. Det viktigste som ble besluttet på dette møtet, var et vedtak om å foreslå å opprette en ny teknisk komité for miljøstandarder. Dette ble enstemmig vedtatt på møtet gjennom vedtak ISO/TS/P 179, og et skriv med muligheter for å stemme ble sendt rundt til ISO sine medlemmer etter møtet.¹⁹⁷ Fristen for å stemme ble satt til innen 21. januar 1993. Technical Board holdt så et møte i Brussel 25. januar for å diskutere og videresende resultatet til ISO sitt råd (ISO Council). Rådets medlemmer fikk deretter tre uker på å stemme over forslaget til en ny teknisk komité. Dette tilsvarte en halvert avstemningsfrist i forhold til hva som var vanlig i ISO. Grunnen til denne forkortede fristen var å minimere tiden til en teknisk komité kunne bli opprettet og dermed tiden til miljøstandardene kunne bli publisert.¹⁹⁸ Årsakene til at ISO så et behov for å komme i gang med det konkrete standardiseringsarbeidet så raskt som mulig, var fordi ISO hadde mye å vinne ved å produsere standardene relativt raskt, blant annet fordi standardene, som tidligere nevnt, fikk konkurranse fra andre nasjonale og regionale miljøinitiativ.

En annen årsak til at ISO hadde hastverk med å lage en teknisk komité var fordi noen av undergruppene påbegynte skissearbeid til konkrete standarder ble kritisert av den amerikanske nasjonale standardorganisasjonen ANSI (American National Standards

---

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. "SAGE Strategic Plan" *Working documents for the fourth meeting of SAGE*, 1993.

¹⁹⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *Establishment of a new technical committee*, 1993.

Institute). Noen av undergruppene hadde fått tillatelse fra ISO sitt råd til å begynne å utarbeide skisser til standarder, noe som generelt bare blir gjort av tekniske komiteer. Det ble derfor, av ANSI, argumentert for at det påbegynte standardiseringsarbeidet var i konflikt med SAGE sin oppgave. ANSI mente at det burde etableres en teknisk komité så raskt som mulig og at denne burde ta over standardiseringsarbeidet. Dette ville føre til at ISO kunne følge sine egne regler for utarbeidelse av standarder.¹⁹⁹ Denne ordningen ble også kritisert av undergruppen for Environmental Performance Evaluation (miljøytelseevaluering). Siden denne gruppen var dominert av deltagere fra den amerikanske nasjonale standardiseringsorganisasjonen og fordi lederen av undergruppen også tilhørte ANSI, fremstår det fremdeles som om det var den amerikanske delegasjonen, og ikke hele undergruppen, som primært var motstandere av ordningen.²⁰⁰ Spørsmålet da blir hvorfor den amerikanske delegasjonen var så opptatt av dette, når de andre ikke var det? Selv om det ikke finnes noe svar på dette i kildene, kan en grunn ha vært at de regnet med å få større påvirkning på standardiseringsarbeidet hvis dette ble gjennomført i en teknisk komité istedenfor gjennom SAGE.

Noe av årsaken til at ANSI kunne få større påvirkning ved etableringen av en teknisk komité kan ha vært deres begrensede deltagelse under SAGE sitt første møte, hvor mye av organiseringen ble bestemt. På det første møtet hadde ANSI kun tre delegater, og dermed mindre påvirkningsmuligheter. Ved en endring fra SAGE til en teknisk komité ville arbeidet igjen måtte reorganiseres. ANSI ville da få en mulighet til å delta med flere delegater enn de hadde valgt å gjøre ved SAGE sitt første møte. At det var dette som var den egentlige årsaken til denne kritikken, blir støttet av at ANSI uttrykte bekymring for at arbeidet med standardene som var gjort i SAGE ville få "[...] undue influence on the standards developed by the new technical committee after it is formed".²⁰¹ ANSI argumenterte videre for at annet standardarbeid gjort utenfor SAGE, burde tillegges like stor vekt i arbeidet til den tekniske komiteen som SAGE sitt arbeid. De trakk også frem en liste over miljøstandarder som var produsert i USA som eksempel på annet arbeid som også burde vektlegges i arbeidet med de endelige standardene. Denne listen ble deretter, etter ønske fra ANSI, lagt ved både forslaget

---

¹⁹⁹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE*, (ISO/IEC SAGE 52) 1992.

²⁰⁰ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *Minutes Confederation of Norwegian Business and Industry*, (Annex to ISO/IEC SAGE 50) 1992.

²⁰¹ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE*, (ISO/IEC SAGE 52) 1992:2.

til opprettelsen av en ny teknisk komité og i referatet fra SAGE sitt tredje møte.²⁰² Det er ganske tydelig at det her først og fremst var nasjonale interesser som spilte inn, og ikke et ønske om å følge alle prosedyrene i ISO, selv om det var nettopp det ANSI brukte som argument.

Det fjerde og siste møtet til SAGE ble holdt i Toronto, Canada, 1. juni 1993. På dette møtet deltok 107 delegater fra forskjellige nasjonale standardiseringsorganisasjoner, fra internasjonale organisasjoner og fra ISO sitt sekretariat. Dette tilsvarer en deltagerøkning på over det dobbelte fra SAGE sitt første møte og viser hvordan betydningen av SAGE sitt arbeid hadde økt siden opprettelsen. Den amerikanske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, ANSI, Japans nasjonale standardiseringsorganisasjon, JISC, og Canadas nasjonale standardiseringsorganisasjon, SCC, var de med flest delegater på dette møtet. ANSI deltok med 20 delegater, JISC deltok med 21 delegater og SCC deltok med 15 delegater.²⁰³ Til sammenligning deltok ANSI bare med tre delegater på det første møtet, JISC deltok med to delegater og Canada deltok med bare en delegat.²⁰⁴ Canadas sterke deltagelse kan nok også skyldes at møtet var holdt i nettopp Canada. Disse delegatene hadde derfor kortere reisevei og større mulighet for å delta, enn det de andre nasjonene hadde. Allikevel viser denne høye deltagelsen fra nasjoner utenfor Europa, hvor viktig det var med en internasjonalt anerkjent standard, fremfor de regionale løsningene som tidligere har blitt drøftet. Håpet, fra SAGE sin side, var at en internasjonal løsning kunne minske interessen for de regionale standardene.²⁰⁵

Mesteparten av møtet gikk med på å diskutere de ulike utkastene til de forskjellige underkomiteene. Blant annet la SG:7 Miljøaspekter i produktstandarder frem tre forslag til hva og hvordan arbeid innenfor dette feltet burde forgå i fremtiden. De tre alternativene var (1) en felles ISO og IEC teknisk rådgivningsgruppe (TAG), eller (2) gjennom en teknisk komité, og dermed også som en egen standard, eller, (3) gjennom den alt eksisterende undergruppen til ISO/IEC SAGE. Etter diskusjoner blant deltagerne på møtet ble løsningen at SAGE anbefalte at en teknisk komité ville være det passende organ til å utvikle en veiledning for miljøaspekter i produktstandard. Konklusjonen ble dermed at det burde utvikles en veiledning, istedenfor en faktisk standard, og dette har blitt videreført også i det senere

---

²⁰² Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE*, (ISO/IEC SAGE 52) 1992:2.

²⁰³ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the fourth meeting of SAGE*, Fra Neil Cook, SAGE sin sekretær til SAGE sine medlemmer, 1993.

²⁰⁴ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the first meeting of SAGE*, (ISO/IEC SAGE 11) 1991.

²⁰⁵ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. *ISO/IEC SAGE/SG1 n53*, Fra Sub-group 1: Environmental Management systems til SAGE sine medlemmer, (Annex 1 ISO/IEC SAGE 82) 1993.

standardiseringsarbeid.²⁰⁶ Det fjerde og siste møtet til SAGE varte kun i en dag, noe som gjorde det mulig å fortsette med møtet for den nyopprettede tekniske komiteen for miljøstyringssystemer ved samme anledning.

5.5.1. SAGE sine anbefalinger til ISO og IEC:

I vedtak 45/1993 slo ISO sitt råd fast at de godkjente og ville støtte skissen til SAGE sin strategiske plan. Denne planen omhandlet hva SAGE ønsket skulle skje videre med miljørelatert standardarbeid. Hovedønsket var opprettelsen av en teknisk komité med fokus på styringssystemer. Alle de 9 første forslagene fra SAGE i deres strategiske plan ble godkjent av begge rådene og gjennomført gjennom opprettelsen av en teknisk komité for miljøstandarder. Disse første forslagene gikk ut på å opprette fem underkomiteer, miljøstyringssystemer, miljørevisjon, standarder for miljøtelseevaluering, miljømerking og livsløpsanalyse, basert på de tidligere SAGE undergruppene. I tillegg ble en underkomité for terminologi og definisjoner (SC 6) også opprettet, selv om dette ikke var en av SAGE sine konkrete anbefalinger. SAGE hadde istedenfor anbefalt at hver av de andre underkomiteer tok ansvar for terminologi og definisjoner innenfor sitt eget felt. Videre anbefalte SAGE at det måtte etableres formelle koblinger med andre relevante tekniske komiteer, og spesielt med TC 176, kvalitetsstyringssystemer. Tre av punktene fra SAGE sin strategiske plan inngikk ikke i etableringen av en teknisk komité for miljøstandarder, men ble allikevel diskutert og vedtatt på rådets møte. Disse var at ISO sitt tekniske råd (Technical Board) skulle se på mulighetene for en overordnet styringssystemstandard. Det tekniske rådet skulle også ha ansvaret for koordinering og for at rådene fra SAGE ble fulgt. Det ble videre besluttet at i arbeidet til den tekniske komiteen skulle ikke anbefalingene, og arbeidet, til SAGE nødvendigvis være prioritert ovenfor andre lignende dokumenter.²⁰⁷ Den amerikanske nasjonale standardiseringsorganisasjonen (ANSI) fikk dermed gjennomslag for sitt ønske. Det siste punktet i anbefalingen til SAGE, og det siste punktet som ble vedtatt på dette møtet gjennom vedtak 45/1993 var at SAGE skulle bli oppløst fordi de, gjennom deres endelige rapport, hadde fullført sine oppgaver. Dette ble også vedtatt i rådet til IEC gjennom deres

---

²⁰⁶ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. "Resolution 2/1993" *Report of the fourth meeting of SAGE, (ISO/IEC SAGE 91) 1993.*

²⁰⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report on the third meeting of the ISO/IEC SAGE, (ISO/IEC SAGE 52) 1992.*

vedtak 16/1993 og litt over to år etter at SAGE først ble opprettet, ble ISO/IEC Strategic Advisory Group on the Environment formelt oppløst.²⁰⁸

5.6 Fra ISEP til en teknisk komité – en kort oppsummering:

Som vi har sett ble SAGE (Strategic Advisory Group on the Environment) opprettet etter et forslag fra deltagerne på ISEP møtet. SAGE sin oppgave var først og fremst å se på mulighetene for standardisering på miljø, for så å rapportere dette til ISO og IEC (International Electrotechnical Commission). I dette kapitlet har vi derfor sett på hva som ble lagt i begrepet ”standarder på miljø” og hvordan innholdet endret seg i takt med arbeidet. På ISEP møtet fremstor det som tanken bak ideen om miljøstandardene var at de skulle være mer konkrete. I arbeidet til SAGE forsvant ideen om konkrete miljøstandarder, og denne ble heller erstattet med et fokus på ”Styringssystemstandarder”. Etter hvert som arbeidet i SAGE pågikk ble denne ideen forsterket, mens konkrete krav til miljøforbedringer i stor grad forsvant. I lys av dette er det interessant å se at ISO og SAGE allikevel valgte å beholde miljøstyringssystemstandard og deres tidligere kvalitetsstyringssystemstandard som to forskjellige standarder, uten at kildematerialet har gått dypere inn på hvorfor.

Dette fokuset på standarder hvor det viktigste var å ha oversikt over bedriftens miljøpåvirkning, og ikke nødvendigvis å forberede denne, henger nært sammen med et annet tema som har blitt gjennomgått i dette kapitlet, nemlig deltagelse og interesser. I SAGE var det først og fremst næringslivets lederskap som var invitert til å delta. Dette har i stor grad vært fordi det var disse som var målgruppen for de fremtidige standardene. Dette gjør at standardene har fremstått som en type selvregulering, hvor de som var potensielle brukere av standardene, også var de som utarbeidet dem. Dette har nok påvirket standardenes utforming, fordi deltakerne ofte ikke ønsket å knytte seg for sterkt til løfter om å forbedre miljøet. Innad i SAGE har det, som vi har sett, først og fremst vært økonomi, selvregulering og forholdt til lovgivende myndigheter som har vært de sterkeste argumentene for standarder. Utad derimot virker det som miljø hadde en større prestisje, og det var derfor miljø som ble vektlagt når SAGE presentert sitt arbeid til andre en næringslivets lederskap.

De tredje vi har sett på i dette kapitlet er hvordan arbeidet har vært organisert og hvilke temaer som har blitt sett på som relevante for ISO og IEC. Disse temaene blir grundigere gjennomgått i neste kapittel, i og med at den tekniske komiteen i stor grad bare fulgte SAGE sin oppdeling.

---

²⁰⁸ Fra ISO sine permer om SAGE. *Formal dissolution of the ISO/IEC Strategic Advisory Group on Environment*, 1994.

6. Technical Committee 207

Det viktigste resultatet av SAGE sitt arbeid var at det ble opprettet en teknisk komité for miljøstyring. Denne fikk navnet ISO/TC 207 (heretter TC 207), miljøstyring (Environmental Management), og ble grunnlagt i 1992 etter avstemning gjennom brev. Det har vært denne tekniske komiteen som siden har utarbeidet og publisert ISO sine miljøstandarder (ISO 14000-familien).

I dette kapitlet skal jeg gjennomgå hvordan denne tekniske komiteen ble organisert, og hvorfor den ble organisert som den var. Det er derfor først og fremst de to første møtene til TC 207 som er tatt med i dette kapitlet. Den tekniske komiteen kan i stor grad sies å være en fortsettelse av SAGE sitt arbeid, så i dette kapitlet er det først og fremst det som skilte seg fra SAGE sitt arbeid som blir gjennomgått og drøftet. I tillegg blir hver underkomité gjennomgått grundigere enn det de ble under kapitlet om SAGE. Dette kapitlet belyser hvordan ISO sine miljøstandarder ble organisert og utarbeidet.

6.1 Opprettelsen av TC 207:

Det var få diskusjoner om den tekniske komiteen burde opprettes eller ikke fordi det var gått med mye tid og ressurser til SAGE, og fordi deres arbeid hadde kommet relativt langt. Det virker også som de fleste underkomiteene så på opprettelsen av en teknisk komité som en selvfølge. Undergruppa for livsløpsanalyser sa alt i oktober 1992 at "[...] we assumed that a new T.C would be established and then based our recommendations based upon the existence of the TC on the environment".²⁰⁹ Årsaken til at det var sett på som en selvfølge at en teknisk komité skulle opprettes, var nok fordi dette var den eneste måten ISO kunne produsere standarder, uten å måtte endre hele sin struktur. I følge ISO sin organisering er det kun tekniske komiteer som kan produsere standarder og som vi alt har sett fra bestemmelsen om SAGE sitt mandat, så skulle miljøstandardene følge vanlig struktur. Om ISO hadde valgt å endre sine grunnleggende prinsipper for å produsere miljøstandarder gjennom en annen organisering enn tekniske komiteer, ville dette antageligvis tatt mye mer tid og krevd mer arbeid. Dette fremstår derfor som veldig lite aktuelt. Hadde ikke en teknisk komité blitt opprettet ville alt arbeidet gjort gjennom SAGE dermed være mer eller mindre bortkastet, noe verken ISO eller deltagerne var tjent med. Opprettelsen av en teknisk komité var derfor den eneste reelle løsningen for å få publisert standarder, og en naturlig fortsettelse for arbeidet med miljøstandarder gjennom ISO.

---

²⁰⁹ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *LCA Subgroup Recommendations to SAGE*, (ISO/IEC SAGE 60) 1992: 9.

Virksomhetsområdet til TC 207 var definert som ”standardisering innenfor miljøstyringsverktøy og systemer”.²¹⁰ I TC 207 sitt virksomhetsområde var altså fokuset blitt rettet enda mer mot styringssystemstandarder, enn det SAGE hadde hatt som virksomhetsområdet. I henhold til SAGE sine anbefalinger skulle denne nye tekniske komiteens arbeid være å utarbeide og utsende spesifikke standarder og veiledninger på miljøstyringssystemer og miljøstyringsverktøy på de områdene som SAGE sine undergrupper tidligere hadde gjennomgått.²¹¹

TC 207 holdt sitt første møte 2. til 3. juni 1993 i Toronto, Canada. Møtet var lagt til dagene etter det siste SAGE møtet for å gjøre det enkelt for deltagerne fra SAGE å delta i den tekniske komiteen. På møtet ble dr. Georg Connell fra Canada enstemmig valgt som den tekniske komiteens leder, noe han var frem til 2006. Han var da han ble valgt også leder for Canadiske *National Round Table for the Environment and the Economy*. Dette var en gruppe som hadde jobbet for å fremme Canadas interesser på Rio-konferansen.²¹² Også hans erfaringer fra arbeidet med TC 207 viser viktigheten av SAGE sitt arbeid for det videre arbeidet med miljøstandarder. Dr. Connell bekrefter i stor grad at TC 207 var en fortsettelse av SAGE sitt arbeid, og han sa i 2007 at

The smooth launch of ISO/TC 207 in Toronto in June 1993 owed much to the brilliant preparatory work of SAGE, the Strategic Advisory Group on the Environment. SAGE had envisioned not only the broad mandate of ISO/TC 207, but also the six major tasks which would keep the technical committee fully and productively engaged for the following years.²¹³

Under det første møtet til TC 207 ble det brukt en del tid på å diskutere komiteens struktur og hvor nært knyttet til hverandre de ulike underkomiteene skulle være. Spesielt Frankrike sin nasjonale standardiseringsorganisasjon (AFNOR)²¹⁴ argumenterte for det de mente var en mindre komplisert struktur. I dette forslaget var komiteene knyttet nærmere hverandre og målet var å gi en mer strømlinjeformet utvikling av dokumenter. Denne modellen som Frankrike foreslo var den samme modellen som deres nasjonale standardiseringsorganisasjon (AFNOR) bruker for å utvikle dokumenter.²¹⁵ Hadde Frankrike fått gjennomslag for denne

---

²¹⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Proposal for a new field of technical activity*, (ISO/IEC SAGE 56) 1992.

²¹¹ Motatt fra Dick Hortensius, Nederland. ”Strategic Plan” *Report of the fourth meeting of SAGE*, 1993.

²¹² George Connell, “The early days of ISO/TC 207” i *ISO Management Systems vol 7*, nr. 3. 2007: 11-12.

²¹³ Ibid:11.

²¹⁴ De ulike nasjonene var også i den tekniske komiteen representert av sin nasjonale standardiseringsorganisasjon, men i kildene fra den tekniske komiteen sine møter brukes kun nasjonens navn. I dette kapitlet er derfor begge brukt, men også ved bruk av nasjonsnavn omhandler dette de nasjonale standardiseringsorganisasjonene. Her er for eksempel både Frankrike og AFNOR brukt, men disse viser begge til AFNOR.

²¹⁵ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 20.

strukturen så hadde arbeidet vært enklere for dem, siden dette da ville være en prosess de var godt kjent med fra før. Dette kunne gi Frankrike en ekstra påvirkningsmulighet i standardiseringsarbeidet. I det franske ønsket om strukturendring, kom nasjonale interesser tydelig frem.

Også fordelingen av sekretariater ble diskutert på det første møtet til denne nye tekniske komiteen. Til å holde noen av sekretariatene for underkomiteene var det flere nasjoner som hadde meldt sin interesse, mens det til andre sekretariater var kun en eller ingen nasjoner som hadde meldt sin interesse. Alle som var interessert i å holde den tekniske komiteen eller et sekretariat kunne melde sin interesse, men det var opp til ISO sitt tekniske råd å bestemme hvem som skulle få oppgaven hvis flere meldte seg. I praksis ble det oppnådd enighet om fordeling av sekretariatene til underkomiteene på TC 207 sitt første møte. Det tekniske rådet godkjente deretter de valgene som alt var blitt tatt.²¹⁶ Å holde et sekretariat krever ekstra utgifter for den nasjonen og standardiseringsorganisasjonen som velger å ta på seg dette. Årsaken til at noen nasjoner likevel ønsket, og til og med argumenterte for å få holde sekretariater, var at dette innebar større påvirkningsmulighet. De økte påvirkningsmulighetene gjaldt både på den tekniske komiteen og på det konkrete emnet en nasjon holdt sekretariatet for. Blant annet var det vanlig at lederen av de ulike sekretariatene kom fra de nasjonene som holdt sekretariatet. Som eksempler på dette var lederen av TC 207 fra Canada hvor komiteen ble holdt. Sekretariatet for miljøstyringssystemer (Environmental Management Systems, EMS) ble både holdt av Storbritannia og ledet av en brite, Oswald Dodds.²¹⁷ Og selv om TC 207 sin leder, Georg Connell, sa at ”Delegates with the requisite experience and skills were appointed to the key positions of chair and secretary for the respective subcommittees”²¹⁸, kan det gjentakene mønstret med valg av ledere fra samme nasjon som holdt sekretariatet tyde på at nasjonale interesser spilte en like stor rolle som erfaring og kunnskap.

Til sammen 7 underkomiteer (SC, Subcommittees) har blitt opprettet under TC 207. De første 6 av disse ble etablert på TC 207 sitt første møte i 1993. Disse baserte seg i stor grad på SAGE sitt forslag. I tillegg ble en arbeidsgruppe (WG) for Environmental Aspects of Product Standards (Miljøaspekter i produktstandarder, EAPS) etablert. Underkomité 7: Klimagassadministrasjon og relaterte aktiviteter ble opprettet først i 2007.

---

²¹⁶ Fra ISO sine permer om SAGE. *Proposal for a new field of technical activity*, (Annex 1 ISO/IEC SAGE 56) 1992:2.

²¹⁷ Oswald Dodds, “Real Impact around the world”, i *ISO Management Systems*, nr.7. 1997.

²¹⁸ Connell 2007.

Denne etableringen av tekniske komiteer, underkomiteer, og arbeidsgrupper under disse igjen, har vært en vanlig organisering innenfor ISO. Den er også kjent under begrepet TC/SC (Technical committee/Subcommittee). Ideen om dette kom fra International Electrotechnical Commission (IEC) og ble vedtatt ved opprettelsen av ISO, men det er også mange andre internasjonale organisasjoner som følger denne organiseringen.²¹⁹ I forhold til miljøstandardene ble det i stor grad besluttet at det var denne organiseringen som skulle følges da SAGE sitt endelige mandat ble vedtatt i 1991. Da ble det, som tidligere nevnt, besluttet at miljøstandardarbeidet skulle følge organiseringen i tekniske komiteer. Målet med denne oppdelingen er å oppnå konsensus, noe som skal være enklere å oppnå i små grupper. Etter at disse små arbeidsgruppene har oppnådd enighet om et tema blir deres konklusjoner sendt videre oppover i systemet uten at de tekniske bestemmelsene, som regel, medfører like store diskusjoner på de høyere nivåene. Dette prinsippet var det samme også i SAGE sitt arbeid og Mr. Stans, lederen av SAGE sin miljørevisjons undergruppe argumenterte for at deres mål ikke skulle være å legge frem et utkast til standarden fordi "[...] SAGE should deal with strategic items and is not the suitable level to discuss the technical content of documents".²²⁰ Tekniske diskusjoner skulle gjøres på de lavere nivåene, mens det var de strategiske spørsmålene som skulle diskuteres på de høyere nivåene, både innenfor SAGE og innenfor TC 207. Sånn sett kan man argumentere for at utarbeidelsen av standardene først og fremst blir gjort i en liten gruppe bestående av "eksperter" fremfor nasjonale delegater.

TC 207 sine underkomiteer var som følger:

SC 1 - Environmental management system (Miljøstyringssystemer)

SC 2 - Environmental Auditing and related environmental investigation (miljørevisjon og relatert miljøetterforskning)

SC 3 - Environmental labeling (miljømerking)

SC 4 - Environmental performance evaluation (miljøytelseevaluering)

SC 5 - Life-cycle analysis (Livsløpsanalyse)

SC 6 - Terms and definition (begreper og definisjoner)

SC 7 - Greenhouse gas management and related activities (Klimagassadministrasjon og relaterte aktiviteter)

---

²¹⁹ Se for eksempel: Gard Paulsen, *Delegate of doubt: Changing institutions, mandates and aspirations in the international governance of technology in the 1970s and 1980s.*(u.d).

²²⁰ Fra ISO sine permer om SAGE. *Report of the 4th meeting of ISO/IEC SAGE subgroup on Environmental Auditing.* (Annex to ISO/IEC SAGE 49) 1992: 1.

6.2 TC 207 sine underkomiteer (SC):

Et av hovedargumentene for at det var akkurat disse seks komiteene som ble opprettet sammen med den tekniske komiteen i 1993, gikk mye på at standardene skulle samsvare med andre internasjonale initiativ på miljøstyring. ISO valgte å prioritere standardiseringsarbeid innenfor områder hvor det var gjort standardrelatert arbeid tidligere, istedenfor å begynne med standarder innenfor helt nye tema. Dette kan ha vært fordi det var enklere å bygge videre på standarder som eksisterte fra før, i motsetning til å skape noe helt nytt og unikt. Denne beslutningen viser også at det var internasjonale initiativ som var prioritert, noe som kan bekrefte at ISO så andre internasjonale organisasjoner sitt miljøarbeid som mulige konkurrenter. Underkomiteene er også veldig like de undergruppene som var etablert under SAGE, og disse gruppene og opprettelsen av disse bygde derfor i stor grad på det arbeidet som alt var gjort. Dette er noe den nederlandske delegasjonen også bekreftet under TC 207 sitt første møte når de argumenterte for at

[...] because of the efforts of SAGE, there had already been much work done on a variety of subject areas and that there was a clear understanding of the expected work areas.²²¹

Den amerikanske delegasjonen (ANSI) sa seg enig i dette, og det ble deretter besluttet ikke å opprette nye arbeidsområder utover de som var foreslått av SAGE og av ISO sitt Technical Board. Unntaket fra dette er underkomiteen for begreper og definisjoner som ble opprettet selv om dette ikke var en anbefaling fra SAGE. Men dette regnes ikke som et nytt arbeidsområde, fordi dette området var inkludert i SAGE sine anbefalinger, men da som en del av de andre underkomiteenes arbeid. Først i 2007 ble en ny underkomité opprettet.

Bortsett fra disse to argumentene, at komiteene var en fortsettelse på SAGE sitt arbeid og at disse komiteene var konsistente med andre internasjonale initiativ, så var det individuelle argumenter for hvorfor de ulike underkomiteene ble opprettet. De fleste underkomiteene førte ikke til store diskusjoner, men begreper og definisjoner (SC 6) var her et unntak. Diskusjonene om denne undergruppen skyltes først og fremst at ingen nasjoner ønsket å ta på seg dette sekretariatet.²²² Sekretariat for den tekniske komiteen ble tildelt Canada alt før TC 207 holdt sitt første møte. Denne tildeling ble bestemt på Technical Board sitt ekstraordinære møte i januar 1993. I tillegg til Canada hadde også Frankrike (AFNOR), Storbritannia (BSI), Tyskland (DIN) og Sveits (SNV) sagt seg villig til å holde

---

²²¹ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 20.

²²² Ibid: 13.

sekretariatet.²²³ At det var så mange nasjoner som ønsket å holde sekretariatet for den tekniske komiteen skyldes antageligvis at dette ville gi større muligheter for å påvirke utarbeidelsen av standardene. Technical Board besluttet å gi sekretariatet til Canada blant annet, som det ble påpekt på TC 207 sitt første møte, på grunn av Canadas tidligere miljøengasjement.²²⁴ Viktigere for beslutningen om å gi sekretariatet til Canada var det nok at Canada også var ansvarlig for sekretariatet til den tekniske komiteen for kvalitetsstyringssystemer (TC 176).²²⁵ Viktigheten av suksessen til ISO 9000-standardene for miljøstandardene har tidligere blitt drøftet. At begge disse sekretariatene ble tildelt samme nasjonale standardiseringsorganisasjon vitner igjen om hvor viktig kvalitetsstyringssystemstandardene var for etableringen av miljøstyringssystemstandardene.

6.2.1 SC 1: Environmental Management Systems (Miljøstyringssystemer, EMS):

Formålet med miljøstyringssystemstandarden var å gjøre det mulig for enhver organisasjon å etablere et effektivt styringssystem som et grunnlag for positiv miljøytelse.

Miljøstyringssystemstandardene har mange av de samme styringssystemprinsippene som ISO 9000 serien. Miljøstyringssystemer var et av de områdene der undergruppene under SAGE, gjennom vedtak 3/1992, hadde fått spesialtillatelse til å begynne å jobbe med et forslag til en standard frem til en teknisk komité ble opprettet.²²⁶ Dette førte til at SC 1:

Miljøstyringssystemer lå langt fremme i arbeidet alt ved opprettelsen av underkomiteen. Dette bidro igjen til at det var sett på som en selvfølge at dette skulle være en underkomité også i den tekniske komiteen. Det var derfor få diskusjoner rundt opprettelsen av denne underkomiteen. Det var også planlagt at det skulle være mulig å sertifisere denne standarden, noe som kan ha bidrat til å gjøre etableringen av en underkomité for miljøstyringssystemer mer ønskelig. Blant annet er det lettere å bruke en sertifiserbar standard i et PR arbeid, og denne standarden hadde dermed en mulighet for å kunne være økonomisk viktig for de bedriftene og industriene som var med på å utarbeide standarden. Dette PR aspektet har vært spesielt viktig i arbeidet med miljø, fordi det har blitt et økende miljøfokus blant forbrukere og klienter. I tillegg kan fokuset på en sertifiserbar standard også ha kommet fra andre virksomheter som tjener penger på å sertifisere andre bedrifter og industrier. Flere av disse virksomhetene har deltatt i arbeidet med miljøstandardene.

---

²²³ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO Technical Board. Extraordinary meeting*, 1993.

²²⁴ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993:13.

²²⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO Technical Board. Extraordinary meeting*. 1993.

²²⁶ Fra ISO sine permer om SAGE. *ISO/IEC SGI 45*. Brev fra Sub-group 1: working Group on Standardization in the area of Environmental Management Systems til SAGE sine medlemmer, 1992:1.

En av de andre anbefalingene fra SAGE til TC 207 om miljøstyringssystemer var at det burde være et krav om at virksomheter som innfører denne standarden måtte holde oversikt over alle lovgivende, regulerende og andre politiske krav som angår virksomhetens miljøaktiviteter.²²⁷ I denne anbefalingen fra SAGE kan vi se hvordan ISO sine miljøstyringssystemstandarder kom som et resultat av økt internasjonalt miljøfokus. Som vi har sett var et av ønskene blant miljøforkjemperne at lovgivende myndigheter satte strengere reguleringer. Dette fører til at det blir mer krevende for virksomheter å holde oversikt over alle lovene og bestemmelsene som angikk dem. De som klarer å ha full oversikt over disse reguleringene vil derimot kunne spare seg for både straffer, gebyrer og dårlig PR, eller negativt omdømme. Dette kravet i standarden kunne bidra til å forbedre bedrifter og industriers konkurransemuligheter nettopp fordi de slipper disse straffene.

Sekretariatet for SC 1: Miljøstyringssystemer ble tildelt Storbritannia og deres nasjonale standardiseringsorganisasjon, BSI (the British Standards Institute). Storbritannia var antageligvis det landet med størst nasjonal interesse av å holde dette sekretariatet, på grunn av deres tidligere arbeid med en nasjonal miljøstyringssystemstandard. Å holde dette sekretariatet kunne bidra til at Storbritannia fikk mer innflytelse over den internasjonale standarden. Dette kunne igjen gi de større muligheter for å lage standarden så lik som mulig til deres nasjonale standard. Dette ville være en økonomisk fordel for Storbritannia, hvor flere bedrifter allerede fulgte deres miljøstyringssystemstandard. Endringene for disse bedriftene ville dermed bli minimale når ISO sine standarder ble publisert. ISO 14001: Miljøstyringssystemer, som ble produsert av dette sekretariatet har mange likhetstrekk med BSI sin standard fra 1991 noe som viser at BSI lyktes med å påvirke standarden etter sine ønsker.

Før fordelingen av sekretariater hadde, i tillegg til Storbritannia, også Frankrike og USA meldt interesse for å holde dette sekretariatet. Både USA og Frankrike trakk sine kandidater, men Frankrike noterte at "this was a major concession on its part designed to facilitate the achievement of consensus".²²⁸ Det kan stilles spørsmål ved hvor reell mulighet Frankrike faktisk hadde for å få sekretariatet til denne undergruppen, selv om de ikke hadde valgt å trekke sitt kandidatur. Storbritannia var et naturlig valg for å holde dette sekretariatet, i og med at de allerede hadde publisert en egen miljøstyringssystemstandard. Det kan derfor se ut som om dette innlegget fra Frankrike først og fremst var for å sikre seg sekretariatet til

---

²²⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. Fra Environmental Management Systems Subgroup (SG 1), *Standardisation of Environmental Management Systems. A model for discussion*. (ISO/IEC SAGE N55) 1993: 12.

²²⁸ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 24.

livsløpsanalyse, som både Frankrike og Tyskland hadde indikert at de ønsket å holde sekretariatet for.

Ved opprettelsen av underkomiteen ble også to arbeidsgrupper (WG) etablert. Disse arbeidsgruppene ligger da under underkomiteen, og de rapporterer først og fremst til underkomiteen, som igjen rapporterer videre til den tekniske komiteen. Det er i arbeidsgruppene at det helt tekniske arbeidet på standardene blir gjort.²²⁹ Den ene av disse to arbeidsgruppene under SC 1 hadde arbeidsområdet *spesifisering*, mens den andre arbeidsgruppen var for *generelle prinsipper og veiledning etter ISO 9004 modellen*.²³⁰ I dag har denne underkomiteen publisert til sammen syv standarder, inkludert oppdateringer. Den mest kjente av disse er ISO 14001, miljøstyringssystemer, som ble publisert første gang i 1996 og oppdatert i 2004.²³¹ Dette tilsvarer et år lengre tid enn det var forventet i 1993, men som tidligere nevnt var dette allikevel en av TC 207 sine første standarder. ISO 14001 er anerkjent som en meget vellykket ISO standard og i 2011 var hele 267 457 organisasjoner og bedrifter ISO 14001 sertifisert. Dette tilsvarer en økning på hele 253 463 standarder siden 1999, og antall ISO 14001 standardiserte bedrifter fortsetter å øke. Over 50 prosent av sertifiseringene som var utsendt i 2011 var i Øst Asia og Stillehavet. Norge hadde i 2011, 797 organisasjoner og bedrifter som var ISO 14001 sertifiserte.²³²

6.2.2 SC 2: Environmental Auditing and related Environmental Investigation (Miljørevisjon og relatert miljøetterforskning):

Definisjonen på miljørevisjon er i følge Norges Standardiseringsforbund (NSF)

Systematisk og uavhengig vurdering for å fastslå om miljøledelsessystemet og miljøprestasjonene er i overensstemmelse med vedtatte planer, om systemet er effektivt iverksatt og om det er egnet til å innfri organisasjonens miljøpolitikk.²³³

Miljørevisjon skal altså beskrive hvordan miljøstyringssystemstandardene skal evalueres, og målet med standardene var at alle ISO sine miljøstyringssystemer skulle kunne evalueres på samme måte. Dermed får virksomheter muligheten til å kunne sammenligne sine resultater

---

²²⁹ Yates og Murphy 2007: 10.

²³⁰ Fra Erik Veldman, Canada. "Resolution 7/1993" *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 38.

²³¹ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

²³² Iso.org, *The ISO Survey of Management System Standard Certifications (1999-2011)*, Fra:

<http://www.iso.org/iso/home/standards/certification/iso-survey.htm> (Aksessert 04.02.2013)

²³³ Tilsendt fra Standard Norge. "Vedlegg 13: Et første høringsutkast for generelle miljøtermer" *Standardisert Miljøvern. Sluttrapport fra prosjektets arbeid*, 1994: 2.

opp mot andre lignende bedrifter. En revisjonsstandard var avgjørende for at miljøstyringssystemet (ISO 14001) kunne sertifiseres, og det var derfor også få diskusjoner rundt opprettelsen av denne underkomiteen.

Miljørevisjon var en trend som startet i USA på 1970-tallet, og som spredde seg til først Nederland, så Skandinavia og siden til Storbritannia på 1980-tallet.²³⁴ Sekretariatet til denne underkomiteen ble tildelt Nederland, noe som ikke er så bemerkelsesverdig i lys av historien til miljørevisjon. Det nederlandske standardiseringsinstituttet var også de eneste som hadde meldt sin interesse for å holde dette sekretariatet.²³⁵ Under SAGE hadde diskusjonene rundt miljørevisjon først og fremst omhandlet forholdet til standarden for revisjon av kvalitetsstyringssystemer (ISO 10011). Diskusjonen gikk ut på hvorvidt det skulle være en egen miljørevisjonsstandard eller bare en generell standard for revisjon av styringssystemer. På SAGE sitt andre møte ble det oppnådd enighet om at hovedoppgaven til denne undergruppen skulle være å se på revisjon av miljøstyringssystemer, selv om de også skulle se på andre typer miljørevisjoner.²³⁶ Dette ble fortsatt i arbeidet til SC 2 under TC 207, og førte til at det ble produsert en egen standard for miljørevisjon. Denne har senere blitt slått sammen med revisjonsstandard for kvalitetsstyringssystemer. Også denne undergruppen hos SAGE hadde fått tillatelse til å begynne å skissere et utkast til endelige standarder, og de var derfor, i likhet med SC 1: Miljøstyringssystemer, kommet godt i gang med arbeidet før den tekniske komiteen hadde blitt opprettet.²³⁷ Tre arbeidsgrupper ble opprettet under SC 2. Disse var *Prinsipper, Prosedyrer og Kvalifikasjonskrav for revisorer*.

SC 2: Miljørevisjon og relatert miljøetterforskning publiserte sine første tre standarder i 1996. Disse tre besto av forskjellige retningslinjer for miljørevisjon og het ISO 14010, ISO 14011 og ISO 14012. I dag er alle tre trukket tilbake, og ISO 14015, Environmental management -- Environmental assessment of sites and organizations (EASO) fra 2001 er SC 2 sin eneste stående standard. I stedet for miljørevisjonsstandardene har det blitt laget en felles revisjonsstandard for kvalitetsstyringssystemer og miljøstyringssystemer, ISO 19011. Denne revisjonsstandard kan brukes til å sertifisere både ISO 9001, kvalitetsstyringssystemer, og ISO 14001, miljøstyringssystemer.²³⁸

---

²³⁴ Schmidheiny 1992: 197.

²³⁵ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*, Referat fra det første møtet til TC 207, 1993:24.

²³⁶ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Report of the second meeting of the ISO/IEC SAGE*, 1992

²³⁷ Fra ISO sine permer om SAGE. *SAGE Resolution – 2/1992*. Info til deltagere i ISO/IEC SAGE, Underskrevet SAGE sin sekretær, Neil Cook, 1992.

²³⁸ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

6.2.3. SC 3: Environmental Labeling (Miljømerking):

Miljømerkingskomiteens oppgave skulle først og fremst være å gjøre det lettere å skille hva de forskjellige miljømerkene sto for. Det var et viktig poeng i anbefalingen fra SAGE at kun miljømerker som fremhevdde positive miljøkvalifikasjoner skulle være inkludert i denne komiteens arbeid, i hvert fall for nærmeste fremtid. Det skulle være som i mesteparten av ISO sitt miljøarbeid, det positive som ble fremhevet, mens det negative ikke skulle gis oppmerksomhet i hele tatt. Selv om denne beslutningen kun gjaldt på dette tidspunktet, så var det å samkjøre definisjoner komiteen jobbet med. Komiteen har ikke jobbet med å definere negative begreper relatert til miljømerking.²³⁹ Standardene var altså ikke ute etter å ”ta” miljøsyndere eller sette krav til hva man kunne eller ikke kunne gjøre. Målet med standarden var heller å gjøre det enklere for forbruker å vite hva miljømerket viste. Dette kan i teorien føre til bedre miljøytelse, fordi det gjør det lettere for forbruker å velge miljøvennlige produkter. Bedrifter som er miljøvennlige får dermed en fordel fremfor andre bedrifter, og dette kan bidra til å promotere miljøvennlige produkter, bedrifter og industrier. Et av målene til undergruppen for miljømerking var nettopp at forbrukerne lettere skulle kunne ta et informert valg av produkter.

Heller ikke opprettelsen av denne underkomiteen førte til store diskusjoner, noe som ikke er så rart med tanke på hvor lang historie denne gruppen har hatt innenfor ISO. På miljømerkingskomiteens første møte ble det opprettet tre arbeidsgrupper (WG). Disse var *Veiledende prinsipper for programmer og systemer for miljømerkingsbrukere* (Guiding principles for environmental labeling practitioner programs and systems), *Type II miljømerking* og *Grunnleggende prinsipper for all miljømerking*.²⁴⁰ Type II miljømerking er definert som ”Informative miljøselvklærings krav”, og går først og fremst ut på at det skal være lettere for forbruker å vurdere de ulike produktenes miljøpåvirkning. Sekretariatet holdes av Standard Australia som var de eneste som hadde meldt seg til å holde dette sekretariatet. Denne underkomiteen har publisert til sammen fem standarder siden opprettelsen. De to første standardene, ISO 14021 (miljømerking og deklarasjoner – selverklærte miljøpåstander) og ISO 14024 (Miljømerking og deklarasjoner - prinsipper og prosedyrer) ble publisert i 1999.²⁴¹ Det var originalt forventet at Miljømerkingsgruppen skulle

---

²³⁹ Fra Dick Hortensius, Nederland. *Recommendation to the Secretary-General ISO/IEC SAGE subgroup on Environmental Labelling Geneva meeting*, (Annex 1 to ISO/IEC SAGE 27) 1992.

²⁴⁰ Fra Erik Veldman, Canada. *Minutes and Resolutions of the Second Meeting of ISO/TC207 on Environmental Management*. 1994.

²⁴¹ Iso.org, *TC 207/SC 3 - Environmental labelling*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54836&published=on (Aksessert 15.5.2013).

bruke to til tre år etter opprettelsen av TC 207 til å utarbeide sin første standard.

Publikasjonen av ISO 14021 og ISO 14024 var derfor forsinket med tre til fire år.²⁴²

6.2.4 SC 4: *Environmental Performance Evaluation (Miljøprestasjonsvurdering, EPE):*

EPE er, i følge Norges Standardiseringsforbund sin definisjon, ”Undersøkelser for å måle, vurdere og presentere organisasjonens miljøprestasjon”.²⁴³ SAGE anbefalte at standarden hadde bærekraftig utvikling som overordnet mål, og at den skulle basere seg på bedriftene sin egenervurdering. Også standarder innenfor dette området går ut på å kunne sammenligne bedrifter og å kunne bruke miljø som PR. Standarden hadde også fokus på at resultatene skulle kunne rapporteres til både interne og eksterne interesserte.²⁴⁴ Denne standarden oppfylder derfor i stor grad det lederen av SAGE, Frank Bosshardt, uttrykte et ønske for i sin tale i 1991. Han nevnte da et ønske om å lage et likt ”playingfield”.²⁴⁵ Ideen er at for å kunne reklamere for at man jobber for miljøet, så skal man også ha tatt de kostnadene dette medfører, og ikke være såkalte ”gratispassasjerer”. Dette er en av de tankene som har gått igjen innenfor flere av miljøstandardene til ISO. Blant annet gjelder dette også sertifiseringen av miljøstyringssystemene, det gjelder i stor grad miljømerkingskomiteen og det gjelder helt klart denne komiteen.

Sekretariat for SC 4 miljøprestasjonsvurdering ble tildelt det amerikanske nasjonale standardiseringsinstituttet, ANSI. Originalt ytret også Norge og Tyskland et ønske om å holde dette sekretariatet, men det endte med at USA fikk ha SC 4. USA hadde vært veldig involvert i prosjektet også under SAGE, mens Norge hadde bidratt mest gjennom European Green Table og dens leder, Tron Kleivane. Tyskland trakk sitt ønske tilbake før TC 207 sitt første møte, mens Norge kom til enighet med USA under møtet. Det endelige resultatet av fordelingen ble at USA fikk ha sekretariatet, mens Norge trakk sitt ønske og fikk tildelt en av de to arbeidsgruppene under SC 4 istedenfor.²⁴⁶ Norge hadde lagt et ganske stort arbeid i et forprosjekt om miljøprestasjonsvurdering for å styrke sitt kandidatur til å ha dette sekretariatet. Det var derfor antageligvis en skuffelse kun å få holde en arbeidsgruppe under

---

²⁴² Fra ISO sine permer om SAGE. *Proposal for a new field of technical activity*. (ISO/IEC SAGE 56), 1992.

²⁴³ Tilsendt fra Standard Norge. ”Vedlegg 13: Et første høringsutkast for generelle miljøtermer” *Standardisert Miljøvern. Sluttrapport fra prosjektets arbeid*, 1994:2.

²⁴⁴ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Position paper on Environmental Performance Evaluation*. Skrevet av Tron Kleivane, 1993: 4-5.

²⁴⁵ Fra ISO sine permer om SAGE. *Opening Address*. Tale holdt av Frank Bosshardt på SAGE sitt første møte, 1991.

²⁴⁶ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 24-26.

dette sekretariatet.²⁴⁷ Arbeidsgruppen Norge fikk tildelt var *WG 2: Evaluering av miljøprestasjonen til det operasjonelle systemet og dens forhold til miljøet* (Evaluation of the Environmental Performance of the Operational System and Its Relationship to the Environment). Den andre arbeidsgruppen het *WG 1: Evaluering av miljøprestasjonen til styringssystemet og dens forhold til miljøet* (Evaluation of the Environmental Performance of the Management System and Its Relationship to the Environment) og holdt til i USA sammen med SC 4 sekretariatet.²⁴⁸ I dag har SC 4 publisert bare en standard, men de har også publisert en teknisk rapport (TR) med eksempler på livsløpsanalyser. Deres eneste standard, *ISO 14031: Miljøstyring - Miljøytelse evaluering – Retningslinjer*, ble publisert i 1999.²⁴⁹

6.2.5 SC 5: Life-Cycle Analysis (Livsløpsanalyse, LCA²⁵⁰):

En livsløpsanalyse er en totalbetraktning av produktet og dens miljøpåvirkning, fra produktet blir laget, til hvordan det blir brukt og til hvilke påvirkning det har på miljøet etter bruk. En analyse av denne typen gir dermed oversikt over blant annet råvareforbruk, energiforbruk, forurensninger under tilvirkning, miljøegenskaper til produktet under bruk, avfall og grad av resirkuleringsmuligheter. Målet med en livsløpsanalyse er å kunne se på den totale miljøpåvirkningen til et produkt gjennom hele dens eksistens og dermed gjøre gunstige valg, blant annet innenfor produktsammensetning og design, produksjonsmetode og / eller materialvalg.²⁵¹ SAGE sin arbeidsgruppe med samme tema argumenterte for at det burde opprettes en egen underkomité for livsløpsanalyse som skulle utarbeide standarder. Årsaken var at de andre tilnærmingene til livsløpsanalyser kunne være forskjellig og dermed påvirke effektiviteten til livsløpsanalyser som et verktøy for å beskytte miljøet.²⁵² Vi har jo også sett tidligere at interessen for internasjonale standarder på livsløpsanalyser var stor.

Fordelingen av dette sekretariatet var et av de som førte til størst diskusjoner, fordi både Frankrike og Tyskland hadde et ønske om å holde sekretariatet, mens Japan, USA og Sverige uttrykte ønsker om å holde arbeidsgrupper. Livsløpsanalyser var tydeligvis et tema

---

²⁴⁷ Tilsendt fra Standard Norge. "Vedlegg 16 – Draft position paper on environmental Performance Evaluation", *Standardisert Miljøvern. Sluttrapport fra prosjektets arbeid*, 1994.

²⁴⁸ Fra Erik Veldman, Canada. *Minutes and Resolutions of the Second Meeting of ISO/TC207 on Environmental Management*. 1994. SC4 N58

²⁴⁹ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

²⁵⁰ I dag heter denne underkomiteen Life-Cycle Assessment, men fordi den er referert til som Life-Cycle Analysis i kildene har jeg valgt å bruke dette navnet.

²⁵¹ Tilsendt fra Standard Norge. *Standardisering av Kvalitetssikring anvendt på forebyggende miljøvern. Forprosjekt av Norges standardiseringsforbund, Næringslivets hovedorganisasjon og Statens forurensningstilsyn*, 1991:14.

²⁵² Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *LCA Subgroup Recommendations to SAGE, (ISO/IEC SAGE 60)* 1992.

flere nasjoner ønsket å kunne påvirke. Uenighetene om hvem som skulle holde sekretariatet førte til at deltagere fra alle disse fem landene holdt et lite møte for seg selv, hvor de kom til enighet. Det virker som verken Frankrike eller Tyskland ønsket å oppgi sin posisjon. Resultatet ble til slutt at Frankrike fikk holde sekretariatet, mot at Tyskland fikk være ledere av sekretariatet.²⁵³ Dette førte til at begge nasjonene fikk mulighet til å påvirke standardiseringsarbeidet, om enn ikke i like stor grad som de hadde fått hvis en nasjon hadde holdt både sekretariatet og hatt lederen av dette. På fordelingen av arbeidsgrupper var Japan den største taperen. USA, Sverige, Frankrike og Tyskland fikk hver sin arbeidsgruppe, mens Japan måtte nøye seg med muligens å få ”more specific responsibilities” i fremtiden, hvis arbeidsgruppen fordelt til Tyskland fikk mer arbeid og det dermed ville bli behov for å dele denne opp i to arbeidsgrupper.²⁵⁴

De fire arbeidsgruppene som ble etablert var *Codes of Practice* (koder for utøvelse), *Inventory* (inventar), *Impact Assessment* (konsekvensutredning) og *Continuous Improvement* (kontinuerlig forbedring).²⁵⁵ Den første standarden laget av underkomiteen for livsløpsanalyse ble publisert i 1997 og het *ISO 14040 Environmental management -- Life cycle assessment -- Principles and framework*.²⁵⁶ Denne standarden fortsatte dermed TC 207 sitt fokus på miljøstyringssystemer, i og med at den første standarden fra livsløpsanalyseunderkomiteen omhandlet nettopp miljøstyringssystemer.

6.2.6. SC 6: *Terms and Definitions (Begreper og definisjoner)*:

Denne underkomiteens oppgave var først og fremst å koordinere begreper og definisjoner mellom de ulike underkomiteene under TC 207, andre relevante komiteer og organisasjoner. SC 6 sitt sekretariat ble tildelt Norge og Norsk standardforening (NSF) etter forslag fra Storbritannia og USA. Dette var den underkomiteen det var minst engasjement for blant alle medlemmene, og før det første møte til TC 207 var det ingen standardiseringsorganisasjoner som hadde meldt sin interesse for å holde sekretariatet.²⁵⁷ Årsaken til denne manglende interessen kan ha vært at denne komiteen ikke hadde i oppgave å utarbeide en standard, men å koordinere begreper og definisjoner. Å holde dette sekretariatet ville dermed gi mindre innflytelse enn det å holde de andre sekretariatene og nasjonen ville dermed få mindre igjen for utgiftene til et sekretariat. Det ble derfor blant annet foreslått å legge denne underkomiteen

---

²⁵³ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207. 1993: 24.

²⁵⁴ Ibid: 24.

²⁵⁵ Ibid: 39.

²⁵⁶ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

²⁵⁷ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 30.

under hver enkelt av de andre underkomiteene, eller å lage det som en arbeidsgruppe istedenfor som en egen underkomité. Australia argumenterte for dette, fordi de mente dette var mer kostnadseffektivt. Norge ble først foreslått å holde komiteen på dag 2 av TC 207 sitt første møte. Grunnen til at Norge ble foreslått av Storbritannia og USA var ”Norway’s efforts and good work underway in this area for other TCs”.²⁵⁸ Norge hadde på dette tidspunktet akseptert at USA fikk tildelt sekretariatet for Environmental Performance Evaluation (SC 4). Begreper og definisjoner var dermed Norges eneste mulighet for å få holde et sekretariat. Norge takket ja til å holde sekretariatet for begreper og definisjoner, men poengterte at dette burde være en egen underkomité, og ikke bare en arbeidsgruppe. Argumentet for dette var at erfaringen til den tekniske komiteen for styringssystemer (TC 176), tilsa at en egen underkomité burde ha ansvar for begreper og definisjoner. Norge ønsket nok når de først skulle ta på seg dette ansvaret å få beholde den statusen og de ekstra påvirkningsmulighetene det ga å holde en underkomité fremfor en arbeidsgruppe.²⁵⁹ I dag er komiteen avsluttet, som den eneste av TC 207 sine komiteer.²⁶⁰

6.2.7. SC 7: *Greenhouse gas management and related activities (Klimagassadministrasjon og relaterte aktiviteter):*

Denne underkomiteen ble opprettet først i 2007. Dette er dermed en veldig ny komité og den baserer seg på nye ønsker og ideer. Klimagassadministrasjon er ikke nevnt som et alternativ innenfor miljøstandardisering verken under SAGE eller på de første møtene til TC 207. Sekretariatet er et tvillingsekretariat og holdes både av den Canadiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen, og av den Kinesiske nasjonale standardiseringsorganisasjonen. Sekretariatet representerer dermed et av ISO sine forsøk på å integrere flere nyindustrialiserte land i det internasjonale standardiseringsarbeidet. I og med at denne underkomiteen fikk navnet *Greenhouse Gas Management* kan man her se at fokuset til ISO og TC 207 fremdeles var på opprettelsen av styringsmekanismer og ikke konkrete reguleringer.²⁶¹

---

²⁵⁸ Ibid: 30

²⁵⁹ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 30.

²⁶⁰ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

²⁶¹ Ibid.

6.2.8. Working Group for the inclusion of environmental aspects in product standards (WG EAPS):

Dette var en arbeidsgruppe med mål om å lage retningslinjer for hvordan det kan inkluderes miljøaspekter i utviklingen av produktstandarder. Hovedmålet var å lage en veiledning som kunne hjelpe andre standardskrivere til å unngå krav i standardene som kan ha negativ påvirkning på miljøet. Dette arbeidet var altså rettet mot de som utarbeider produktstandarder, blant annet i andre komiteer i ISO, men også i andre organisasjoner. Det var et stort fokus på at denne arbeidsgruppen skulle samarbeide med International Electrotechnical Commission (IEC). Arbeidet skiller seg derfor fra de andre gruppene i TC 207, fordi arbeidet først og fremst ikke var rettet mot bransjer og industrier, men heller mot andre organisasjoner som utarbeider standarder. Arbeidsgruppen var en fortsettelse av SG 7: Miljøaspekter i produktstandarder fra SAGE og dokumentene som ble produsert under SAGE ble brukt som grunnlag for denne gruppens videre arbeid. Arbeidet i denne gruppen var rettet både mot gjennomgang av alle etablerte standarder og mot produksjon av nye standarder. Målet var å produsere en veiledning, og ikke en standard. Veiledningen skulle blant annet skissere prosedyrer for å identifisere de delene ved et produkt som er relevante for miljøet. Videre skulle veiledningen hjelpe til å utvikle bestemmelser for disse delene, men med hensyn til opprettholdelse av produktets ytelse.²⁶² At produktet skulle fungere på best mulig måte hadde dermed prioritet fremfor produktets miljøpåvirkning, noe som blir beskrevet med begrepet *akseptabel miljøpåvirkning*.

Denne gruppen var ikke en underkomité, men en arbeidsgruppe. Den var derfor direkte underlagt sekretariatet til TC 207, men Tyskland var allikevel leder for gruppen. Gruppen skulle oppløses så snart arbeidet deres var ferdig, noe som var beregnet til å være omtrent om to år.

Deres første veiledning, ISO Guide 64, ble publisert i 1997, og revidert i 2008. Utgaven i 1997 het ISO Guide: 64 *Guides for inclusion of environmental aspects in product standards* (retningslinjer for å inkludere miljøaspekter i produktstandarder), mens i 2008 ble navnet endret til *Guide for addressing environmental issues in product standards* (retningslinjer for å adressere miljøproblemer i produktstandarder). Ved publiseringen av ISO Guide 64: 2008 ble versjonen fra 1997 trukket tilbake, noe som er vanlig ved publisering av

---

²⁶² Fra Dick Hortensius, Nederland. *ISO/IEC SAGE-SG 7*. Fra Subgroup 7: Environmental Aspects in Product Standards, (Annex 2 to ISO/IEC SAGE 85) 1993.

reviderte standarder og veiledninger.²⁶³ Navneendringen kan likevel tyde på at ambisjonene ved veiledningen ble satt lavere ved publiseringen av den nye utgaven i 2008, fordi denne kun veiledet på hvordan man kan ta hensyn til miljø i produktstandarder, og ikke til hvordan man kan inkludere et miljøfokus i disse standardene. Til tross for at ambisjonene ser ut til å ha blitt lavere mellom den første og den andre publiseringen av veiledningen, så er kanskje EAPS den gruppen blant TC 207 sine grupper som har hatt størst fokus på miljøforbedring. Denne veiledningen skal hjelpe andre standarder til å inkludere eller adressere miljø, og har dermed forbedring av miljø som sitt største mål. Dette målet skiller seg fra miljøstyringssystemer hvor det ofte virker som å spare penger eller muligheten for å promotere seg selv som en miljøvennlig bedrift, har spilt en like stor rolle i etableringen av standarden som selve ønsket om å forbedre miljøet.

6.3. Organisatoriske grupper:

På TC 207 sitt første møte ble det også foreslått å opprette tre organisatoriske grupper, altså tre grupper som skulle ta for seg relevante arbeidsområder som ikke omfattet det konkrete arbeidet med standardene. Disse tre var Chairman's Advisory Group (CAG), Honorary Environmental Advisory Group (HEAG) og External Liaison Group (ELG).²⁶⁴ CAG skulle fungere som en rådgivende gruppe for lederen av den tekniske komiteen, og hadde ellers i oppgave å lage anbefalinger for hvilke valg den tekniske komiteen for miljøstyring burde ta. Forslaget om opprettelsen av CAG førte til noen diskusjoner, men ble til sist vedtatt med 17 mot 4 stemmer.²⁶⁵ Deltagerne i den nyopprettede Chairman's Advisory Group skulle være leder og sekretær fra TC 207, leder og sekretær fra hver av underkomiteene, inkludert EAPS arbeidsgruppen (Working Group for the inclusion of environmental aspects in product standards). Opptil fem ekstra medlemmer fra utviklingsland og/eller andre områder som ikke ble representert gjennom ledere eller sekretærer fra underkomiteene og arbeidsgruppen, skulle også få delta.²⁶⁶ Deltagelsesmulighetene i CAG viser hvordan en nasjonal standardiseringsorganisasjon kunne øke sine muligheter for innflytelse både innenfor sitt felt, men også innenfor hele den tekniske komiteen ved å påta seg å holde sekretariatet for en underkomité. Generelt var, som tidligere nevnt, lederen for de forskjellige underkomiteene fra

---

²⁶³ Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra:

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

²⁶⁴ Honorary Environmental Advisory Group (HEAG) og External Liaison Group (ELG) blir omtalt som henholdsvis Honorary Environmental Council og External Relations Group i møtereferatet fra CAG sitt første møte.

²⁶⁵ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 32.

²⁶⁶ Fra Erik Veldman, Canada. "Draft Resoution 13/1993" *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 39-40.

det landet hvor sekretariatet ble holdt, og dette sikret dermed den nasjonale standardiseringsorganisasjonen også minst en deltager i CAG. Dette kunne ha betydning for den videre utviklingen av standardene fordi CAG hadde som oppgave å lage anbefalinger til hele den tekniske komiteen og spesielt til lederen av TC 207.

CAG holdt sitt første møte i Paris, og sitt andre i Australia, og på disse møtene ble blant annet nye mulige arbeidsområder diskutert. Det ble her bestemt hvorvidt disse skulle regnes som et nytt arbeidsområde eller ikke, noe som er et eksempel på hvordan deltagelse i CAG ga ekstra påvirkningsmuligheter for de nasjonale standardiseringsorganisasjonene. Nye arbeidsområder måtte inn til avstemning før arbeid kunne begynne innen for temaene. Ble ikke arbeidsoppgaver definert som et nytt arbeidsområde, kunne de ulike underkomiteene bare begynne å jobbe med dem. På grunn av dette spilte det en rolle for standardiseringsarbeidet om et tema ble besluttet å være et nytt arbeidsområdet eller ikke.²⁶⁷

Honorary Environmental Advisory Group (HEAG) skulle være en ekstern gruppe til TC 207, og deres oppgave skulle være å øke kunnskapen om utviklingen av internasjonale miljøstandarder. External Liaison Group (ELG) skulle på mange måter fungere som denne gruppens arbeidsgruppe. Bakgrunnen for forslaget om opprettelsen av både HEAG og ELG var for at miljøstandardene skulle bli raskere akseptert enn det ISO 9000 hadde blitt, og fordi veldig mange eksterne organisasjoner hadde interesse i utviklingen av miljøstandarder.²⁶⁸ Det ble ikke oppnådd enighet rundt HEAG og ELG på TC 207 sitt første møte. Det ble derfor bestemt at den nyopprettete CAG skulle diskutere spørsmålet og at en avstemning skulle bli holdt innen 1994. På det første møtet til Chairman Advisory Group (CAG) holdt i november 1993 ble konklusjonen at alle var enige om at kommunikasjon og kunnskapsbygging var viktig, men at HEAG og ELG ikke var rett måte å gjøre dette på. Det viktigste argumentet mot opprettelsen av disse to gruppene, var at det ville involvere for mange utenforstående parter i arbeidet til TC 207.²⁶⁹ At dette var en av hovedårsakene til at de to gruppene ikke ble opprettet, kan tyde på at dette først og fremst var et interessedørsmål hvor man ikke ønsket å involvere for mange andre interesser i arbeidet med miljøstandardene. Med flere ulike interesser kunne man også risikere at det ville bli vanskeligere å oppnå konsensus om standardene.

TC 207 holdt sitt andre møte mellom 12. og 13. mai 1994 i Australia. På dette møtet deltok over 150 representanter fra til sammen 24 nasjoner. På møtet ble fremgangen til de

---

²⁶⁷ Fra Erik Veldman. *ISO/TC 207 Chairman's Advisory Group (CAG). Minutes of the meeting*, 1993:8.

²⁶⁸ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO TC 207 - 1st Meeting*. Referat fra det første møtet til TC 207, 1993: 32.

²⁶⁹ Fra Erik Veldman, Canada. *ISO/TC 207 Chairman's Advisory Group (CAG). Minutes of the meeting*, 1993:1.

ulike komiteene diskutert, og også om nye arbeidsområder burde legges til. Konklusjonen på møtet ble at med 25 ulike komiteer hadde TC 207 mer enn nok å gjøre, og at nye arbeidsområder derfor måtte vurderes ekstra nøye.²⁷⁰ Det virker som de fleste deltagerne på møtet var fornøyd med hvordan arbeidet til TC 207 hadde gått så langt, og hvilke komiteer som var blitt opprettet. Det gikk bortimot 14 år fra de første underkomiteene ble opprettet til det ble opprettet en ny underkomité. I mellomtiden hadde alle undergruppene publisert egne standarder, og ISO sine miljøstandarder var blitt tatt i bruk av ulike organisasjoner og virksomheter over hele verden.²⁷¹

Alle standardene laget av ISO/TC 207 begynner på 140, mens de to siste sifrene varierer fra 01 til 60. Den mest kjente av standardene i dag er som tidligere nevnt, *ISO 14001: miljøstyringssystemer* (EMS) som ble publisert først i 1996 og revidert i 2004. Dette er også den eneste av standardene i 14000 serien som kan sertifiseres. Fra opprettelsen av TC 207 i 1993 og frem til i dag har denne tekniske komiteen publisert til sammen, inkludert reviderte og tilbaketrukne, over 30 standarder.²⁷² Alle ISO sine styringssystemstandarder kan innføres i en bedrift eller en organisasjon i følge den samme ”Planlegg-Gjør-Sjekk-Utfør” syklusen. Å innføre en eller flere miljøstandarder skal, i følge ISO, kunne føre til økonomiske fordeler, blant annet gjennom reduksjon av kostnadene ved avfallshåndtering, ved å kunne spare energi- og materialforbruk og ved å minske distribusjonskostnader. I tillegg kan innføringen av standardene føre til et forbedret bilde som kunder og det offentlige får av bedriften. Til tross for at dette er målet til ISO, har standardene også vært mye kritisert av miljøforkjempere fordi de ikke setter konkrete krav og dermed bidrar for lite til faktisk å forbedre miljøet.

---

²⁷⁰ Fra Erik Veldman, *Canada. Minutes and Resolutions of the Second Meeting of ISO/TC207 on Environmental Management*, 1994: 14-16.

²⁷¹ Selv om ingen nye underkomiteer ble opprettet i dette tidsrommet, ble det blitt opprettet nye arbeidsområder innenfor alt eksisterende underkomiteer. Dette krever mindre resurser og vedtak enn det som kreves for opprette en ny underkomité.

²⁷² Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

7. Avslutning

I denne oppgaven har vi sett hvordan ISO sine miljøstandarder har blitt til. Oppgaven har på mange måter vært delt i to, hvor vi først har sett på bakgrunnen for at ISO bestemte seg for å begynne med miljøstandardene. I den siste delen har vi sett på de første årene med dette arbeidet. Her har fokuset vært på hvordan dette arbeidet ble organisert, og hvilke ulike valg som har blitt tatt underveis i arbeidet. Vi har også sett at standardene har utviklet seg mer og mer mot å fokusere på styringssystemer istedenfor på konkrete miljøkrav.

7.1. ISOs vekst og økt miljøfokus – to trender møtes:

Ideen om miljøstandarder innenfor ISO oppsto ikke helt ut av det blå, og det var først og fremst to ulike trender som førte frem mot dette. Det er disse to trendene vi har sett på i de første kapitlene i denne oppgaven. I tillegg har vi sett hvordan ISO er organisert og hvordan en ny standard blir til.

Den ene av disse to trendene var ISOs økende betydning internasjonalt, og utvidelse av organisasjonens arbeidsområdet. ISO gikk fra å være en ganske liten, og helt teknisk rettet, standardiseringsorganisasjon til å bli anerkjent som verdens internasjonale standardiseringsorganisasjon for et bredere område enn tekniske standarder. ISO sin første ikke-tekniske standard, kvalitetsstyringssystemer, ble en enorm suksess da den ble gitt ut. ISO sine grunnleggende prinsipper har også spilt en viktig rolle som bakgrunn for hvorfor det var ønsket at ISO skulle lage miljøstandarder. De viktigste av disse prinsippene var konsensusprinsippet og at bare nasjonale standardiseringsorganisasjoner har mulighet til å delta i arbeidet. Dette ga større muligheter for de som deltok til å påvirke hvordan de endelige standardene skulle bli sendt ut.

Den andre trenden var, som vi har sett, det økte internasjonale fokuset på miljø. Dette hadde bakgrunn i FN sitt miljøarbeid som omfattet både Brundtlandrapporten og FN sin miljøkonferanse i 1992. På slutten av 1980-tallet ble det så stort fokus på miljø at virksomheter også ble involvert i spørsmålet om hvordan miljøet kunne forbedres. Spesielt kom begrepet ”bærekraftig utvikling” i fokus. SAGE sin undergruppe for miljøytelsesstandarder (EPE) har en treffende beskrivelse av hvordan miljøfokuset som vokste frem påvirket bedrifter og industrier. De sa at

Improving environmental performance is becoming an increasingly important consideration for business, in the context of stringent legislation, economic and social pressures to protect the environment. This affects all organizations large and small, commercial and non-commercial and is often quoted in the context of sustainable development.²⁷³

Som vi har sett, var det nettopp en gruppe som ble opprettet på grunn av det økte miljøfokus som var hovedinitiativtakere til møtet hvor det ble besluttet å foreslå miljøstandarder til ISO. Denne gruppen, Business Council for Sustainable Development (BCSD), var de ansvarlige bak ISEP møtet, hvor også ISO deltok, og resultatet av møtet ble altså at det ble besluttet å sende et forslag om miljøstandarder til ISO.

Ideen om miljøstandarder i ISO oppsto altså når disse to trendene møttes, men hvilke andre alternativer var det? Vi har i denne oppgaven sett at det også var andre regionale og nasjonale organisasjoner som drev med det samme arbeidet. Et alternativ kunne derfor ha vært bare å ta i bruk deres standarder istedenfor å foreslå at ISO lagde en ny standard. Men i og med at dette ville ha utelukket mange nasjoner i arbeidet med standardene har dette fremstått som et lite ønskelig alternativ for mange. En annen mulighet kunne ha vært å la lovgivende myndigheter i hver enkel nasjon ha utarbeidet miljøreguleringer, men dette ville gitt virksomheter enda mindre mulighet for å påvirke standardene. Det var nok ikke en selvfølge at standarder kunne være en løsning for virksomheter sitt nye miljøfokus, men etter at dette ble en fremtredende ide så fremstår det som naturlig at det var nettopp ISO som ble foreslått for å lage disse.

At ISO valgte å ta på seg dette arbeidet har antageligvis også mye å gjøre med nettopp disse to trendene. Hadde ISO ikke hatt suksess med kvalitetsstyringssystemstandardene (ISO 9000 serien) så er det vanskelig å tenke seg at de ville valgt å ta på seg et arbeid med miljøstandarder. Hadde ikke miljø blitt et internasjonalt tema, hadde det kanskje ikke vært interesse for å utarbeide standardene, eller å bruke dem senere. I denne oppgaven har vi sett at ISO sine miljøstandarder oppsto i en spesiell tid og rom, og at begge disse omtalte trendene var avgjørende både for ideen om miljøstandarder og for at ISO ville ta på seg denne oppgaven. Uten disse forutsetningene er det vanskelig å se for seg at ideen om miljøstandarder ville ha oppstått, og at ISO ble foreslått for å utarbeide disse.

---

²⁷³ Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. *Position paper on Environmental Performance Evaluation*. Skrevet av Tron Kleivane, 1993: 1.

7.2. Strategic Advisory Group on the Environment:

Selv om det ikke fremstår som veldig overraskende at det var ønsket at ISO skulle lage internasjonale miljøstandarder, så var det på starten av arbeidet absolutt ikke besluttet hvordan disse skulle bli seende ut. Dette arbeidet og disse endringene er det kapitlet om SAGE omhandlet. Strategic Advisory Group on the Environment ble opprettet i 1991 og hadde i oppgave å se på mulighetene for miljøstandarder gjennom ISO og hvordan disse miljøstandardene i så fall burde være. Gruppen holdt fire møter før de ble oppløst i 1993.

Deltagerne i SAGE skulle primært være ledere og sentrale personer fra mellomstore eller store bedrifter. I oppgaven har jeg argumentert for at denne bestemmelsen hadde mye å si for hvorfor ISO sine miljøstandarder ble fokusert rundt styringsprinsipper og ikke rundt konkrete miljøkrav. I og med at ISO hadde dette tidligere omtalte konsensusprinsippet, var det viktig å oppnå enighet om hva standardene skulle være, hvis ikke ville det bli umulig å produsere standarder. Årsaken til at det var sentrale personer fra mellomstore eller store bedrifter ISO ville ha med på å utarbeide standardene henger nok mye sammen med hvem standardene var beregnet på. Standarden ble dermed utarbeidet av de som mest sannsynlig kom til å ta dem i bruk senere, og de kan derfor sees på som en slags selvregulering. Det er interessant å se at sentrale personer i mellomstore og store virksomheter valgte å lage sine egne regler, og dermed ga seg selv flere begrensninger og flere reguleringer å følge. ISO sine standarder er riktignok frivillige å innføre, men de fleste som deltok i arbeidet med standardene hadde antageligvis planer om å innføre dem senere. Hvis ikke ville deltagelse og bruk av ressurser på arbeidet vært bortkastet.

Gjennom å utarbeide og innføre miljøstandarder påla altså disse bedriftslederne seg selv flere reguleringer. Det er da interessant å stille spørsmål om hvorfor de valgt å gjøre dette? På grunn av at kildematerialet i hovedsak består av offisielle dokumenter så sier de lite om motivene bak de ulike valgene som ble tatt under SAGE sitt arbeid. Vi har i oppgaven sett at frivillige reguleringer var sett på som bedre enn reguleringer gjort av lovgivende myndigheter, og dette kan derfor være en årsak til hvorfor virksomhetene valgte å lage seg flere reguleringer. Man kan også tenke seg at noe av årsaken kan ha vært at virksomhetene håpet disse reguleringene ville hindre at regjeringer kom opp med sine egne, og mer krevende, reguleringer, uten at kildematerialet sier noe mer om dette. I lys av dette er det også interessant å se at ISO sine miljøstandarder har blitt internasjonalt anerkjente og mye brukt, og at det tydeligvis er mange virksomheter som aksepterer å innføre disse reguleringene. I dag har ISO videreført dette og de lager standarder innenfor flere tema som tidligere har vært regnet som oppgaver for nasjonale styresmakter. Mange nasjoner har også innført ISO sine

miljøstandarder som tillegg til de nasjonale reguleringene, noe som har ført til at virksomhetenes selvregulering har blitt pålagte offentlige reguleringer.

En styringssystemstandard kan innføres i virksomheter uten faktisk å forbedre miljøet. Hvorfor ISO valgte denne løsningen fremfor mer konkrete krav er noe vi har sett på i denne oppgaven. Dette henger også sammen med hvem som deltok i arbeidet med standardene. Disse hadde så ulike ønsker at det ville vært tilnærmet umulig å komme til enighet om ISO hadde bestemt seg for å basere standarden rundt konkrete krav. En annen årsak til at løsningen med styringssystemer ble valgt var nok også at miljøforbedring ikke nødvendigvis var det viktigste motivet bak miljøstandardene. Selvfølgelig var miljø viktig, men forbedret omdømme og reklamemuligheter, selvregulering og økonomiske gevinster har fremstått som minst like viktig. Hvor viktig miljø har vært i forhold til de andre faktorene kommer ikke frem av kildematerialet, fordi fokuset varierer ettersom hvem det er beregnet på. De andre faktorene er oftere omtalt enn det miljø er, og det er derfor jeg argumenterer for at miljø var en mindre viktig faktor. Standardene bidrar til at virksomhetene blir mer oppmerksomme på sin miljøpåvirkning, men hvorvidt de ønsker å endre sin miljøpåvirkning er opp til hver enkelt virksomhet. Det er da relevant å stille spørsmålet om ISO sine miljøstandarder faktisk bidrar til et bedre miljø, eller om de blir mer som et slags skalkeskjul og et hinder for strengere miljøreguleringer?

Når ISO valgte styringssystemtilnærmingen til standardene så fremstår det som underlig at ISO valgte å ha miljø og kvalitetsstyringssystemer som to forskjellige standarder. Det hadde antageligvis vært enklere for virksomheter å innføre begge standardene om de var to aspekter av samme standard. Spørsmålet er spesielt interessant i og med at ISO i dag har enda flere styringssystemstandarder, men dessverre utdyper ikke kildematerialet som ligger til grunn for denne oppgaven dette. Hvorfor ISO valgte å ha dette som to forskjellige standarder er noe som kunne ha vært interessant å forske videre på. Det ville da vært interessant å se på hvem som ønsket at det var to forskjellige standarder og hvorfor de hadde interesse av dette.

7.3. TC 207:

Ved slutten av SAGE sin levetid var det blitt veldig klart at ISO måtte fortsette arbeidet gjennom å opprette en teknisk komité slik at de kunne lage miljøstandarder. Mye av dette skyldtes rett og slett at det var lagt ned enormt med ressurser og arbeid i SAGE og ingen av deltagerne ønsket at dette arbeidet skulle være helt bortkastet. Eneste måten å lage standarder gjennom ISO, uten å måtte endre struktur eller arbeidsmåte, er gjennom en teknisk komité. Det ble derfor i 1993 opprettet en teknisk komité hvor arbeidet med å lage de faktiske

standardene har blitt gjort, og den første standarden ble publisert i 1996. I det siste kapitlet har vi sett hvordan arbeidet ble organisert i løpet av de to første møtene. Etter dette var mye av arbeidsfokuset og metodene fastlagt, og stort sett gjensto bare det konkrete tekniske arbeidet.

Hvilke underkomiteer som ble opprette har spilt en stor rolle for hvilke tema det har blitt laget standarder på. De områdene som var blitt opprettet som en egen undergruppe under SAGE ble videreført til TC 207, fordi det da alt hadde blitt nedlagt mye arbeid innenfor disse områdene. Beslutningen om hvilke undergrupper som burde opprettes var altså i stor grad tatt alt på de to første møtene til SAGE, selv om det selvfølgelig var åpent for endringer på den tekniske komiteen sitt første møte. På TC 207 sitt første møte var nok diskusjonene om hvem som skulle holde de ulike sekretariatene minst like stor som diskusjonen rundt hvilke undergrupper som skulle opprettes. Det er ganske interessant å se at det var en kamp om å få holde flere av sekretariatene. Generelt krever det å holde et sekretariat relativt mye ressurser, og det kommer tydelig frem at nasjonale interesser og muligheter for å påvirke standardene har spilt en rolle under arbeidet.

Til sammen 6 underkomiteer ble opprettet under TC 207 ved det første møtet i 1993. I 1996 publisert ISO sine første miljøstyringssystemstandarder, som ISO 14001 standarden var en del av. Senere har disse blitt både lovprist og sterkt kritisert, avhengig av hvilken politisk side kommentatorene har stått på. Miljøbevegelsen har kritisert standardene for å være for lite miljøvennlige, for at de ikke setter konkrete krav, og for at en bedrift eller en industri kan innføre miljøstyringssystemstandarder uten faktisk å forbedre sin miljøytelse. Andre påpeker at standardene bidrar til et forbedret miljø ved at virksomheter som innfører standarden må tenke gjennom og evaluere sin miljøpåvirkning. Jeg vil derfor påpeke at siden ISO har konsensusprinsippet og fordi det er sentrale personer i bedrifter som har vært med på å utarbeide standardene er det tvilsomt at ISO hadde kommet til enighet om en miljøstandard med konkrete krav og forpliktelser til en bedrifts miljøpåvirkninger. Spørsmålet man da må stille seg er hvorvidt det er bedre for miljøet å gjøre noe, enn å gjøre ingenting? Er en miljøstyringssystemstandard bedre enn ingen standard, eller bidrar et miljøstyringssystem til at virksomheter kommer enkelt unna hele miljøproblemet? Hva hadde skjedd om ISO ikke hadde lagd miljøstandarder? Ville disse blitt erstattet med strengere reguleringer nasjonalt eller fra andre organisasjoner, eller ville man ha fortsatt med en situasjon uten internasjonal miljøregulering? Standardene bidrar til at virksomheter får oversikt over sin miljøpåvirkning og sånn sett bidrar standardene til at det blir mer oppmerksomhet på deres miljøpåvirkning. Hvis virksomheten oppdager områder hvor de kan både spare penger og spare miljøet, er det vel liten tvil om at de vil gjennomføre disse endringene. Dermed kan en

miljøstyringssystemstandard bidra til bedre miljø. På grunn av dette mener jeg at en miljøstyringssystemstandard er bedre enn ingen standard. Det er derfor kanskje viktigere å stille spørsmålet om hvilke alternativer som kunne ha oppstått om ISO ikke hadde lagd miljøstyringssystemstandardene, og om disse kunne ha bidratt mer til miljøforbedring?

På bakgrunn av all kritikken av ISO sine miljøstyringssystemer fremstår det som merkverdig at disse standardene har blitt svært utbredt. Det ligger absolutt ingen maktmidler av noe slag bak det å overtale virksomheter til å innføre ISO sine standarder. Det er heller ingen sanksjoner for de som velger ikke å innføre denne, eller noe andre av ISO sine standarder. Allikevel har standardene blitt populære, spesielt i vestlig land og Øst Asia. Stadig flere virksomheter sertifiserer seg etter ISO 14001 standarden. Hva er det så som får en virksomhet til å innføre en standard som en privat organisasjon har laget? For å gjøre det hele mer komplisert så krever det ressurser å innføre og få virksomheten sertifisert etter standarden. Virksomheter som velger å innføre standarden forventer antageligvis å få noe igjen for disse kostnadene. Akkurat hva de forventer å få igjen for å innføre standardene kan variere fra bedrift til bedrift, uten at jeg kan si noe mer utdypende om dette. Noen tanker har jeg allikevel gjort meg i løpet av arbeidet med oppgaven. En årsak kan være forventninger eller press fra internasjonale handelspartnere, noe som er ekstra aktuelt med en stadig økende internasjonal handel. En sertifisering kan bidra til å skape tillitt til bedrifter i ulike deler av verden. Andre årsaker kan være ønsket om positiv reklame, eller forventninger om å spare penger i et lengre tidsperspektiv. Vesentlig miljøforbedring kan på mange måter utelukkes som hovedargument, fordi det da antageligvis ville vært andre og mer effektive løsninger som hadde blitt valgt. Argumentene for å innføre miljøstandardene kan derfor på mange måter fremstå som relativt like til argumentene om hvorfor disse standardene ble lagd, uten at kildematerialet som ligger til grunn for oppgaven sier noe mer konkret om hva som er hovedmotivet bak standardene.

Får å se ISO sitt arbeid med miljøstandardene i et større perspektiv er det aktuelt å spørre om denne løsningen på et internasjonalt problem har et potensial for å bli overført også til andre saksfelter. ISO har fortsatt med sine ikke-tekniske standarder og mange av disse har vært vellykkede, men det finnes fremdeles mange betente internasjonale problemer hvor nasjonale styresmakter og internasjonale organisasjoner ikke har kommet til enighet. Kunne frivillige løsninger laget i komiteer uten deltagelse fra nasjonale regjeringer, men med et konsensusprinsipp, ha bidratt til også å løse andre internasjonale problemer?

Det er mange spørsmål som gjenstår etter denne oppgaven, og det er mye det kan forskes videre på. Dette gjelder både på ISO sitt arbeid generelt og på miljøstandardene og

konsekvensen av disse. ISO er en organisasjon det er forsket relativt lite på, og deres arbeid er ofte sett på som tørt og kjedelig. Denne oppgaven har vist at det er mange ulike interesser som påvirker ISO sitt arbeid, og jeg vil argumentere for at deres arbeid med standarder absolutt ikke er tørt og kjedelig. Jeg vil heller argumentere for at ISO har en interessant tilnærming til internasjonale problemer og at det bør forskes mer på ISO som organisasjon nettopp på grunn av dette. ISO sine miljøstandarder er, som denne oppgaven har vist, en internasjonalt akseptert tilnærming til miljøproblemet. ISO har klart det mange andre har slitt med – de ble enig om en tilnærming til miljøproblemet. Og selv om diskusjonene har vært mange om hvorvidt en miljøstyringssystemstandard bidrar til bedre miljø eller ikke, så vil jeg argumentere for at å gjøre noe tross alt er bedre enn ingenting. ISO har også mulighet til å utvikle sine miljøstandarder videre mot strengere krav. Om man ser miljøstandardene i et lengre tidsperspektiv, er standardene som her er omtalt kanskje bare starten på det som kan komme til å bli en mer omfattende internasjonal miljøregulering. TC 207 arbeider fremdeles med miljøstandarder, og det blir spennende å se hvordan standarder utviklet i denne tekniske komiteen blir seende ut i fremtiden.

Appendiks

Forkortelser:

ABTT	Advisory Board on Technological Trends
AESC	American Engineering Standards Committee
AFNOR	Association Française de Normalisation
ANSI	American National Standards Institute
BCSD	Business Council for Sustainable Development
BSI	British Standard Institute
CASCO	Conformity Assessment / Samsvarsvurdering
CAG	Chairman Advisory Group
CEN	European Committee for Standardization / Den europeiske standardiseringsorganisasjonen / Comité Européen de Normalisation
COPOLCO	Consumer matters / forbrukerinteresser
DEVCO	Developing country matters / utviklingslands interesser
DNV	Det Norske Veritas
EA	Environmental Audit
E-BAG	Environmental Business Advisory Group
EAPS	Environmental Aspects in Product Standards / Miljøaspekter i produktstandarder
EGT	European Green Table
ELG	External Liaison Group
EMS	Environmental management systems / miljøstyringssystemer
EPE	Environmental performance evaluation / miljøytelseevaluering
EPI	Environmental Performance Indicators
HEAG	Honorary Environmental Advisory Group
ICC	The International Chamber of Commerce
IEC	International Electrotechnical Commission
ISA	International Federation of the National Standardizing Association
ISEP	International Standards for Environmental Performance / internasjonale standarder for miljøytelse
ISO	The International Organization for Standardization
ISRI	Institute of Scrap Recycling Industries

JISC	Japanese Industrial Standards Committee / Japans industrielle standardiseringskomité
LCA	Life-cycle analysis / Livsløpsanalyse
LRPG	Ad hoc group on Long Range Planning
NSF	Norges standardiseringsforbund
SAGE	Strategic Advisory Group on the Environment
SC	Sub-committee / underkomité
SCC	Standards council of Canada
SG	Sub-Group / undergruppe
TAG	Technical advisory groups / tekniske rådsgrupper
TC	Technical committee / Teknisk komité
TC 207	Teknisk komité for miljøstyringssystemer
TC 176	Teknisk komité for kvalitetsstyringssystemer
TMB	Technical Management Board
TR	Technical Report
UNEP	United Nations Environment Program
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNSCC	United Nations Standards Coordinating Committee
WCED	The World Commission on Environment and Development / verdenskommisjon om miljø og utvikling
WG	Working Groups / arbeidsgrupper
WTO	World Trade Organization

Ordliste Norsk – Engelsk:

Mange av begrepene har jeg oversatt til Norsk. Her er en ordliste over hvilke norske ord jeg har brukt og hva disse tilsvarer på engelsk.

Environmental assessment	Miljøvurdering
Environmental audit	Miljørevisjon
Environmental labeling	Miljømerking
Environmental management	Miljøledelse
Environmental management systems	Miljøstyringssystem
Environmental Performance	Miljøytelse
Environmental Performance Evaluation	Miljøytelseevaluering
Environmental Performance Indicators	Miljøytelseindikatorer
Environmental Policy	Miljøpolitikk
Life Cycle	Livsløp
Life Cycle Analysis	Livsløpsanalyse
Life cycle assessment	Livsløpsvurdering
Vocabulary	Terminologi

ISO 14000- serien og andre relevante standarder:

Dette er en liste over standarder som er relevante for denne oppgaven. I tillegg er alle standardene produsert av TC 207 frem til 2006 tatt med. Også tilbaketrasket standarder er tatt med i denne listen, men det er kun førsteutgaven som er tatt med og ikke reviderte utgaver.

ISO 14001: 1996	Environmental management systems -- Specification with guidance for use
ISO 14004: 1996	Environmental management systems -- General guidelines on principles, systems and supporting techniques
ISO 14010: 1996	Guidelines for environmental auditing -- General principles
ISO 14011: 1996	Guidelines for environmental auditing -- Audit procedures -- Auditing of environmental management systems
ISO 14012: 1996	Guidelines for environmental auditing -- Qualification criteria for environmental auditors
ISO 14015: 2001	Environmental management -- Environmental assessment of sites and organizations
ISO 14020: 1998	Environmental labels and declarations -- General principles
ISO 14201: 1999	Environmental labels and declarations -- Self-declared environmental claims
ISO 14024: 1999	Environmental labels and declarations -- Type I environmental labelling -- Principles and procedures
ISO 14025: 2006	Environmental labels and declarations -- Type III environmental declarations -- Principles and procedures
ISO 14031: 1999	Environmental management -- Environmental performance evaluation -- Guidelines
ISO 14040: 1997	Environmental management -- Life cycle assessment -- Principles and framework
ISO 14041: 1998	Environmental management -- Life cycle assessment -- Goal and scope definition and inventory analysis
ISO 14042: 2000	Environmental management -- Life cycle assessment -- Life cycle impact assessment
ISO 14043: 2000	Environmental management -- Life cycle assessment -- Life cycle interpretation

ISO 14044: 2006	Environmental management -- Life cycle assessment -- Requirements and guidelines
ISO 14050: 1998	Environmental management -- Vocabulary
ISO Guide 64: 1997	Guide for the inclusion of environmental aspects in product standards
ISO 19011: 2011	Veiledning for revisjon av styringssystemer
ISO 10011-1,2,3: 1991	Veiledning for revisjon av kvalitetssystemer
ISO 9000: 1987	Quality management and quality assurance standards -- Guidelines for selection and use
ISO 9001: 1987	Quality systems -- Model for quality assurance in design/development, production, installation and servicing
BS 5750: 1979	Britisk Standard for kvalitetsstyringssystemer
BS 7750: 1992	Britisk Standard for miljøstyringssystemer ²⁷⁴

---

²⁷⁴ Alle er hentet fra Iso.org, *Standards Catalogue*, Fra: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=54808 (Aksessert 3.5.2013).

Kilder:

Jeg har prøvd å være konsekvent på hvordan jeg har ført kildene. Til tider har det dessverre ikke vært mulig å følge dette konsekvent, og avvik kan forekomme.

Alle kildene er først ført med hvor jeg har mottatt disse fra. Navnet på dokumentet er ført i kursiv. Hvis det er spesiell del av et dokument jeg refererer til er dette markert med ”tittel”.

Dette gjelder kun de kildene hvor jeg har hele dokumentet. Noen dokumenter har en lite forklaringsdyktig tittel, og disse har ofte fått en forklaring på hva dokumentet er i tillegg. De dokumentene som har referansetall (for eksempel ISO/IEC XXX) har fått påført dette også i fotnotene. Dette står i parentes. Årstall og sidenummer står til sist.

A) ISO sine permer om Strategic Advisory Group on the Environment (SAGE). Disse permene befinner seg ved ISO sitt hovedkontor i Genève, Sveits, og er fordelt på tre permer sortert etter årstall. Jeg var å så på disse 18.oktober 2012. Min kontakt ved ISO var Patricia Bartels. Hun hadde på forhånd funnet frem disse tre permene og hun hjalp meg med å kopiere noe mens jeg var ved kontoret. Resten markerte jeg og fikk ettersendt på e-post. På grunn av at jeg fikk kildene ettersendt er ikke nummeret på permene tatt med i referansene. Et flertall av kildene om SAGE er nummerert og markert med ”ISO/IEC SAGE XX”. Tallet på disse er tatt med i fotnotene, selv om det ikke virker som om tallene er fullstendig organisert overalt. Sidetall er tatt med i referansene der disse er oppgitt på kildene.

A2) Fra ISO.org. ISO sine internettsider inneholder mye informasjon om standardene, blant annet med navn på standardene og informasjon om hvordan ISO er organisert. Det ligger også ulike brosjyrer og PDF filer om ISO sitt arbeid og om deres standarder på internettsidene. Jeg har valgt å føre dette som kilder så lenge disse ikke har hatt en forfatter.

B) Tilsendt fra Dick Hortensius, Nederland. Dette er en rekke kilder jeg fikk tilsendt fra Dick Hortensius i Nederland. Han deltok under arbeidet til SAGE og han var senere leder for TC 207 sin undergruppe på miljørevisjon. Kildene ble sendt til meg per post i mai 2012 etter at vi hadde hatt kontakt på e-post.

C) Kilder fra Standard Norge. Ivar Jachwitz jobbet i Standard Norge under arbeidet med miljøstandardene, og hjalp meg med å finne de kildene Standard Norge hadde tilgjengelig. Han gikk også gjennom disse med meg i Oslo, før jeg fikk de tilsendt i posten i august 2012.

Disse kildene tar for seg arbeidet med miljøstandardene fra et norsk perspektiv, og skiller seg derfor litt fra de andre kildene.

C2) Standard.no, Standard Norge har også informasjonsbrosjyrer om standardene på sine internettsider. Disse er både på sidene og mulige å laste ned som PDF-filer. Disse har jeg også valgt å føre som kilder.

D) Tilsend fra Erik Veldman. Han er fungerende sekretær i TC 207, den tekniske komiteen for miljøstandarder. Dokumentene var sendt som PDF filer og jeg mottok disse på e-post 18.oktober 2012 og 6.februar 2013.

Litteratur:

Beder, Sharon, *Global Spin: The Corporate Assault on Environmentalism*, Foxhole 1997.

Berulfsen, Bjarne og Dag Gundersen, *Fremmedordbok og synonymer blå ordbok*, Oslo 2001.

Boli, John og George Thomas, *Constructing world culture: International nongovernmental organizations since 1875*, Stanford 1999.

Brix, John, *Kvalitetsstyring ISO 9000*, Oslo 1994.

Brundtland, Gro og World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford 1987.

Busch, Lawrence, *Standards: Recipes for Reality*. Cambridge 2011.

Cadman, Timothy, *Quality and Legitimacy of Global Governance: case lessons from forestry*, New York 2011.

Carson, Rachel, *Silent Spring*, Greenwich 1962.

Connell, George, "The early days of ISO/TC 207" *ISO Management Systems* vol 7, nr. 3. 2007: 11-12.

Croft, Nigel H, *ISO 9001:2015 and beyond - Preparing for the next 25 years of quality management standards*, 2012, Fra:

<http://www.iso.org/iso/home/news_index/news_archive/news.htm?refid=Ref1633>

(Aksessert 7.2.2013).

Declaration by United Nations, *The American Journal of International Law*, nr. 36, 1942: 191-192.

Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, *Audiovisual library of International law*, 1972, Fra:

<<http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/dunche/dunche.html#3>> (Aksessert 14.5.2013).

Dodds, Oswald, "Real Impact around the world" *ISO Management Systems*, nr.7, 1997.

Eicher, Lawrence "The road from Stockholm via Rio to sustainable development in the 21st century" *ISO Management Systems*, nr. 2, 2002.

Hallström, Kristina, *Organizing international standardization: ISO and the IASC in quest of authority*, Cheltenham 2004.

Hawken, Paul, *Blessed Unrest : how the largest movement in the world came into being, and why no one saw it coming*, New York 2007.

Hotz, Robert Lee, *Mars Probe Lost Due to Simple Math Error*, LA Times, 1999.

Fra: <<http://articles.latimes.com/1999/oct/01/news/mn-17288>> (Aksessert 01.05.2013).

SO, *ISO in brief - International Standards for a Sustainable World*, Geneve 2011.

ISO Bulletin, *Environment: Management systems standards build on common ground*, 1995, Fra: TC207.org (Aksessert 16.5.2012).

Johnson, Stanley, *UNEP The First 40 Years; A Narrative*, 2012.

Lampland, Martha og Susan Star, *Standards and their stories*, New York 2009.

Latimer, Jack, *Friendship among equals: Recollections from ISO's first fifty years*, Genève 1997.

Mattli, Walter og Tim Buthe, "Setting International Standards: Technological Rationality or Primacy of Power?" *World Politics* 56, nr. 1, 2004.

Murphy, Craig og JoAnne Yates, *The international organization for standardization (ISO). Global governance through voluntary consensus*, Oxon 2009

Panos Institute, *Towards Sustainable Development. Nordic Conference on environment and development*, Storbritannia 1987

Paulsen, Gard, *Delegate of doubt: Changing institutions, mandates and aspirations in the international governance of technology in the 1970s and 1980s*, upublisert.

Prakash, Aseem og Matthew Potoski, *The Voluntary Environmentalist: Green Clubs, ISO 14001, and Voluntary Environmental Regulations*, Cambridge 2006.

Strong, Maurice m/flere, "Agenda 21: Sustaining the Spirit of Rio" *Proceedings of the American Philosophical Society*, nr. 139, 1995: 233-239.

Schmidheiny, Stephan 1992, *Changing Course : a global business perspective on development and the environment*, Massachuset 1992.

The Norwegian Research Council for Science and the Humanities, *One earth – one World. Report from a Research Policy Conference on Environment and Development*, Oslo 1988.

Timberlake, Lloyd, *Catalyzing change. A short history of the WBCSD*, Sveits 2006.

Yates, JoAnne og Craig Murphy, *Coordinating International Standards: The Formation of the ISO*, 2007.

I

Internettressurser:

AFNOR.org, *AFNOR timeline of key dates*, Fra: <<http://www.afnor.org/en/group/about-afnor/afnor-timeline-of-key-dates>> (Aksessert 6.3.2013).

Bsigroup.com, *Our history*, Fra: <<http://www.bsigroup.com/en-GB/about-bsi/our-history/>> (Aksessert 7.2.2013).

Din.de, *History*, Fra:

<<http://www.din.de/cmd?cmsrubid=55284&menurubricid=55284&level=tpl-unterrubrik&cmssubrubid=55340&menuid=47566&languageid=en&menusubrubid=55340&cmsareaid=47566>> (Aksessert 6.3.2013).

Foxnews.com, *At the United Nations, the Curious Career of Maurice Strong*, 2007, Fra: <<http://www.foxnews.com/story/2007/02/08/at-united-nations-curious-career-maurice-strong/#ixzz2MxIKDb8z>> (Aksessert 14.5.2013).

Nordic-ecolabel.org, *The Nordic Ecolabel - the official Ecolabel in the Nordic countries*, Fra: <<http://www.nordic-ecolabel.org/about/>> (Aksessert 8.3.2013).

Regjeringen.no, "NOU 1986:24" *Tiltak mot kjernekraftulykker: Delutredning 1: Erfaringene etter kjernekraftulykken i Tsjernobyl*, 1986: 1-2, Fra:

<<http://www.regjeringen.no/upload/kilde/odn/tmp/2002/0034/ddd/pdfv/154623-nou1986-24.pdf>> (Aksessert 14.5.2013)

Telegraph.co.uk, *Pair sentenced to 16 years in Italy asbestos trial*, 2012, Fra:

<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/italy/9079381/Pair-sentenced-to-16-years-in-Italy-asbestos-trial.html>> (Aksessert 31.3.2013).

Un.org, *Rio Declaration on Environment and Development*, 1992, Fra:

<<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>> (Aksessert 16.11.2012).